

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D

Izvještaj o radu za 2021. godinu

SADRŽAJ

1.	<i>Uvod.....</i>	2
2.	<i>Makroekonomsko okruženje u Crnoj Gori u 2021. godini .....</i>	3
3.	<i>Ukupna kreditna IRF CG aktivnost tokom 2021. godine .....</i>	4
4.	<i>Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima.....</i>	7
5.	<i>Monitoring porfolija .....</i>	8
6.	<i>Upravljanje operativnim rizicima u IRF CG.....</i>	10
7.	<i>Akcije / Udjeli .....</i>	11
8.	<i>Investicione nekretnine i stečena aktiva .....</i>	12
9.	<i>Aktivnosti iz domena pravnih poslova .....</i>	12
10.	<i>Informacione tehnologije - podrška poslovnim procesima .....</i>	13
11.	<i>Marketing i PR.....</i>	13
12.	<i>Interna revizija u IRF CG.....</i>	15
13.	<i>Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja .....</i>	16

1. Uvod

Godina za nama je bila godina posvećenosti oporavku crnogorske privrede. Imajući u vidu izazove sa kojima se suočila cjelokupna privreda tokom 2020. i 2021. godine, usljed pandemije Covid-19, ključne aktivnosti IRFCG bile su usmjerene na održavanje likvidnosti privrede i očuvanje radnih mjesta.

IRF CG je za 2021. godinu ostvario najbolji poslovni rezultat u posljednjih 10 godina, osnažio postojeća i uspostavio nova međunarodna partnerstva. U oktobru 2021. godine postali smo član koalicije državnih razvojnih banaka "Finance in common". U cilju snaženja preduzetništva, kao načina otvaranja novih radnih mjesta, IRF CG je intenzivno radio, na obezbjeđivanju povoljnijih instrumenata podrške. Poseban akcenat i senzibilnost IRF CG ima prema osjetljivim kategorijama, kao što su žene i mladi u biznisu, visokoškolci, početnici u biznisu, za koje postoji set kreditnih linija po najpovoljnijim uslovima.

Osim toga, fokusirali smo se na komunikaciju sa postojećim i potencijalnim korisnicima, naročito u dijelu promovisanja neophodnosti zelene i digitalne transformacije, očekujući povećanu potražnju za podršku ovih projekata u narednom periodu. Jačanje zelene ekonomije ulaganjem u obnovljive izvore energije i energetske efikasnost, jedan je od ključnih prioriteta IRF CG koji zajedno sa partnerima doprinosi izgradnji održive i konkurentne crnogorske privrede.

Tako smo u 2021. godini realizovali prvu namjensku kreditnu liniju za finansiranje solarnih panela. U segment zelenog finansiranja, prema obimu i značaju do sada je najvažnija saradnja sa EPCG kroz projekte SOLARI 3000+ i 500+ koji predstavljaju ključni proboj za aktuelizaciju ove grane energetike u Crnoj Gori i koji će otvoriti mnoga radna mjesta, uticati na poboljšanje uslova života i standarda građana, poboljšati stabilnost kompletnog sistema i omogućiti korisnicima da proizvode električnu energiju, te da postanu kako potrošači, tako i proizvođači električne energije.

Novi aranžmani sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao što su Evropska investiciona banka i Francuska razvojna agencija, su omogućili da podržimo crnogorsku privredu sa dodatnih 200 miliona EUR, te da posebno podstičemo projekte koji doprinose zelenoj tranziciji crnogorske ekonomije.

Uz podršku Delegacije EU u Crnoj Gori i Kancelarije za evropske integracije, IRF je u novembru 2021. godine organizovao konferenciju "Izvori finansiranja zelene i digitalne tranzicije i unapređenja infrastrukture sjevernog regiona Crne Gore" u Kolašinu, na kojoj je učešće uzelo oko 80 učesnika iz lokalnih samoprava, EIB-a, AFD-a, CEB-a, WBIF-a, Vlade Crne Gore, Evropske komisije i dr. Cilj konferencije je bio prezentacija mogućnosti za finansiranje infrastrukturnih projekata u sjevernom regionu Crne Gore, projekata koji su usmjereni na energetske i digitalnu tranziciju, povezivanje opština u cilju realizacije zajedničkih inicijativa, podrške ravnomjernom regionalnom razvoju, kao i uvezivanje raspoloživih izvora finansiranja, kako pretpripravnih fondova EU i međunarodnih finansijskih organizacija, tako i programa kreditne podrške IRF-a.

Sve navedeno ukazuje na opredjeljenost IRF CG ka daljem inkluzivnom i održivom razvoju crnogorske privrede uz poštovanje osnovnih načela odgovornog i održivog poslovanja.

2. Makroekonomska okruženje u Crnoj Gori u 2021. godini

Stopa realnog rasta BDP-a u IV kvartalu 2021. godine, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, iznosi 8,2%. Bruto domaći proizvod Crne Gore u četvrtom kvartalu 2021. godine iznosio je 1 324,4 miliona eura, dok je u istom periodu prethodne godine iznosio 1 157,4 miliona eura. Stopa realnog rasta BDP, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a po kvartalima 2021.godine je -6,4%, 19%, 25,8%.

Cijene proizvoda i usluga lične potrošnje, mjerene indeksom potrošačkih cijena (CPI), u decembru 2021. godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine, u prosjeku su više za 4,6%. Najveći uticaj na mjesečnu stopu inflacije imali su rast cijena pojedinih proizvoda: mlijeka, sira i jaja; povrća; hljeba i žitarica; čvrstih goriva; mesa; usluga vazdušnog prevoza putnika; ribe i morskih plodova.

Industrijska proizvodnja u Crnoj Gori u 2021. godine u odnosu na 2020. godine je zabilježila rast od 4,9% i 3,9% u odnosu na 2019. godinu. Posmatrano prema sektorima, u poređenju sa 2020. godinom, u 2021. godini sektor vađenje ruda i kamena bilježi pad za 32,2%, sektor prerađivačka industrija bilježi rast 9,1%, dok sektor snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija, takođe, bilježi rast od 8,5%.

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za januar - decembar 2021. godine, prema konačnim podacima iznosila je 2 942,2 miliona eura, što ukazuje na rast od 19,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Izvoz robe imao je vrijednost od 437,1 miliona eura, a uvoz 2 505,1 miliona eura. U odnosu na isti period prethodne godine izvoz je bio veći za 19,4%, a uvoz veći za 19,0%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 17,4% i ista je u odnosu na isti period prethodne godine.

Broj dolazaka turista, u kolektivnom smještaju, u 2021. godini iznosio je 730.423, što je za 171,6% više u odnosu na prethodnu godinu kada je zabilježeno 268.878, dok je evidentirano 2.948.840 noćenja, što je za 212,2% više nego u 2020. godini.

Bilansna suma banaka na kraju decembra 2021. godine iznosila je 5.328 miliona eura i bilježi rast od 16,1% u odnosu na decembar 2020. godine. U strukturi aktive banaka, u decembru 2021. godine dominantno učešće od 61% ostvarili su ukupni krediti, dok u strukturi pasive dominantno učešće od 79% ostvarili su depoziti.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na ukupno odobrene kredite u decembru 2021. godine iznosila je 5,16%, i u odnosu na decembar 2020. godine smanjena je za 0,17 p.p. Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila 5,66% u decembru 2021. godine i na godišnjem nivou je smanjena za 0,18 p.p.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na novoodobrene kredite u decembru 2021. godine iznosila je 4,31% i u odnosu na decembar 2020. godine je zabilježila pad od 0,33 p.p.

Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa banaka iznosila je 4,83% u decembru 2021. godine. Na godišnjem nivou, efektivna kamatna stopa zabilježila je pad od 0,33 p.p.

3. Ukupna kreditna IRF CG aktivnost tokom 2021. godine

Ukupna kreditna aktivnost IRF CG za 2021. godinu je iznosila 210,3 mil EUR.

Aktivnosti i finansijska podrška IRF CG proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na:

- Unapređenje poslovnog ambijenta u cilju poboljšanja konkurentnosti privrede, uz povećanje zaposlenosti, i to kroz mehanizme finansijske podrške koji obezbjeđuju podršku održivom razvoju prioritetnih sektora, ravnomjeran regionalni razvoj, unapređenje poslovanja i likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća;
- Stvaranje uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika kroz podršku posebnim ciljnim grupama: (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, osobe sa invaliditetom i slično);
- Unapređenje infrastrukture neophodne za razvoj i povezivanje ruralnih područja, kao i poboljšanje uslova i kvalitet života;
- Realizovanje značajne podrške privredi za prevazilaženje negativnih posljedica pandemije.

3.1 Razvoj preduzetništva

Unapređenje životnog standarda kroz dinamički ekonomski rast zahtijeva kontinuiranu podršku razvoja preduzetništva, sa ciljem proširivanja preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa za osmišljavanje i realizaciju preduzetničkih ciljeva. Poseban fokus je usmjeren na integraciju ciljnih grupa: mladi, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači.

IRF CG je prepoznao značaj razvoja preduzetništva, kroz namjenske kreditne linije, koje imaju za cilj motivisanje pomenutih ciljnih grupa za započinjanje sopstvenog biznisa uz veoma povoljne uslove finansiranja.

Osim toga, kontinuirana podrška se pruža od strane IRF CG, kroz promovisanje samozapošljavanja žena, polazeći od istraživanja o ženskom preduzetništvu u Crnoj Gori koja su identifikovala strukturne, ekonomske i infrastrukturne prepreke. U kreditnoj ponudi IRF CG, žene u biznisu su podržane kroz 3 kreditne linije, a sve žene koje imaju potencijala da započnu sopstveni biznis, biće podržane i u narednom periodu.

Početak decembra 2021. godine, IRF CG je pokrenuo kampanju „Ona pokreće biznis“ koja je imala za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unapređenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa, kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta, afirmacija ženskog preduzetništva, kroz direktnu podršku realizaciji njihovih preduzetničkih ideja, informisanje o dostupnim izvorima finansiranja, mogućnostima i uslovima za kreditiranje ženskog preduzetništva putem kreditnih linija IRF CG.

Takođe, u okviru kampanje, raspisan je Javni poziv za dodjelu finansijskih nagrada za najbolje investicione projekte za žene u biznisu.

Za razvoj preduzetništva, u toku 2021. godine IRF CG je odobrio 12,9 mil. €, kojim su podržana 159 projekata.

3.2 Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Kreditnom ponudom za 2021. godinu, za sektor MMSP, IRF CG je opredijelio kreditne linije kojim je podržao djelatnosti u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, modernizacije industrije, turizam i ugostiteljstvo, kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Ovi sektori imaju značajan efekat (direktni i indirektni) na ostale sektore, a njihovim razvojem daje se direktan doprinos rastu BDP-u.

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2021. godine, najzastupljeniji sektor je trgovina sa 43%, u iznosu od 91 mil. EUR.

Slijedi proizvodna djelatnost koja sa realizacijom od 52 mil. €, čini 25% ukupno odobrenih sredstava.

Veliki dio investicione aktivnosti obavlja se u okviru turizma i ugostiteljstva, što je razumljivo imajući u vidu je turizam jedan od stratejskih prioriteta razvoja crnogorske privrede. Za ovu djelatnost IRF CG je u 2021. godini investirao 17 mil. EUR.

Raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima, jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podršku poljoprivrednim proizvođačima.

Tokom 2021. godine u poljoprivredu i proizvodnju hrane uloženo je oko 23 mil. EUR.

Uslužna djelatnost, sa realizovanih 27 mil. EUR, čini 13% odobrenih sredstava.

3.3 Podsticaj likvidnosti

Imajući u vidu izazove sa kojima se suočila cjelokupna privreda tokom 2020. i 2021. godine, usled pandemije Covid-19, značajna aktivnost IRF CG bila je usmjerena na održavanje likvidnosti i očuvanju radnih mjesta.

Tokom aprila 2021. godine Vlada Crne Gore je usvojila set mjera za podršku privredi. Prva faza se odnosila na direktnu kreditnu podršku za MMSP realizovanu preko IRF CG. Set mjera IRF CG je kreiran da omogući različitim ciljnim grupama, značajnu finansijsku podršku, a sve u cilju održavanja tekuće likvidnosti i očuvanja radnih mjesta, kroz četiri programske linije:

- Program podrške likvidnosti privrednicima za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusa;
- Mikrokrediti za likvidnost i obrtna sredstva;
- Program podrške poljoprivredi i ribarstvu za likvidnost;
- EU COSME program za finansiranje obrtnih sredstava.

Ukupno odobrena sredstva za podsticaj likvidnosti, kroz ove 4 namjenske mjere, ali i kroz redovne kreditne linije i faktoring, u 2021. godini iznosila su 150,6 mil. EUR, kroz 219 plasmana.

3.4 Podrška održivom razvoju

Program se realizuje putem dvije kreditne linije: Program kreditiranja projekata zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije i Program kreditiranja infrastrukturnih projekata i projekata vodosnabdijevanja. Projekti koji se finansiraju iz kreditne linije treba da doprinesu održivom razvoju, valorizaciji prirodnih resursa i podsticaju razvoja biznisa.

Cilj Programa je realizacija investicionih projekata iz oblasti infrastrukture (saobraćajnice, vodovodi, prečišćavanje otpadnih voda i sl.) na lokalnom i državnom nivou, koji su u funkciji iskorišćavanja privrednih potencijala i stvaranja uslova za razvoj biznisa, kao i finansiranje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

IRF CG je na bazi ovog programa podrške odobrio Elektroprivredi Crne Gore (EPCG) 30 mil. EUR za finansiranje projekta Solari 3000+ i Solari 500+. IRF CG je, kao razvojna finansijska institucija, čiji je osnivač država, prepoznao veliki značaj ovog projekta koji će doprinijeti snaženju standarda građana naše države, a i doprinijeti novom zapošljavanju. IRF CG je zato podržao projekat Solari sa najnižom kamatnom stopom u istoriji ove institucije. Na ovaj način je pored podrške EPCG kao državnoj kompaniji, dala konkretna podrška i brojnim malim i srednjim preduzećima koja će kroz učešće u projektu Solari ostvariti značajne benefite.

3.5 Kamatne stope IRF CG i mjere stimulacije

Politiku kamatnih stopa IRF CG kreira i prati u zavisnosti od uslova dobijanja kreditnih sredstava sa međunarodnog finansijskog tržišta, kao i u zavisnosti od stanja na crnogorskom finansijskom tržištu.

Svojim ponudom i uslovima IRF CG održava konkurentnost u odnosu na ostale finansijske institucije na domaćem tržištu, nudeći kamatne stope za direktno plasirane kredite u rasponu od 0% (za kreditne linije: visokoškolci, tehnološki viškovi, žene u biznisu start-up) pa do 4%. Mora se naglasiti da je tokom 2021. naročita pažnja posvećena kreiranju povoljnih kamatnih stopa za projekte inicirane od strane žena.

Osim povoljnih kamatnih stopa, IRF CG je obezbijedio i posebne uslove kreditiranja u vidu stimulativnih mjera. One se prvenstveno odnose na subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i opštinama sa stepenom razvoja ispod državnog prosjeka razvijenosti. U ovim slučajevima odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p, kao i niže naknade na odobreni kredit.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p, odnosi se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

4. Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima

Shodno Zakonu o IRF-u i regulativi Centralne banke Crne Gore, IRF CG je dužan da rizike u poslovanju svodi na najmanju mjeru. Efikasan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnem fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG vrši CBCG i posebnim propisima uređuje minimalni standard za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala, sa početkom primjene od aprila 2019.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine.

Takođe u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

U 2021. godini, zbog nastavka negativnog uticaja pandemije koronavirusa na privrednu aktivnost, IRF CG je nastavio intenzivnu kreditnu podršku i to posebno kroz kredite za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj preduzeća. IRF CG je pružao direktan doprinos realizaciji Paketa mjera Vlade Crne Gore za ublažavanje negativnih posljedica pandemije koronavirusa i to putem odobravanja novih kredita posebno korisnicima iz ugroženih sektora. Sve ovo je imalo za rezultat kreditiranje značajnog broja korisnika u uslovima povećanog kreditnog rizika, kao i povećanje rizika koncentracije u određenim sektorima.

S druge strane, IRF CG je u pravcu kvalitetnijeg upravljanja rizicima krajem 2020. godine donio set mjera u cilju kontrole koncentracije izloženosti u narednom periodu i definisao niže limite maksimalne izloženosti za grupe povezanih lica kao i limite za sektore. Takođe, IRF CG je revidirao i sistem internog kreditnog rejtinga u cilju kvalitetnijeg upravljanja kreditnim rizikom. Krajem 2020. godine IRF CG je ponovo revidirao sistem internih limita izloženosti kako bi uvažio i rastuće zahtjev privrede za kreditnim sredstvima, pri čemu su definisani nivoi odlučivanja u skladu sa visinom izloženosti. Predmetni limiti izloženosti su, takođe, inkorporirani u Godišnji plan rada IRF CG za 2022. godinu koji je usvojen od strane Vlade CG.

Za očekivati je da će i 2022. godinu obilježiti značajna uloga IRF CG u kreditiranju privrednika kako za potrebe likvidnosti, tako i za oporavak investicionih aktivnosti privrednika, te u uslovima i dalje prisutnog uvećanog rizika poslovanja biće potrebno adekvatno upravljanje kreditnim rizikom u cilju održavanja finansijske stabilnosti IRF CG.

5. Monitoring portfolija

IRF CG, kako na dnevnom, tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima a, takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 2.216 aktivna plasmana:

- *Struktura plasmana prema intervalima kašnjenja*

Interval kašnjenja	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	2,046	92.33%	362,815,038.44	92.93%
31-60	79	3.56%	14,508,554.75	3.72%
61-90	12	0.54%	1,048,592.41	0.27%
91-150	10	0.45%	4,759,832.37	1.22%
151-270	2	0.09%	32,063.78	0.01%
271-365	0	0.00%	0.00	0.00%
preko 365	67	3.02%	7,243,977.25	1.85%
UKUPNO	2,216	100.00%	390,408,059.00	100.00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit i u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 3.08% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2021. godine.

- *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	366	16.52%	110,333,283.61	28.26%	0
B1	470	21.21%	110,934,166.30	28.42%	2,218,411.03
B2	1139	51.40%	125,616,663.01	32.18%	8,688,388.14
C1	105	4.74%	16,691,576.53	4.28%	3,338,315.34
C2	57	2.57%	15,148,626.93	3.88%	6,059,450.82
D	5	0.23%	4,251,469.91	1.09%	2,976,028.93
E	74	3.34%	7,432,272.71	1.90%	7,432,272.71
UKUPNO	2,216	100.00%	390,408,059.00	100.00%	30,712,866.97

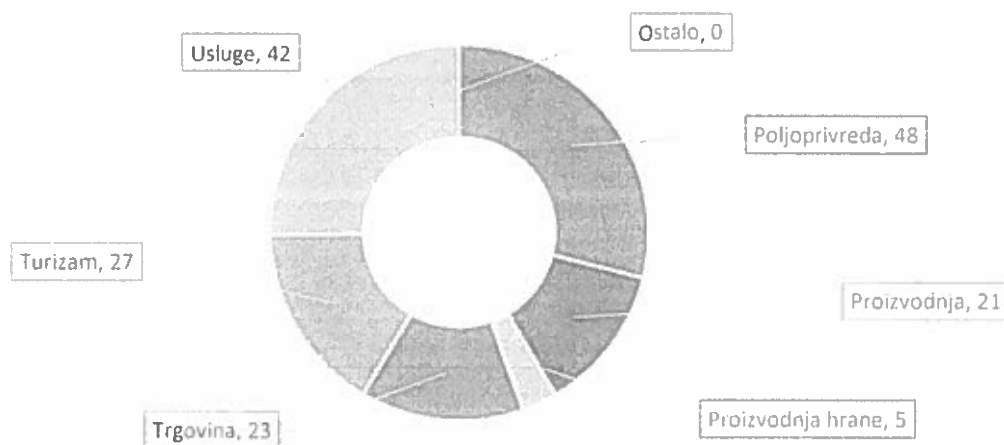
Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit i klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 11.15% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2021. godine.

IRF CG je dužan da, zavisno od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka, stavku aktive klasifikuje u jednu od sljedećih klasifikacionih grupa:

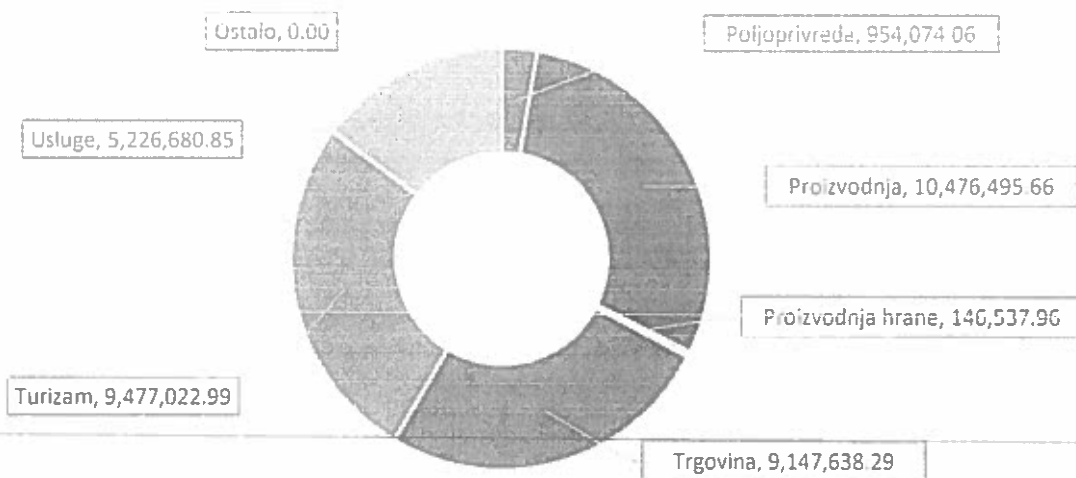
- 1) grupu "A" - "dobra aktiva";
- 2) grupu "B" - "aktiva sa posebnom napomenom", sa podgrupama "B1" i "B2";
- 3) grupu "C" - "substandardna aktiva", sa podgrupama "C1" i "C2";
- 4) grupu "D" - "sumnjiva aktiva";
- 5) grupu "E" - "gubitak".

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

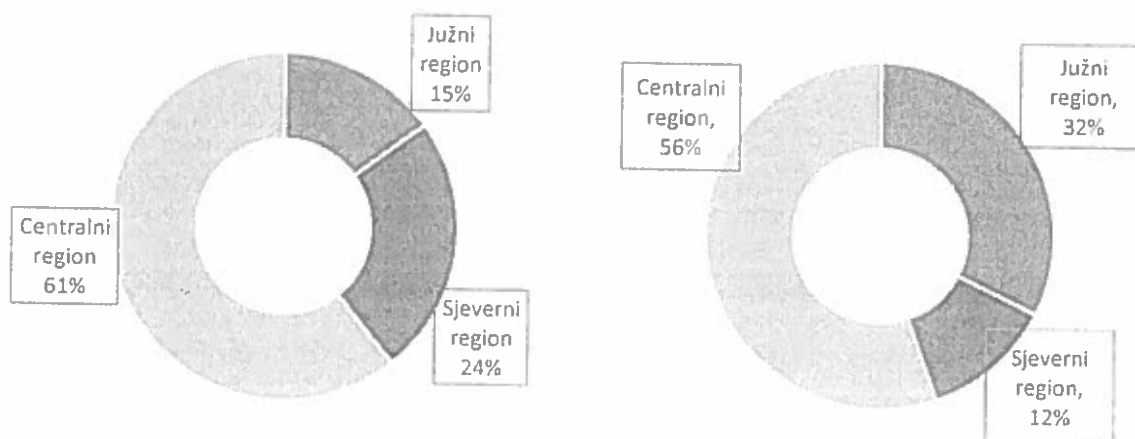
Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj proizvodnji (48 plasmana odnosno oko 28.92%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

Struktura po broju kredita

Struktura po saldu

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2021. GODINU

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, Fond primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih instrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata kroz redovan i vanredni monitoring u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih djelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija Fonda, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

6. Upravljanje operativnim rizicima u IRF CG

Operativni rizik u IRF CG definiše se kao vjerovatnoća nastanka gubitka u poslovanju, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacijski sistem, zbog angažovanja lica izvan IRF CG za obavljanje određenih poslova, slabosti ili propusta u izvršavanju poslova ili internih procesa, rada zaposlenih, protivpravnih radnji i eksternih događaja koji IRF CG mogu dovesti do gubitka uključujući i pravni rizik (predstavlja mogućnost nastanka gubitaka usljed kazni i sankcija proisteklih iz sudskih sporova po osnovu neispunjavanja ugovornih i zakonskih obaveza, kao i usljed kazni i sankcija izrečenih od strane regulatornog tijela).

U skladu sa Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG i važećim internim aktima IRF CG za upravljanje operativnim rizikom, uspostavljen je okvir za upravljanje operativnim rizicima, definisana su ovlašćenja i odgovornosti u procesu preuzimanja i upravljanja operativnim rizikom, kao i sistem informisanja i izvještavanja Odbora za aktivu i pasivu, Odbora direktora i Menadžmenta IRF CG.

IRF CG je definisao principe za uspostavljanje okvira za efikasno upravljanje operativnim rizicima, vodeći se najboljim primjerima iz prakse koji se odnose na: uspostavljanje adekvatnog okruženja ili okvira za upravljanje operativnim rizicima i identifikaciju, procjenu, praćenje i kontrolisanje/nadzor operativnih rizika.

U IRF CG je uspostavljen sistem za samoprocjenu operativnog rizika (RCSA) kroz koji se mjeri uticaj operativnog rizika u odnosu na vjerovatnoću njegove pojave i vrši procjenu potencijalnog operativnog rizika (analizom prikupljenih podataka o gubicima po osnovu operativnog rizika). Izvještaj o gubicima usljed pojave operativnog rizika se prezentuju rukovodstvu IRF CG na redovnoj osnovi. Uvođenjem sistema samoprocjene operativnog rizika, IRF CG je podigao proces identifikacije, mjerenja i kontrole identifikovanih operativnih rizika na viši nivo proaktivnom procjenom potencijalnih rizika.

Operativni rizik se kontroliše i umanjuje na nivou svih organizacionih jedinica IRF CG. Analizom prikupljenih podataka o identifikovanim operativnim rizicima preduzimaju se mjere koje imaju za cilj uvođenje efikasnijih i adekvatnijih kontrola. U tom cilju, procesi IRF CG se prate i unapređuju kako bi se spriječilo ponavljanje gubitaka po osnovu operativnih rizika. U aprilu 2021. godine usvojen je Akcioni plan za smanjenje operativnih rizika za 2021. godinu. Takođe, krajem 2021. godine usvojena je prva verzija Mape procesa IRF CG sa definisanom listom glavnih poslovnih funkcija i procesa, vlasnicima svakog procesa (odgovornosti i vlasćenja), glavnim rizicima, kao i dijagrami toka procesa.

Upravljanje kontinuitetom poslovanja predstavlja jedan sveobuhvatan upravljački proces koji identifikuje potencijalne prijetnje, kojima je izloženo poslovanje IRF CG i njihove moguće uticaje na poslovne aktivnosti, i definiše okvir za razvijanje otpornosti organizacije i sposobnost efikasnog oporavka organizacije od posljedica incidentnog događaja i na taj način štiti interese ključnih zainteresovanih strana, reputaciju i ključne poslovne aktivnosti IRF CG. U cilju uspostavljanja formalnog procesa upravljanja kontinuitetom poslovanja u IRF CG, formiran je Tim za izradu Plana kontinuiteta poslovanja, a u junu 2021. godini usvojena je Analiza uticaja na poslovanje (BIA analiza), kao osnov za razvoj prve verzije Plana kontinuiteta poslovanja, koji je usvojen u januaru 2022. godine.

U toku 2021. godine usvojena su revidirana interna akta iz oblasti upravljanja operativnim rizicima.

Za utvrđivanje potrebnog kapitala za operativni rizik IRF CG koristi jednostavan metod. Osnovicu za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik predstavlja prosjek neto kamatonosnih prihoda i neto nekamatonosnih prihoda za 2019, 2020. i preliminarni rezultati za 2021. godinu. Na tako utvrđenu osnovicu primjenjen je koeficijent od 0.15 i tako dobijeni rezultat predstavlja iznos potrebnog kapitala za operativni rizik IRF CG, koji na dan 31.12.2021. godine iznosi 1,3 mil. EUR.

7. Akcije / Udjeli

- **Javno preduzeće "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva**

Javno preduzeće "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva osnovano je 1991. godine u skladu sa Odlukom Skupštine Republike Crne Gore o osnivanju javnog Društva za vodosnabdijevanje, tretman i odvođenje otpadnih voda i deponovanje čvrstog otpada za područje Crnogorskog primorja i Cetinja. Učešće IRF CG u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" iznosilo je 7,9 mil. €, odnosno 12,10% kapitala.

Vlada Crne Gore je novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" kojom je definisano da se Društvo osniva kao jednočlano i da je jedini osnivač Društva Vlada. Kako navedenom Odlukom nije predviđen prenos udjela koji je IRF CG posjedovao u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, IRF CG je upućivao više inicijativa Vladi Crne Gore kojima je zahtijevao da Vlada donese odluku kojom će izvršiti obeštećenje IRF CG za iznos vrijednosti udjela u JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje".

Sa tim u vezi, Vlada Crne Gore je na sjednici od 23.09.2021. godine usvojila Informaciju o statusu udjela Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore u društvu "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" d.o.o. Budva i prihvatila prijedlog Ugovora o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG, kojim se utvrđuje obaveza Ministarstva finansija da IRF CG isplati sredstva u iznosu od 7.932.957,00 EUR, u deset jednakih godišnjih tranši počev od 01.01.2025. godine. Ugovor o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG potpisan je 18.10.2021. godine.

8. Investicione nekretnine i stečena aktiva

IRF CG posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju i Žabljaku. Pomenute nekretnine IRF CG je u prethodnom periodu sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

IRF CG je tokom izazovne 2021. godine, a imajući u vidu poremećaje uzrokovane usljed pandemije virusa Covid 19, razmatrao mogućnosti valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno uvažavanje činjenice nepostojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

Nekretnine i zemljišta koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim kreditima i koje IRF CG stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama u vrijednosti nižoj između ukupne vrijednosti tih potraživanja i procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljišta IRF CG iskazuje u okviru grupe „stalna sredstva namijenjena prodaji“. Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se knjiži u momentu prodaje na teret ili u korist bilansa uspjeha.

9. Aktivnosti iz domena pravnih poslova

Pravna služba IRF CG je i tokom 2021. godine nastavila sa aktivnostima iz svoje redovne nadležnosti i u tom pravcu sprovodila je aktivnosti utvrđene aktima IRF CG. Služba samostalno zastupa IRF CG u postupcima pred nadležnim sudskim i upravnim organima.

Po pitanju zahtjeva za slobodan pristup informacijama, tokom 2021. godine, zaključno sa 31.12.2021. godine, IRF CG je ukupno podnijeto 27 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. U vezi sa tim, donešeno je 26 rješenja o dozvoli pristupa, 1 (jedno) rješenje o odbijanju pristupa zbog neposjedovanja traženih informacija, dok je po 1 (jednom) zahtjevu sačinjeno obavještenje kojim je od podnosioca zahtjeva zatraženo pojašnjenje zahtjeva u skladu sa zakonom.

U skladu sa Planom javnih nabavki IRF CG za 2021. godinu i odredbama Zakona o javnim nabavkama i ("Sl. list Crne Gore" br.074/19) u toku poslovne 2021. godine pokrenuto je 22 (dvadeset dva) postupka javnih nabavki. Od navedenog broja raspisan je 1 (jedan) otvoreni postupak javne nabavke, 2 (dva) pregovaračka postupka i 19 (devetnaest) postupaka jednostavnih nabavki.

10. Informacione tehnologije - podrška poslovnim procesima

Služba za informacione tehnologije učestvuje u svim ključnim projektima IRF CG na razvoju novih i unapređenju postojećih proizvoda i usluga, procjenjujući i planirajući potrebnu informacionu podršku. Takođe, predlaže nova IT rješenja i potrebne resurse za njihovu realizaciju, te saraduje sa dobavljačima u procesu implementacije odobrenih rješenja, odnosno ima ulogu "posrednika" između poslovne funkcije IRF CG i dobavljača usluga.

U prošloj godini pristupljeno je nabavci i implementaciji projekta zamjene opreme (servera i storage) u data centru IRF CG. Zamjenom opreme je obezbijeđena dugogodišnja infrastrukturna podrška zahtjevnim projektima koji dolaze u budućem periodu. Takođe je na infrastrukturnom dijelu izvršena zamjena i core dijela mreže u cilju postizanja redundantnosti sistema. Izvršena je nabavka sistemskog softvera i hardvera koji je morao da se zamijeni zbog dotrajalosti, a sve u svrhu da zaposleni u IRF-u mogu bez problema da obavljaju svoje poslovne zadatke. Nabavljen je savremeniji sistem evidentiranja radnog vremena i izvještavanja. Rješenje zadovoljava IT standarde transparentosti, pouzdanosti i obavezne kontrole na svim potrebnim lokacijama.

Zbog velikog rasta kreditne aktivnosti IRF CG-a i portfolija kreditnih izloženosti, kreiran je modul „Menadžment kolateralala“. Modul sadrži detaljne i precizne informacije o kolateralizaciji svih pojedinačnih plasmana i različitih segmenata portfolija, na osnovu kojih donosioci odluka se izvještavaju pravovremeno o stanju kreditnog portfolija i pratećih rizika.

Softveri za monitoring opreme i syslog server su jedne od značajnijih komponenti Informacionog sistema. Za potrebe IRF CG je instalirana verzija aplikacije Eventlog analyzer koja omogućava čuvanje eventa koji se dešavaju/detektuju na sistemu, a vezani su za otkrivanje incidenta na IT opremi, kao i debug-ovanje grešaka. Takođe, instalirana je OPManager plus aplikacija za monitoring koja omogućava praćenje i kontrolu hardvera i softvera u realnom vremenu, vrši kontrolu radnih stanica, servera i na njima ključnih resursa.

U 2021. godini vodilo se računa o razvoju internih procedura koje definišu način i proceduru rada IT službe.

11. Marketing i PR

Investiciono-razvojni fond je kroz posjete opštinama širom Crne Gore, konferencije, sajmove, radionice i ove godine promovisao najpovoljnije uslove kreditiranja i djelovao podsticajno prema crnogorskim preduzećima i privrednicima.

Kako bi se intenzivirale aktivnosti posvećene podsticaju preduzetništva, kao načina otvaranja novih radnih mjesta, IRF CG je intenzivno radio i radiće, na projektima koji imaju za cilj obezbjeđivanje što povoljnijih instrumenata podrške i širenje grupe proizvoda. U fokusu su bile radionice i seminari vezani za promociju

zelenog finansiranja, kao i kampanju „Ona pokreće biznis“, koja je imala za cilj da pokrene i osnaži žene u biznisu. Poseban akcenat i senzibilitnost IRF CG ima prema osjetljivim kategorijama kao što su žene i mladi u biznisu, visokoškolski sa evidencije Zavoda za zapošljavanje, tehnološki viškovi, početnici u biznisu za koje postoji set kreditnih linija po povoljnim uslovima.

Jačanje zelene ekonomije ulaganjem u obnovljive izvore energije i energetske efikasnost, jedan je od ključnih prioriteta IRFCG koji zajedno sa partnerima doprinosi izgradnji održive i konkurentne crnogorske privrede. U tom cilju IRF CG je u saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine (Eko fond), a uz podršku UNDP-a i Privredne komore Crne Gore, održao Info dan povodom prezentovanja Programa podrške razvoju zelenih poslova u Crnoj Gori - Fotonaponski paneli za privredu i poljoprivredu, koji se sprovodi u okviru projekta zelenog finansiranja u Crnoj Gori.

IRF CG je bio jedan od učesnika Info dana „Zapadni Balkan i Crna Gora - implementacija Akcionog plana za Zajedničko regionalno tržište, koristi i izazovi.“ Ovim povodom, pojašnjeno je da je cilj zajedničkog regionalnog tržišta povećanje atraktivnosti i konkurentnosti regiona Zapadnog Balkana i njegovo približavanje jedinstvenom tržištu Evropske unije (EU).

IRF CG je učestvovao i na Sajmu evropskih projekata koji je bio organizovan u Podgorici u organizaciji Privredne komore Crne Gore i Kancelarije za evropske integracije.

Imajući u vidu veoma raznovrsnu kreditnu ponudu IRF-a, bili smo u prilici da na licu mjesta, kroz prisustvo kreditnih referenata na štandu IRF-a u sklopu Biznis foruma u Bijelom Polju, aktivnom tokom trajanja manifestacije, uspješno odgovorimo svim potencijalnim upitima i interesovanjima za kreditnu podršku, uz naglasak da je IRF-u uvijek pouzdan partner, spreman da razmotri i na obostrano zadovoljstvo realizuje brojne nove razvojne projekte. Biznis forum je organizovan u okviru Dana dijasporo 2021, pod pokroviteljstvom Uprave za saradnju sa dijasporom i Investiciono-razvojnog fonda.

Menadžment IRF CG je tokom 2021. godine posjetio brojne opštine širom Crne Gore. Menadžment je tokom brojnih sastanaka sa čelnicima opština upoznao prisutne sa programima podrške IRF CG, sa akcentom na podršku projektima očuvanja životne sredine i zelene ekonomije, kao i podršku koja je namijenjena prije svega mikro, malim i srednjim preduzećima čija je likvidnost ugrožena usljed negativnog uticaja pandemije COVID-19, zatim iz domena infrastrukturnih projekata, vodosnadbijevanja, zaštite životne sredine i održivog razvoja. Takođe, menadžment IRF CG je obišao i brojna preduzeća, koja su uspješno realizovala svoje projekte, a akcenat je bio na opštine sjevernog regiona i opštine ispod prosjeka razvijenosti.

Uz podršku Delegacije EU u Crnoj Gori i Kancelarije za evropske integracije, Investiciono-razvojni fond je organizovao konferenciju "Izvori finansiranja zelene i digitalne tranzicije i unapređenja infrastrukture sjevernog regiona Crne Gore" u Kolašinu, na kojoj je učešće uzelo oko 80 učesnika iz lokalnih samoprava, EIB-a, AFD-a, CEB-a, WBIF-a, Vlade Crne Gore, Evropske komisije, i dr. Cilj konferencije je bio prezentacija mogućnosti za finansiranje infrastrukturnih projekata u sjevernom regionu Crne Gore, projekata koji su usmjereni na energetske i digitalnu tranziciju, povezivanje opština u cilju realizacije zajedničkih inicijativa, podrške ravnomjernom regionalnom razvoju, kao i uvezivanje raspoloživih izvora finansiranja, kako pretpripravnih fondova i međunarodnih finansijskih organizacija, tako i programa kreditne podrške IRF CG.

U saradnji sa Investicionim okvirom za Zapadni Balkan (WBIF) i Kancelarijom za evropske integracije u okviru Konferencije održana je radionica sa predstavnicima 13 opština sjevernog regiona. Prvog dana radionice bilo je riječi o mogućnostima za finansiranje, uključenim institucijama, podržanim sektorima i stopama sufinansiranja, tehničkoj pomoći i investicionim grantovima, kao i procedurama prijave. Drugog dana Konferencije, organizovali smo radionicu, u saradnji sa Western Balkans Investment Framework (WBIF), o tehničkoj pripremi projekata i apliciranju za dostupne pretpriputne fondove. Na radionici su predstavljeni uspješni primjeri korišćenja grantova WBIF, kao i predstavljene procedure za apliciranje za grantove za tehničku podršku i grantove za investicije.

Početak decembra 2021. godine, IRF CG je pokrenuo kampanju „Ona pokreće biznis“ koja ima za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unapređenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta, afirmacija ženskog preduzetništva kroz direktnu podršku realizaciji njihovih preduzetničkih ideja, informisanje o dostupnim izvorima finansiranja, mogućnostima i uslovima za kreditiranje ženskog preduzetništva putem kreditnih linija IRF-a.

Takođe, u okviru kampanje, polazeći od ciljeva i vizije IRF CG, Strategije ženskog preduzetništva Crne Gore 2021 – 2024, a u skladu sa mapom puta koja je usmjerena na oporavak ekonomije nakon pandemije koronavirusa i implementaciju ciljeva održivog razvoja energetske i digitalne tranzicije, rodne ravnopravnosti, osnaživanja i jednakog pristupa finansijama, investicija u društvu usmjerenih na ravnomjerni ekonomski razvoj i inkluziju, raspisan je Javni poziv za dodjelu finansijskih nagrada za najbolje investicione projekte za žene u biznisu.

12. Interna revizija u IRF CG

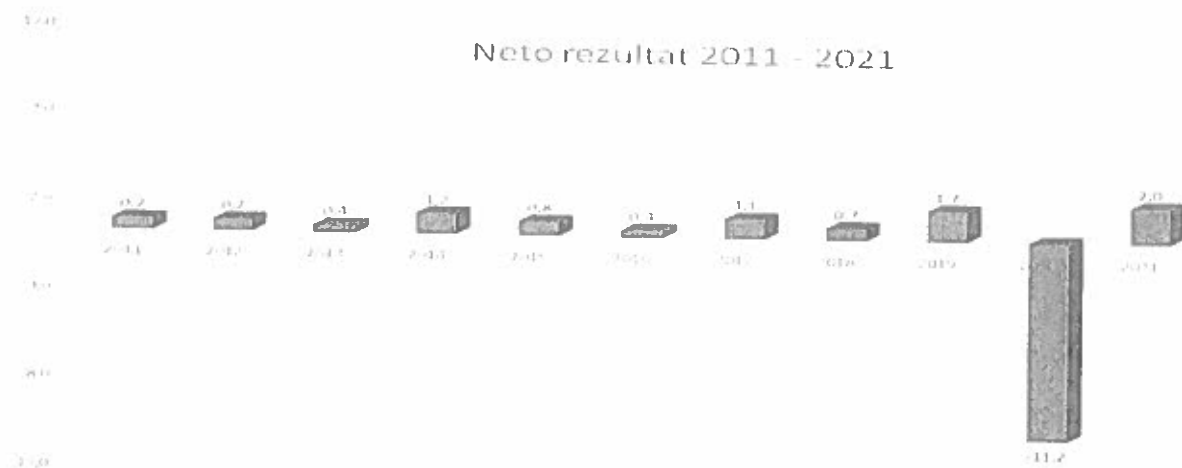
Kao dio sistema upravljanja i unutrašnjih kontrola, interna revizija pruža nezavisno i objektivno uvjeravanje i savjetodavne usluge u cilju doprinosa unapređenju poslovanja IRF CG.

Interna revizija organizaciono je nezavisna u obavljanju poslova te samostalno određuje način rada, izvještavanja, nalaza, mišljenja i preporuka. Za svoj rad interni revizor odgovara Odboru direktora. O izvršenim revizijama sastavlja izvještaje koje dostavlja Revizorskom odboru i Odboru direktora. Takođe, u skladu sa Poveljom interne revizije, obezbjeđeno je kvartalno izvještavanje o radu Interne revizije i sprovođenju preporuka interne revizije, kao i godišnje izvještavanje o radu interne revizije prema Revizorskom odboru i Odboru direktora. Tokom 2021. godine pored rada na planiranim revizijama, praćenju preporuka, i izvještavanju u tom dijelu, usvojena su i akta interne revizije, i to: Povelja interne revizije, Metodologija rada interne revizije, Procedura pružanja savjetodavnih usluga interne revizije, Program obezbjeđenja i unapređenja kvaliteta interne revizije.

13. Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

IRF CG je u 2021. godini ostvario pozitivan poslovni rezultat u iznosu 2.050.345 €, što predstavlja najbolje ostvarenje tokom prethodne decenije.

Poslovni prihodi su iznosili 13.142.144 € i čine ih: prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu, u iznosu od 12.251.617 €, prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2021. godine u iznosu od 312.527 € kao i ostali prihodi (prihodi po osnovu zateznih kamata po kreditima i faktoringu) u iznosu od 578.000 €.

Ukupni rashodi su iznosili 11.485.093 €. Od toga se na troškove ispravke vrijednosti kreditnog portfolija odnosi 5.410.532€. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 2.230.461 €.

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja su u 2021. godini iznosili 2.906.572 €.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG, na 31. decembar 2021. godine, iznosi 464.676.734 €, što predstavlja rast od 2% u odnosu na kraj 2020. godine.

Na kraju 2021. godine iznos kapitala je 88.530.655 €, što predstavlja rast od 13% u odnosu na 2020. godinu. Rast je uslovljen činjenicom da je na kraju 2020. godini značajan efekat na pad vrijednosti kapitala bio vezan za obezvrjeđenje vrijednosti uloga u javnom preduzeću, sada društvu sa ograničenom odgovornošću, "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva, u iznosu od 7.243.278 €. IRF CG. Kako je 18.10.2021. godine potpisan Ugovor o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG, kojim se utvrđuje obaveza Ministarstva da IRF CG isplati sredstva u iznosu od 7.932.957,00 EUR, u deset jednakih godišnjih tranši počev od 01.01.2025. godine, navedeno je rezultiralo uvećanjem kapitala.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja na kraju 2021. godine iznose 371.636.419. Tokom 2021. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Kineske razvojne banke.

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2021. GODINU

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2021	2020
A K T I V A		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	284.849.527	301.114.708
I NEMATERIJALNA ULAGANJA	145.571	160.415
II NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	4.833.439	4.364.217
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	279.870.518	296.590.076
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	179.437.201	155.820.190
I. ZALIHE	122	72
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	30.470.544	43.628.100
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	64.283.419	54.759.295
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	84.107.484	56.941.777
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	575.632	490.946
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	390.006	113.338
F. UKUPNA AKTIVA	464.676.734	457.048.235
PASIVA		
A. KAPITAL	88.530.655	78.089.974
I. OSNOVNI KAPITAL	105.518.676	105.518.676
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 17.881.598	- 26.271.935
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	893.577	- 1.156.768
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	-	10.030.012
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	2.050.345	
3. Gubitak ranijih godina	1.156.768	
4. Gubitak tekuće godine	-	11.186.780
VII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	329.029.365	339.296.594
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	54.325	46.002
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	45.489.948	37.869.058
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1.572.442	1.746.608
G. UKUPNA PASIVA	464.676.734	457.048.235

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2021. GODINU

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2021	2020
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	13.142.144	12.007.082
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	362.331	345.766
5. Troškovi poslovanja	812.217	960.249
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	2.230.461	2.307.495
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	116.699	1.227.886
8. Ostali rashodi iz poslovanja	5.410.821	15.878.688
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	25.854	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	5.108	45.575
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	2.906.572	3.201.623
15. Dobitak ili gubitak prije oporezivanja	2.058.667	- 11.177.518
14. Poreski rashod perioda	8.323	9.263
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	2.050.345	- 11.186.780

"CROWE MNE" d.o.o.
Brijuni 210/22
Podgorica 10.06. 2022.god.

**INVESTICIONO RAZVOJNI FOND
CRNE GORE AD PODGORICA**

**POJEDINAČNI FINANSIJSKI ISKAZI
31. DECEMBAR 2021. GODINE
I IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA**

SADRŽAJ

	Strana
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA	1-5
POJEDINAČNI FINANSIJSKI ISKAZI	
Pojedinačni iskaz o ukupnom rezultatu	6
Pojedinačni iskaz o finansijskoj poziciji	7-8
Pojedinačni skaz o promjenama na kapitalu	9
Pojedinačni iskaz o tokovima gotovine	10
Napomene uz pojedinačne finansijske iskaze	11-69
Prilog: Godišnji izvještaj menadžmenta	

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih pojedinačnih finansijskih iskaza Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (u daljem tekstu: „IRFCG AD“), koji obuhvataju pojedinačni iskaz o finansijskoj poziciji na dan 31. decembra 2021. godine (bilans stanja), pojedinačni iskaz o ukupnom rezultatu (bilans uspjeha), pojedinačni iskaz o promjenama na kapitalu i pojedinačni iskaz o novčanim tokovima za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomene, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i ostala objelodanivanja (u daljem tekstu: „pojedinačni finansijski iskazi“).

Prema našem mišljenju, priloženi pojedinačni finansijski iskazi istinito i objektivno prikazuju, po svim materijalno značajnim pitanjima, finansijsku poziciju IRFCG AD na dan 31. decembar 2021. godine, kao i rezultate njegovog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori, Zakonom o Investiciono razvojnog fondu Crne Gore i osnovama za sastavljenje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1.

Osnove za mišljenje

Obavili smo našu reviziju u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije (ISA) primjenjivim u Crnoj Gori. Naše odgovornosti prema tim standardima su detaljnije opisane u odeljku izvještaja koji je naslovljen *Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza*. Nezavisni smo od IRFCG AD u skladu sa Kodeksom etike za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne standarde etike za računovođe (IESBA Kodeksom) i etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih iskaza u Crnoj Gori, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtjevima IIESBA Kodeksom.

Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Skretanje pažnje

Kao što je objelodanjeno u Napomeni 34 Potencijalne obaveze IRFCG AD je 2015. godine potpisao ugovor o zajmu sa Abu Dabi fondom za razvoj kojim je predviđeno da je Korisnik zajma Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je USD 50 miliona ili AED 183,65 miliona. Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od USD 29,6 miliona ili AED 108,72 miliona, u dvije tranše. Dana 11. avgusta 2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do USD 50 miliona otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava USD 29,6 miliona.

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, iz 2017. godine, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu Dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva poljoprivrede kod Prve banke Crne Gore AD Podgorica, vršio administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružao tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i sve ostale usluge i radnje predviđene ovim ugovorom.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)
Aklionaru i Odboru direktora Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica (nastavak)
Skretanje pažnje (nastavak)

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospijeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06. oktobra 2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27. jula 2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranje garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnog fondu Abu Dabija“, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30. decembra 2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31. decembra 2021. godine iznose USD 23.6 miliona.

Vlada Crne Gore je dana 04. februara 2021. godine donijela Zaključak, broj 04-471/2, kojim se obavezuje IRFCG AD da izvrši potpuno preuzimanje poslova koji se odnose na realizaciju ADMAS projekta i pokrene procesnu sukcesiju u svim postupcima koje je sprovelo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je stavila van snage Zaključak od 04. februara 2021. godine. Istim Zaključkom, broj 04-3020/2, od 26. maja 2022. godine, zadužuje se Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i vršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke Crne Gore AD Podgorica (prethodno se nalazila na računu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu.

Ovim zaključcima IRFCG AD je zadužen da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka naplate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugovorima koje je zaključilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Kako do dana izdavanja ovog izvještaja nije donešen konačan zaključak niti rješenje u vezi ovog slučaja skrećemo pažnju na ovo pitanje kao na potencijalnu obavezu IRFCG AD.

Naše mišljenje nije modifikovano po navedenom pitanju.

Ključna revizijska pitanja

Ključna revizijska pitanja su ona pitanja koja su bila, po našem profesionalnom rasuđivanju, od najveće važnosti za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza tekućeg perioda. Tim pitanjima smo se bavili u kontekstu naše revizije pojedinačnih finansijskih iskaza kao cjeline i pri formiranju našeg mišljenja o njima, i mi ne dajemo zasebno mišljenje o tim pitanjima.

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
<i>Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja</i>	
Na dan 31. decembra 2021. godine, ukupna bruto vrijednost datih dugoročnih i kratkoročnih kredita kao i potraživanja po osnovu faktoringa i palih garancija iznosila je EUR 390.202.531 (31. decembra 2020.:EUR 417.340.283), dok je ukupan iznos ispravke vrijednosti iznosio EUR 32.787.198 na dan 31. decembra 2021. godine (31. decembra 2020.: EUR 27.604.968).	Na osnovu naše procjene rizika i poznavanja industrije, ispitali smo troškove obezvrjeđenja datih kredita i potraživanja i procijenili primjenjenu metodologiju, kao i korišćene pretpostavke, a u skladu sa opisom ključnog revizorskog pitanja.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)
Ključna revizijska pitanja (nastavak)

Ključno revizijsko pitanje	Odgovarajuća revizijska procedura
Umanjenje vrijednosti datih kredita i potraživanja	
<p>Odmjeravanje troškova umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja smatra se ključnim revizorskim pitanjem, s obzirom da određivanje iznosa rezervacija za umanjenje vrijednosti zahtjeva značajnu procjenu od strane rukovodstva koja se odnosi na određivanje trenutka priznavanja umanjenja vrijednosti kao i iznosa umanjenja vrijednosti.</p> <p>Najznačajnija rasudjivanja se odnose na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pretpostavke koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Pravovremena identifikacija izloženosti sa značajnim povećanjem izloženosti kreditnom riziku i kreditnom obezvrjeđenju; • Vrednovanje kolaterala i pretpostavke budućih novčanih tokova na pojedinačno procjenjene izloženosti po kreditima; • potencijalni uticaj na ove pretpostavke, povećanje kreditnog rizika i obezvrjeđenja, vrednovanje kolaterala i budućih novčanih tokova kao rezultat socio-ekonomskih posljedica COVID 19 krize uključujući moratorijum i ostale događaje. <p>Rukovodstvo je objelodanilo dodatne informacije o troškovima umanjenja vrijednosti datih kredita i potraživanja u napomenama 3.13, 11, 20, 22, 23 i 38 uz pojedinačne finansijske iskaze.</p>	<p>Naše testiranje je obuhvatilo sljedeće elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procjena ključnih kontrola nad pretpostavkama koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove klijenta; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza koji potkrepljuju pretpostavke korištene u modelima očekivanog kreditnog gubitka koji su primjenjeni u alokaciji faza (eng. stage), pretpostavke koje se primjenjuju da bi se dobila dvanaestomjesečna i cjeloživotna vjerovatnoća neispunavanja obaveza (PD) i metode primjenjene za dobijanje vjerovatnoće gubitaka po osnovu nemogućnosti naplate potraživanja; • Procjena ključnih kontrola nad pravovremenom identifikacijom izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti umanjenih vrijednosti kredita; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza o blagovremenoj identifikaciji izloženosti sa značajnim povećanjem kreditnog rizika i blagovremenom identifikacijom izloženosti po osnovu obezvrjeđenja kredita; • Procjena ključnih kretanja portfolija visokog rizika iz prethodnog perioda u odnosu na industrijske standarde i istorijske podatke; • Uključili smo naše IT stručnjake i stručnjake za kreditni rizik u oblastima koje su zahtijevale specifičnu ekspertizu; • Procjenu tačnosti i potpunosti objelodanjivanja u pojedinačnim finansijskim iskazima.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)

Ostale informacije sadržane u godišnjem izvještaju menadžmenta

Rukovodstvo IRFCG AD je odgovorno za sastavljanje i objavljivanje godišnjeg izvještaja menadžmenta.

Naše mišljenje o pojedinačnim finansijskim iskazima ne obuhvata godišnji izvještaj menadžmenta i osim u onoj mjeri u kojoj je izričito navedeno u našem izvještaju, ne izražavamo bilo koji oblik zaključka s izražavanjem uvjerenja o njima.

U vezi sa revizijom pojedinačnih finansijskih iskaza naša odgovornost je da pročitamo godišnji izvještaj menadžmenta i tako razmotrimo da li je godišnji izvještaj menadžmenta materijalno nekonzistentan sa finansijskim iskazima ili sa našim znanjem stečenim tokom revizije ili se na drugačiji način čini da su materijalno pogrešno prikazani.

U skladu sa zahtjevima Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori razmotrili smo da li je godišnji izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu odredbama Zakona o računovodstvu.

Isključivo na osnovu rada obavljenog tokom revizije pojedinačnih finansijskih iskaza i procedura navedenih gore, po našem mišljenju:

- Informacije prezentirane u godišnjem izvještaju menadžmenta za finansijsku godinu za koju su pripremljeni finansijski iskazi su konzistentne sa pojedinačnim finansijskim iskazima;
- Godišnji izvještaj menadžmenta je sastavljen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu u Crnoj Gori.

Dodatno, u svjetlu znanja i razumijevanja IRFCG AD i njegovog okruženja dobijenog tokom revizije, od nas se zahtijeva da izvijestimo da li su identifikovani materijalno značajno pogrešni prikazi u godišnjem izvještaju menadžmenta. U tom smislu nemamo ništa da izvijestimo.

Odgovornost rukovodstva i lica ovlaštenih za upravljanje za pojedinačne finansijske iskaze

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i fer prezentaciju ovih pojedinačnih finansijskih iskaza u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore i osnovama za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u napomeni 2.1., kao i za one interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim za pripremu pojedinačnih finansijskih iskaza koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usljed prevare ili greške.

Prilikom sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, rukovodstvo je odgovorno za procjenu sposobnosti IRFCG AD da nastavi da posluje u skladu sa načelom stalnosti, objelodanjujući, ukoliko je potrebno, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primjenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namjerava da likvidira IRFCG AD ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim navedene. Lica odgovorna za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog izvještavanja kojeg je ustanovio IRFCG AD.

Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza

Naš cilj je sticanje uvjerenja u razumnoj mjeri o tome da pojedinačni finansijski iskazi, uzeti u cjelini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usljed prevare ili greške i izdavanje izvještaja revizora koji sadrži naše mišljenje.

Uvjeravanje u razumnoj mjeri označava visok nivo uvjerenja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, uvijek otkriti materijalno pogrešne iskaze ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usljed prevare ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA (nastavak)***Odgovornost revizora za reviziju pojedinačnih finansijskih iskaza (nastavak)***

Tokom obavljanja revizije u skladu sa Zakonom o reviziji Crne Gore, Zakonom o računovodstvu Crne Gore i međunarodnim standardima revizije primjenjivim u Crnoj Gori, mi primjenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Takođe:

- Vršimo identifikaciju i procjenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u pojedinačnim finansijskim iskazima, nastalih usljed prevare ili greške; osmišljavanje i obavljanje revizijskih postupaka koji su prikladni za te rizike; i pribavljanje dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza da obezbijede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat prevare je veći nego za pogrešne iskaze nastale usljed greške, zato što prevara može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namjerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje internih kontrola.
- Stičemo razumijevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola IRFCG AD.
- Vršimo ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i u kojoj mjeri su razumne računovodstvene procjene i povezana objelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primjene načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, da li postoji materijalna neizvjesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti IRFCG AD da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvjesnost, dužni smo da u svom izvještaju skrenemo pažnju na povezano objelodanjivanje u pojedinačnim finansijskim iskazima ili, ako takva objelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima prikupljenim do datuma izvještaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posljedicu da imaju da IRFCG AD prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo procjenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja pojedinačnih finansijskih iskaza, uključujući objelodanjivanja, i da li su u finansijskim iskazima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Mi komuniciramo sa licima ovlaštenim za upravljanje u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenom revizije i značajnim nalazima revizije, uključujući i značajne nedostatke u internim kontrolama koje identifikujemo tokom naše revizije. Takođe, obezbeđujemo licima ovlaštenim za upravljanje izjavu da se pridržavamo relevantnih etičkih zahtjeva u vezi sa nezavisnošću i da ćemo im saopštiti sve odnose i ostala pitanja za koja se u razumnoj mjeri može očekivati da se odražavaju na našu nezavisnost, i gdje je to primjenjivo, odgovarajuće mjere zaštite.

Od pitanja saopštenih licima ovlaštenim za upravljanje, određujemo ona pitanja koja su bila od najvećeg značaja u reviziji pojedinačnih finansijskih iskaza tekućeg perioda i shodno tome, predstavljaju ključna pitanja revizije. Mi opisujemo ova pitanja u našem izvještaju revizora, osim ukoliko zakon ili regulativa isključuje javno objelodanjivanje o tom pitanju ili kada, u izuzetno rijetkim okolnostima, utvrdimo da pitanje ne treba da bude uključeno u izvještaj revizora, zato što je razumno očekivati da negativne posljedice budu veće nego koristi od takve komunikacije.

Partner u angažovanju na reviziji na osnovu kog je sastavljen ovaj izvještaj nezavisnog revizora je Đorđe Dimić.

Crowe MNE d.o.o. Podgorica

Đorđe Dimić, Ovlašćeni revizor

10. Jun 2022. godine

(Licenca broj 072 izdata 9. marta 2017. godine)

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

Matični broj: 02217937

Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU
Za godinu koja se završila 31. decembra 2021. godine

Kategorija / Pozicija	Napomene	(Iznosi u EUR)	
		Tekuća 2021. godina	Prethodna 2020. godina
Prihodi od prodaje-neto prihod	4	13.142.144	12.007.082
Ostali prihodi iz poslovanja	5	382.331	345.766
a) Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	5a	3.816	20.474
b) Ostali prihodi iz poslovanja	5b	78.550	29.333
c) Prihodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	5c	278.065	295.959
Troškovi poslovanja		812.217	960.249
a) Nabavna vrijednost prodane robe i troškovi materijala	6	81.918	68.918
b) Ostali troškovi poslovanja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	7a	570.420	780.974
c) Amortizacija	7b	159.879	112.357
Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi		2.230.461	2.307.495
a) Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	8	1.397.238	1.444.200
b) Troškovi poreza i doprinosa	9	843.223	863.295
1/Troškovi poreza	9a	203.098	205.699
2/Troškovi doprinosa	9b	640.125	657.596
Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)		116.699	1.227.886
a) Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)	10	116.699	1.227.886
Ostali rashodi iz poslovanja	11	5.410.821	15.878.688
I. Poslovni rezultat		4.934.277	(8.021.470)
Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova (kamate, kursne razlike i efekti ugovorene zaštite)		25.854	-
Ostali prihodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorena zaštite		5.108	45.575
c) Finansijski prihodi po osnovu tekućih potaživanja od nepovezanih pravnih lica	12	5.108	45.575
Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite		2.906.572	3.201.623
c) Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite po osnovu odnosa sa nepovezanim licima	13	2.906.572	3.201.623
II. Finansijski rezultat		(2.873.610)	(3.156.048)
III. Rezultat iz redovnog poslovanja prije oporezivanja		2.058.667	(11.177.518)
V. Rezultat prije oporezivanja		2.058.667	(11.177.518)
Poreski rashod perioda	14	8.322	9.282
1. Tekući porez na dobit		-	4.418
2. Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda		8.322	4.864
Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja		2.050.345	(11.186.780)
VI. BRUTO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/ (250 do 257)		8.390.337	(7.911.615)
Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu ulaganja u vlasnička instrumente kapitala		8.390.337	(7.911.615)
VIII NETO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA/POVEZANIH SA KAPITALOM/(249-259)		8.390.337	(7.911.615)
IX. NETO SVEOBUHVAJNI REZULTAT (248-259)		10.440.682	(19.098.395)
Osnovna zarada po akciji		0,01943	(0,10614)

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

Ovi pojedinačni finansijski iskazi su usvojeni od strane rukovodstva Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica 28. marta 2022. godine.

Polpisano u ime Investiciono razvojnog fonda Crne Gore AD Podgorica:

Izvršna direktorica

dr Irena Radović

Meandžer Sektora rizika

Vladislav Dulović

Rukovodilac službe za finansijske

računovodstvo

Jelena Strugar

Rukovodilac službe za plan. analizu,

izvještavanje i međunarodnu saradnju

Ana Čmiljanić

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

Matični broj: 02217937

Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI

Na dan 31. decembar 2021. godine

(Iznosi u EUR)

	<u>Napomene</u>	<u>31. decembar 2021.</u>	<u>31. decembar 2020.</u>
AKTIVA			
STALNA IMOVINA		284.849.527	301.114.708
Nematerijalna ulaganja	16	145.571	160.415
Koncesija, patenti, licence i slična prava i ostala nematerijalna ulaganja		145.571	160.415
II NEKRETNINE POSTROJENJA OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA		4.833.439	4.364.216
1. Zemljište i objekti	16	1.518.552	1.401.049
2. Postrojenja i oprema	16	366.887	195.680
3. Ostala ugrađena oprema, alati i oprema	17	2.948.000	2.767.487
3.1 Investicione nekretnine		2.948.000	2.767.487
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA		279.870.518	296.590.077
1. Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica	18	1.834.617	1.834.617
3. Učešće u kapitalu kod pravnih lica (sem zavisnih pravnih lica)	19	3.326.447	2.869.068
6. Dugoročna finansijska ulaganja (dati krediti i hartije od vrijednosti)	20	283.502.104	291.886.392
7. Ostali dugoročni finansijski plasmani i potraživanja	21	11.207.349	-
OBRTNA SREDSTVA		179.437.201	155.820.189
Zalihe		122	72
1. Zalihe materijala (materijal za izradu, rezervni dijelovi, sitan inventar i auto gume)		122	72
KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	22	30.470.544	43.628.099
1. Potraživanja od kupaca	22a	8.926	8.473
2. Potraživanje od matičnog i zavisnih pravnih lica	22b	-	-
4. Ostala potraživanja		30.461.618	43.619.626
4.3 Ostala nepomenuta potraživanja	22c	30.461.618	43.619.626
KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	23	64.283.419	54.759.295
3. Ostali kratkoročni finansijski plasmani		64.283.419	54.759.295
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	24	84.107.484	56.941.777
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	25	575.632	490.946
E. AKTIVNA VREMENSAKA RAZGRANIČENJA		390.006	113.338
UKUPNA AKTIVA		464.676.734	457.048.235

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

Matični broj: 02217937

Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI
Na dan 31. decembar 2021. godine
(Iznosi u EUR)

	Napomene	31. decembar 2021.	31. decembar 2020.
Pasiva			
KAPITAL	26	88.530.655	78.089.974
I.OSNOVNI KAPITAL		105.518.676	105.518.676
REZERVE		(17.881.598)	(26.271.935)
3.Druge rezerve		115.000	115.000
4.Pozitivne revalorizacione rezerve i nerealizovani dobiti po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		631.767	508.447
5.Negativne revalorizacione rezerve i nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata		(18.628.365)	(26.895.382)
NERASPOREĐENI DOBITAK ILI GUBITAK		893.577	(1.156.768)
1.Neraspoređeni dobitak ranijih godina		-	10.030.012
2.Neraspoređeni dobitak tekuće godine		2.050.345	-
3. Gubitak ranijih godina		(1.156.768)	-
4.Gubitak tekuće godine		-	(11.186.780)
DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE		329.029.365	339.296.594
I DUGOROČNA REZERVISANJA	27	79.893	78.762
1. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	27a	51.893	50.762
3. Ostala dugoročna rezervisanja	27b	28.000	28.000
II. DUGOROČNE OBAVEZE		328.949.472	339.217.832
1.Dugoročni krediti	28	328.828.129	339.217.832
2. Ostale dugoročne obaveze		121.343	-
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE		54.325	46.002
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE		45.489.948	37.869.058
II KRATKOROČNE OBAVEZE	29	45.489.948	37.869.058
1. Obaveze po osnovu kredita i zajmova od lica koja nisu kreditne institucije		34.012	-
2. Obaveze po osnovu kredita od kreditnih Institucija	29a	42.808.290	35.740.652
3. Primljeni avansi, depoziti i kaucije	29b	1.785.366	530.656
4. Obaveze prema dobavljačima		20.186	29.766
8. Ostale obaveze iz poslovanja i ostale kratkoročne obaveze)		842.094	1.567.984
8.1. Ostale obaveze iz poslovanja	30	837.681	1.558.177
8.2. Ostale kratkoročne obaveze		1.412	1.327
8.3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda		3.001	4.062
8.4. Obaveze po osnovu poreza na dobit		-	4.418
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	31	1.572.442	1.746.607
UKUPNA PASIVA		464.676.734	457.048.235

Obrazac usklađen sa članom 4. Zakona o računovodstvu („Sl. list CG“ broj 052/16) i DIREKTIVOM 2013/34/EU EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA
 Matični broj: 02217937
 Šifra djelatnosti: 6430

POJEDINAČNI ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine
 (Iznosi u EUR)

Sadržaj / Opis	Osnovni kapital	Rezerve	Revalorizacione rezerve	Neraspoređena dobit	Gubitak	Ukupno
Stanje, 1. januar 2020. godine	105.326.226	115.000	(18.475.320)	10.030.012	-	96.995.918
Nelo promjene u 2020. godini	192.450	-	(7.911.615)	-	(11.186.780)	(18.905.946)
Stanje, 31. decembar 2020. godine	105.518.676	115.000	(26.386.935)	10.030.012	(11.186.780)	78.089.973
Neto promjene u 2021. godini	-	-	8.390.337	2.050.345	-	10.440.681
<u>Stanje, 31. decembar 2021. godine</u>	<u>105.518.676</u>	<u>115.000</u>	<u>(17.996.599)</u>	<u>12.080.357</u>	<u>(11.186.780)</u>	<u>88.530.654</u>

Napomene čine sastavni dio ovih pojedinačnih finansijskih iskaza.

ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE

Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine
(Iznosi u EUR)

Pozicija	Napomene	Teuća 2021. godina	Prethodna 2020. godina
A. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
I Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		174.410	56.150
1. Prodaja i primljeni avansi		174.410	56.150
2. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja			
II Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(5.733.025)	(6.709.909)
1. Isplate dobavljačima i dati avansi		(460.901)	(1.032.604)
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi		(2.325.999)	(2.334.648)
3. Plaćene kamate		(2.900.417)	(3.067.295)
4. Porez na dobitak		(4.418)	(223.906)
5. Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda		(41.289)	(51.456)
III Neto tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		(5.558.614)	(6.653.759)
B. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja		214.555.978	222.960.491
2. Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)		202.254.161	214.551.821
3. Primljene kamate iz aktivnosti investiranja		12.301.817	8.408.670
4. Primljene dividende			
II Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja		(177.697.397)	(303.626.601)
2. Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnina i opreme		(269.043)	(205.820)
3. Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)		(177.428.355)	(303.420.780)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti investiranja		36.858.581	(80.666.110)
C. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA			
I Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		32.417.173	111.205.226
1. Uvećanje osnovnog kapitala		-	192.451
2. Dugoročni i kratkoročni krediti (neto prilivi)		32.417.173	111.012.776
II Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja		(36.551.433)	(24.011.874)
1. Dugoročni i kratkoročni krediti i ostale obaveze (neto odlivi)		(36.551.433)	(24.011.874)
III Neto tok gotovine iz aktivnosti finansiranja		(4.134.261)	87.193.352
D. NETO TOK GOTOVINE		27.165.706	(126.516)
E. GOTOVINA NA POČETKU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		56.941.778	57.068.293
H. GOTOVINA NA KRAJU IZVJEŠTAJNOG PERIODA		84.107.483	56.941.778

Napomene čine sastavni dio ovih finansijskih iskaza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

1. OSNIVANJE I DJELATNOST

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica (u daljem tekstu „IRFCG AD“) osnovan je 23. aprila 2010. godine, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17), i registrovan kod Privrednog suda u Podgorici pod brojem 4-0009175-001. Prava i dužnosti osnivača i jednog vlasnika IRFCG AD vrši Vlada Crne Gore. Za obaveze IRFCG AD bezuslovno i neopozivo jamči država Crna Gora.

Zakonom je uređeno da se IRFCG AD osniva u cilju podsticanja i ubrzanja privrednog razvoja Crne Gore i to:

1. podrškom mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima i preduzetnicima;
2. podrškom infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja, i zaštite životne sredine;
3. finansiranjem projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
4. podsticanjem konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga;
5. podsticajem zapošljavanja;
6. osiguranjem izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
7. kreditiranjem u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
8. obavljanjem poslova vezanih za prodaju kapitala u portfoliju IRFCG AD;
9. obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprijeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju, kao i
10. obavljanjem i drugih poslova utvrđenih zakonom.

Osnivački kapital IRFCG AD čini cjelokupni kapital Fonda za razvoj koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“ br. 21/04 i 49/07). Osnivački kapital IRFCG AD čine i sredstva koja su usmjerena Direkciji za razvoj malih i srednjih preduzeća.

IRFCG AD može biti član, osnivač i/ili akcionar, domaćih i međunarodnih finansijskih Institucija, privrednih društava u Crnoj Gori i u inostranstvu. Uz saglasnost osnivača, može koristiti međunarodne fondove, zaduživati se u Crnoj Gori i u inostranstvu na tržištu novca i kapitala. Može da kupuje i prodaje hartije od vrijednosti, udjele, na domaćem i inostranom tržištu u svrhu obavljanja djelatnosti, u skladu sa zakonom i aktima poslovne politike IRFCG AD, uz saglasnost osnivača.

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore, sredstva za poslovanje IRFCG AD stiže:

1. iz prihoda ostvarenih poslovanjem;
2. prodajom akcija i udjela iz portfolija;
3. iz ostatka likvidacione ili stečajne mase, prodajom preostale imovine u slučaju likvidacije ili stečaja sprovedenog nad društvom u vlasništvu IRFCG AD;
4. iz dobiti društava u kojima IRFCG AD ima akcije ili udjele;
5. izdavanjem hartija od vrijednosti;
6. uzimanjem kredita i pozajmica u zemlji i inostranstvu, kao i primanjem donacija;
7. iz anuiteta (povraćaja glavnice) po osnovu investicione aktivnosti;
8. naplatom premija pri obavljanju poslova osiguranja Izvoza, kao i
9. iz drugih izvora, u skladu sa Zakonom.

Kontrolu poslovanja IRFCG AD vrši Centralna banka Crne Gore. Dobit poslovne godine raspoređuje se u rezerve IRFCG AD.

Svoju djelatnost IRFCG AD obavlja u Podgorici, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 126/1.

Na dan 31. decembra 2021. godine IRFCG AD ima 92 zaposlena (31. decembra 2020. godine: 88 zaposlenih).

Organi upravljanja IRFCG AD su Skupština akcionara, Odbor direktora i Izvršni direktor. Članove Odbora direktora bira Skupština akcionara. IRFCG AD ima i tri stalna Odbora: Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Kreditno-garantni odbor i Revizorski odbor

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD**2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza**

Društvo ima obavezu da vodi svoje računovodstvene evidencije i sastavlja pojedinačne finansijske iskaze u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore („Sl. list CG“, br. 145/21), propisima Centralne banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje IRFCG AD, Zakonom o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17) i osnovama za sastavljanje i prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza objelodanjenim u nastavku ove napomene.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, MRS i MSFI objavljeni od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde, moraju biti prevedeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore koji posjeduje pravo prevoda i objavljivanja istih, odobreno od strane Međunarodne federacije računovođa (IFAC). Dakle, samo MRS i MSFI zvanično prevedeni, odobreni i objavljeni od strane Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore mogu biti u primjeni.

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD i Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD (Sl. list CG“, br. 79/18).

Pomenute Odluke se primjenjuju počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Kreditni su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjeno za otplaćenu glavnica i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora, održanoj 28.03.2019. godine (izmijenjen i dopunjen u aprilu 2021), a u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti koje se vode po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva (napomena 3.14) u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG“, br.34/11).

Tokom 2020. godine, zvanično su objavljeni prevodi standarda MSFI 9 – Finansijski Instrumenti, MSFI – 16 Lizing i MSFI – 15 Poslovni prihodi od ugovora sa kupcima. Prva primjena MSFI 16 – Lizing je predviđena za godišnje periode koje počinju 1. januara 2021 godine, dok se primjene MSFI 9 – Finansijski instrumenti i MSFI 15 – Poslovni prihodi od ugovora sa kupcima odlažu. Efekte prve primjene MSFI 16 – Lizing, IRFCG AD je objelodanio u okviru napomene 3.5. Lizing.

Imajući u vidu efekte koje navedena odstupanja računovodstvenih propisa Crne Gore od MSFI i MRS imaju na prezentaciju pojedinačnih finansijskih iskaza Društva priloženi pojedinačni finansijski iskazi se u tom dijelu razlikuju i odstupaju od MSFI i MRS i ne mogu se tretirati kao pojedinačni finansijski iskazi sastavljeni u saglasnosti sa MSFI i MRS.

Priloženi pojedinačni finansijski iskazi su pojedinačni u smislu da uključuju nekonsolidovane pozicije potraživanja, obaveza, rezultata poslovanja, promjena na kapitalu i novčanih tokova, bez uključivanja zavisnog pravnog lica Turistički centar Durmitor – Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD. IRFCG AD je ove nekonsolidovane finansijske iskaze sastavilo na osnovu i prema zahtjevima regulative Crne Gore gdje su ulaganja u zavisna društva u ovim nekonsolidovanim finansijskim iskazima iskazana po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za eventualno obezvrjeđenje. Do zakonskog roka IRFCG AD će sastaviti konsolidovane finansijske iskaze u skladu sa zahtjevima lokalne regulative.

Pojedinačni finansijski iskazi su sastavljeni u skladu sa konvencijom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama. Društvo je u sastavljanju ovih pojedinačnih finansijskih iskaza primjenjivalo računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3. koje su zasnovane na računovodstvenim i poreskim propisima Crne Gore.

Zvanična valuta u Crnoj Gori i izvještajna valuta Društva je Euro (EUR).

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU POJEDINAČNIH FINANSIJSKIH ISKAZA I RAČUNOVODSTVENI METOD (nastavak)

2.2. Korišćenje procjenjivanja

Prezentacija pojedinačnih finansijskih iskaza zahtijeva od rukovodstva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja pojedinačnih finansijskih iskaza, a budući stvarni rezultati mogu da se razlikuju od procijenjenih iznosa. Ove procjene se najvećim dijelom odnose na procjene korisnog vijeka upotrebe nekretnina i opreme, procjene obezvređenja dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana i potraživanja iz poslovnih odnosa i procjene rezervisanja za date garancije i sudske sporove.

2.3. Uporedni podaci

Uporedni podaci u ovim finansijskim iskazima predstavljaju podatke iz revidiranih finansijskih iskaza IRFCG AD na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2020. godinu. Ukoliko je potrebno, IRFCG AD reklasifikuje uporedne podatke kako bi se postigla konzistentnost u podacima iz finansijskih iskaza za tekuću godinu.

2.4. Stalnost poslovanja

Uzimajući u obzir i okolnosti nastale usled pandemije COVID 19, neizvjesnost oko ekonomskog oporavka, kao i novonastale krize uzrokovane situacijom u Ukrajini, rukovodstvo IRFCG AD i dalje procjenjuje sa razumnom sigurnošću da će IRFCG AD nastaviti da posluje profitabilno u doglednoj budućnosti. Saglasno tome, finansijski izvještaji IRFCG AD sastavljeni su u skladu sa načelom stalnosti poslovanja, koje podrazumijeva da će IRFCG AD nastaviti da posluje u budućnosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA**3.1. Prihodi/rashodi od kamata i naknada**

Prihodi i rashodi po osnovu kamata, i drugi troškovi pozajmljivanja, evidentiraju se u korist, odnosno na teret iskaza o ukupnom rezultatu, obračunskog perioda na koji se odnose. Prihodi i rashodi po osnovu kamata se priznaju u iskazu o ukupnom rezultatu, za sve instrumente, prema cijeni amortizacije uz primjenu metode efektivne kamatne stope. Pri izračunavanju efektivne kamatne stope, procjenjuju se gotovinski tokovi razmatrajući sve ugovorene uslove finansijskih instrumenata ali ne razmatraju se budući gubici po osnovu kreditnog rizika. Kalkulacije uključuju sve naknade i provizije plaćene ili primljene između ugovorenih strana koje su integralni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije i svih drugih premija ili popusta. Prihodi i rashodi po osnovu naknada za odobravanje kredita i garancija obračunati su po načelu uzročnosti prihoda i rashoda, primjenom metode efektivne kamatne stope.

3.2. Prihod po osnovu učešća u dobiti - dividende

Primljene dividende evidentiraju se u iskazu o ukupnom rezultatu, u okviru finansijskih prihoda, u objavljenom iznosu, umanjene za porez po odbitku od 9%.

3.3. Prihodi po osnovu faktoring aranžmana

Prihodi po osnovu naknada i kamata po faktoring aranžmanima evidentiraju se u korist iskaza o ukupnom rezultatu obračunskog perioda na koji se odnose. Kod klasičnog faktoringa kamata i naknada se naplaćuju od klijenta na način da se umanjuje iznos koji se isplaćuje klijentu, dok se kod dobavljačkog faktoringa kamata i naknada naplaćuju od klijenta direktno.

3.4. Naknade zaposlenima

ii/ Doprinosi kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori, IRFCG AD je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. IRFCG AD je obavezan da od bruto plata zaposlenih obustavi doprinose i da ih, u ime zaposlenih, uplati ovim fondovima. Doprinosi na teret poslodavca i doprinosi na teret zaposlenog se knjiže na teret rashoda perioda na koji se odnose.

iii/ Obaveze po osnovu otpremnina

Dugoročne obaveze po osnovu otpremnina za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, IRFCG AD iskazuje u poslovnim knjigama po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u IRFCG AD, a na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3.5. Lizing**Politika do 01.01.2021. godine**

Sagledavanje da li je određeni ugovor lizing ili sadrži elemente lizinga se zasniva na suštini ugovora i zahtijeva procjenu da li ispunjenje ugovora zavisi od upotrebe određenog sredstva ili grupe sredstava i da li ugovor podrazumijeva prenos prava korišćenja sredstava.

Operativni lizing – IRFCG AD kao zakupac

Zakup sredstava kod kojih su sve koristi i rizici u vezi sa vlasništvom zadržani kod zakupodavca, odnosno nisu preneti na zakupca, evidentiran je kao operativni lizing.

Plaćanja poslovnog zakupa priznaju se kao rashod perioda u bilansu uspjeha po proporcionalnom metodu (u momentu njihovog nastanka) tokom perioda trajanja zakupa.

Operativni lizing – IRFCG AD kao zakupodavac

Zakup je sporazum po kome zakupodavac prenosi na zakupca pravo korišćenja sredstva tokom dogovorenog vremenskog perioda u zamjenu za jedno ili više plaćanja. Kada je sredstvo dato u operativni zakup od sredstvo se iskazuje u bilansu stanja zavisno od vrste sredstva. Prihod od zakupnine priznaje se na proporcionalnoj osnovi tokom perioda trajanja zakupa.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.5. Lizing (nastavak)**

Politika od 01.01.2021.godine

MSFI 16 - Lizing

MSFI 16 je izdat u januaru 2016. godine i zamjenjuje MRS 17 Lizing, IFRIC 4 Utvrđivanje da li aranžman sadrži zakup, SIC-15 Operativni lizing-Podsticaji i SIC-27 Procjena suštine transakcija koje uključuju pravni oblik zakupa. MSFI 16 postavlja principe za priznavanje, mjerenje, prezentaciju i objelodanjivanje lizinga i zahtijeva od zakupaca da obračunavaju sve zakupe u okviru jednog bilansnog modela sličnog računovodstvu za finansijski lizing u skladu sa MRS 17. Standard uključuje dva izuzeća od priznavanja za zakupce - zakup "imovine male vrijednosti" (vrijednosti manje od EUR 5 hiljada) i kratkoročni zakupi (tj. zakupi sa rokom zakupa od 12 mjeseci ili manje). Na datum početka zakupa, zakupac će priznati obavezu za plaćanje lizinga (tj. obavezu za lizing) i sredstvo koje predstavlja pravo da se koristi predmetno sredstvo tokom trajanja zakupa (tj. pravo na korišćenje sredstva). Od zakupaca će se zahtijevati da odvojeno priznaju trošak kamate na obavezu lizinga i trošak amortizacije na pravo na korišćenje sredstva. Utvrđivanje inkrementalne stope zaduživanja za zakup nepokretne imovine zasniva se na stopi po kojoj se IRFCG AD zadužuje kod svojih kreditora.

Zakupci će takođe morati da ponovo vrednuju obavezu za lizing po nastanku određenih događaja (npr. promjena u trajanju lizinga, promjena u budućim plaćanjima lizinga usljed promjene indeksa ili stope koja se koristi za određivanje tih plaćanja). Zakupac će generalno priznati iznos ponovnog vrednovanja obaveze za lizing kao korekciju prava na korišćenje sredstva

Računovodstvo davaoca lizinga u skladu sa MSFI 16 je u suštini nepromijenjeno u odnosu na računovodstvo prema MRS 17. Davaoci lizinga će nastaviti da klasifikuju sve ugovore o zakupu koristeći isti princip klasifikacije kao prema MRS 17 i razlikovati dvije vrste lizinga: operativni i finansijski lizing. Osim toga, MSFI 16 zahtijeva od zakupaca i zakupodavaca detaljnija objelodanjivanja nego što je to bio slučaj sa MRS 17.

U skladu sa obavještenjem Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore, sva Društva u Crnoj Gori su u obavezi da primijene MSFI 16 za godišnje periode koji počinju na dan 1. januara 2021. godine za potrebe lokalnog izvještavanja.

Prelazak na MSFI 16 - Lizing

IRFCG AD je izvršio tranziciju na MSFI 16 u skladu sa modifikovanim retrospektivnim pristupom. Za sve ugovore o zakupu za koje se predmetno sredstvo može smatrati sredstvom male vrijednosti (novonabavljena vrijednost datog sredstva okvirno ne prelazi EUR 5.000), IRFCG AD neće priznavati sredstva i obaveze u skladu sa MSFI 16 već će trošak ovih zakupa priznati direktno u bilansu uspjeha perioda.

Kao posledica primjene MSFI 16 od 1. januara 2021. godine, ugovori koji su ranije bili priznati kao operativni lizing, sada se kvalifikuju kao zakupi definisani novim standardom: nekretnine.

Prilikom prve primjene MSFI 16, pravo na korišćenje sredstva lizinga je generalno mjereno u iznosu obaveze po osnovu lizinga. Kumulativni efekat prve primjene na bilans stanja je evidentiranje obaveza po osnovu lizinga u iznosu od EUR 104.002 i sredstva u istom iznosu na dan 1. januar 2021. godine.

3.6. Pozitivne i negativne kursne razlike

Sva sredstva i obaveze u stranim sredstvima plaćanja su preračunati u EUR primjenom zvaničnih deviznih kurseva važećih na dan iskaza o finansijskoj poziciji objavljenih od strane Centralne banke Crne Gore. Poslovne promjene u stranim sredstvima plaćanja tokom godine preračunavaju se u EUR po zvaničnim deviznim kursovima važećim na dan poslovne promjene.

Pozitivne i negativne kursne razlike koje nastaju preračunom sredstava i obaveza iskazanih u stranim sredstvima plaćanja i preračunom transakcija u toku godine knjiže se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.7. Porezi i doprinosi

Porez na dobit

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“ br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“ br.40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13, 55/16 i 146/21). Stopa poreza na dobit je proporcionalna i iznosi 9% od poreske osnovice.

Oporeziva dobit se utvrđuje na osnovu dobiti IRFCG AD iskazane u iskazu o ukupnom rezultatu uz usklađivanje prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Kapitalni gubici mogu se prebjati sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini. Ako se i poslije izvršenog prebjanja sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini pojavi kapitalni gubitak, poreski obveznik može prenijeti kapitalni gubitak na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina. Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjenje poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez

Odloženi porez se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema iskazu o finansijskoj poziciji za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnovice sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na datum iskaza o finansijskoj poziciji se koriste za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koji ne zavise od rezultata poslovanja uključuju poreze, naknade i doprinose koji se plaćaju prema raznim državnim i lokalnim poreskim propisima.

3.8. Nematerijalna ulaganja

Nematerijalna ulaganja se sastoje od softvera i licenci. Nakon početnog priznavanja, nematerijalna ulaganja se iskazuju u visini nabavne vrijednosti umanjene za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog umanjenja vrijednosti.

Troškovi koji se direktno mogu povezati sa određenim softverom, i koji će generisati ekonomsku korist u periodu dužem od jedne godine, evidentiraju se kao nematerijalna ulaganja. Troškovi održavanja i razvoj kompjuterskih softvera se evidentiraju kao trošak u trenutku njihovog nastanka.

Nematerijalna ulaganja amortizuju se putem proporcionalne metode u roku od pet godina, uz korišćenje amortizacione stope od 20%.

IRFCG AD ne posjeduje nematerijalna ulaganja sa neograničenim vijekom upotrebe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.9. Nekretnine i oprema

Nekretnine i oprema su materijalna sredstva koja IRFCG AD koristi u redovnom poslovanju, a čiji je očekivani korisni vijek upotrebe duži od jedne godine. Nekretnine i oprema su iskazani po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za ukupnu akumuliranu amortizaciju i eventualne ukupne akumulirane gubitke zbog obezvređenja vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača, uvećana za sve troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti.

Godišnje, prilikom zaključenja poslovne godine, IRFCG AD procjenjuje se da li postoje Indikatori obezvređenja nekretnina i opreme. Kod procjenjivanja da li postoji Indikator obezvređenja uzima se u obzir sljedeće:

- tržišna vrijednost sredstva zbog protoka vremena smanjila se mnogo više od očekivane;
- javile su se značajne promjene u tehnološkom, tržišnom, privrednom ili pravnom okruženju;
- povećale su se tržišne kamatne stope, a ta povećanja će vjerovatno uticati na diskontnu stopu korišćenu kod obračuna upotrebne vrijednosti i suštinski smanjiti nadoknadivu vrijednost sredstva;
- ostali nagovještaji (dokazi o zastarjelosti ili fizičkoj oštećenosti sredstva, očekivane promjene korišćenja sredstava sa negativnim uticajem i drugi Indikatori).

Ako postoje takvi indikatori IRFCG AD procjenjuje nadoknadivu vrijednost sredstava. Kao nadoknadiva vrijednost uzima se veća od fer vrijednosti umanjene za troškove prodaje i upotrebne vrijednosti. Ukoliko je nadoknadiva vrijednost sredstava manja od njegove knjigovodstvene vrijednosti, knjigovodstvenu vrijednost sredstva bi trebalo smanjiti na njegovu nadoknadivu vrijednost. Takvo smanjenje je gubitak zbog obezvređenja, koji se priznaje u iskazu o ukupnom rezultatu.

Naknadni troškovi: troškovi zamjene dijelova opreme (ugradnja novih rezervnih dijelova), troškovi značajnijih adaptacija i generalnih popravki priznaju se kao povećanje sadašnje vrijednosti nekretnina i opreme ako je vjerovatno da će po tom osnovu doći do priliva budućih ekonomskih koristi i ako se ti troškovi mogu pouzdano izmjeriti. Troškovi nastali po osnovu tekućeg održavanja nekretnina i opreme: zamjena i ugradnja rezervnih dijelova i potrošnog materijala, kao i troškovi svakodnevnih popravki opreme, smatraju se rashodom perioda u kom su nastali.

Dobici ili gubici koji se javljaju prilikom rashodovanja ili prodaje nekretnina i opreme iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu kao dio ostalih poslovnih prihoda ili ostalih poslovnih rashoda.

3.10. Amortizacija

Obračun amortizacije za građevinske objekte, opremu i nematerijalna ulaganja se vrši primjenom odgovarajuće stope, uz upotrebu proporcionalne metode, kojom se vrijednost sredstava u potpunosti otpisuje tokom procijenjenog korisnog vijeka upotrebe.

Otpisivanje se vrši po stopama koje su zasnovane na preostalom korisnom vijeku upotrebe sredstava, procijenjenom od strane rukovodstva IRFCG AD i usvojenog od strane Odbora direktora IRFCG AD. Obračun amortizacije građevinskih objekata, opreme i nematerijalnih ulaganja počinje u trenutku kada sredstva postanu raspoloživa za korišćenje. Amortizacija prestaje da se obračunava na dan kada se sredstva klasifikuju kao raspoloživa za prodaju ili na dan kada se isknjiže.

Osnovne godišnje stope amortizacije u primjeni tokom 2021. i 2020. godine su:

-Glavne grupe opreme	Stopa amortizacije (%)	Stopa amortizacije koja se priznaje u poreskom bilansu (%)
Građevinski objekti	1.30	5.00
Oprema		
Računarska i ostala IT oprema	20.00	30.00
Vozila	15.50	15.00
Kancelarijska oprema	12.00	15.00
Ostala oprema	20.00	20.00

U skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“ br. 65/01, 12/02, 80/04, „Sl. list CG“ br.40/08, 86/09, 73/10, 40/11, 61/13, 55/16 i 146/21) amortizacija licenci, ostalih nematerijalnih ulaganja i građevinskih objekata za poreske svrhe obračunava se primjenom proporcionalnog metoda, odnosno opreme i aplikativnih softvera primjenom degresivnog metoda za cijeli period, bez obzira na datum aktivacije. Oprema čija je pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od EUR 300, a koristi se duže od jednog obračunskog perioda, svrstava se u opremu u skladu sa Pravilnikom o razvrstavanju osnovnih sredstava po grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije („Sl. list RCG“ br. 28/02).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.11. Investicione nekretnine**

Ulaganje u nekretnine namijenjene sticanju prihoda (investicione nekretnine) predstavlja ulaganje u imovinu koja se drži u cilju sticanja prihoda putem izdavanja u zakup ili od povećanja tržišne vrijednosti, ili i jedno i drugo, a ne za korišćenje ili prodaju u okviru redovnog poslovanja.

Investicione nekretnine se priznaju kao sredstva kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

- investicione nekretnine moraju ostvarivati ekonomske koristi,
- investicione nekretnine se koriste za izdavanje u zakup i donose zakupninu ili se prodaju i ostvaruju dobit;
- investicione nekretnine nijesu namijenjene za prodaju u bliskoj budućnosti u redovnom poslovanju;
- nabavnu vrijednost je moguće pouzdano izmjeriti.

Početno priznavanje investicionih nekretnina je po nabavnoj vrijednosti. Nabavna vrijednost predstavlja nabavnu cijenu i neposredno pripadajuće troškove nabavke.

Investicione nekretnine se naknadno vrednuju po njihovoj fer vrijednosti procijenjenoj od strane nezavisnog procjenjivača, a dobit ili gubitak proistekao iz promjene fer vrijednosti priznaje se u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Dobici ili gubici, koji se javljaju prilikom prodaje investicionih nekretnina, iskazuju se u iskazu o ukupnom rezultatu.

3.12. Stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje je obustavljeno (Stečena aktiva)

Nekretnine i zemljište koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim plasmanima i koje IRFCG AD stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama po nižoj od ukupne vrijednosti navedenih potraživanja i njihove procijenjene vrijednosti. Ovo nekretnine i zemljište IRFCG AD iskazuje u okviru grupe "stalna sredstva namijenjena prodaji". Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se računovodstveno evidentira u momentu prodaje na teret ili u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

3.13. Finansijski instrumenti

Finansijska sredstva i obaveze IRFCG AD evidentira u pojedinačnom iskazu o finansijskoj poziciji od momenta kada je ugovornim odredbama vezan za instrument.

Metod efektivne kamatne stope

Metod efektivne kamatne stope je metod izračunavanja amortizovane vrijednosti finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza i alokacije prihoda po osnovu kamate ili rashoda po osnovu kamate na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili prilive (uključujući sve plaćene ili primijene naknade koja čini sastavni dio efektivne kamatne stope, troškova transakcije ili ostale premije ili popuste) tokom očekivanog vijeka trajanja finansijskog instrumenta ili, tamo gdje je to izvodljivo, kraćeg perioda, na sadašnju vrijednost finansijskih sredstava ili finansijskih obaveza.

Finansijska sredstva

IRFCG AD je finansijska sredstva klasifikovao u sljedeće kategorije: amortizovana vrijednost, fer vrijednost kroz ostali ukupni rezultat (FVOCI) i fer vrijednost kroz iskaz o ukupnom rezultatu (FVTPL). Finansijska sredstva se odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti ako se drže u okviru poslovnog modela čiji je cilj da se finansijska sredstva drže radi prikupljanja ugovorenih novčanih tokova i njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanje glavnice i kamate. Finansijska sredstva se odmjeravaju po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat ako se drže u okviru poslovnog modela čiji cilj se ostvaruje kako kroz prikupljanje ugovorenih novčanih tokova tako i kroz prodaju finansijskih sredstava, gdje njihovi ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo plaćanja glavnice i kamate. Sva ostala finansijska sredstva se klasifikuju po fer vrijednosti kroz iskaz o ukupnom rezultatu.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Finansijska sredstva (nastavak)

Finansijska sredstva prestaju da se priznaju kada IRFCG AD izgubi kontrolu nad ugovorenim pravima nad tim instrumentima, što se dešava kada su prava korišćenja instrumenata realizovana, istekla, napuštena ili ustupljena. Finansijska obaveza prestaje da se priznaje kada IRFCG AD ispuni obavezu ili kada je obaveza plaćanja predviđena ugovorom uklnuta ili istekla.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti

Dugoročni finansijski plasmani obuhvataju hartije od vrijednosti i sastoje se od ulaganja u kapital (akcije) privrednih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinško depozitarnog društva (CKDD) i ulaganja u kapital privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD. IRFCG AD navedena ulaganja drži određeni vremenski period do momenta privatizacije. Postupak promjene vlasništva se sprovodi u skladu sa odgovarajućim Planom privatizacije koji usvaja Vlada Crne Gore.

U skladu sa Zakonom o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji privrede Crne Gore („Sl. list CG“ br. 2/92, 17/92, 27/94, 30/94, 23/96, 73/10 i 40/11) pravni prethodnik IRFCG AD, Fond za razvoj Crne Gore, je učešća u kapitalu stekao bez naknade. Fond za razvoj je inicijalno vrednovao u svojim poslovnim knjigama navedena učešća u kapitalu kao dugoročne finansijske plasmane - finansijska sredstva raspoloživa za prodaju po procijenjenoj nominalnoj vrijednosti koja je bila izražena u DEM do 31. decembra 2001. godine, odnosno u EUR od 1. januara 2002. godine, u korist kapitala Fonda za razvoj, koji je u cjelosti u državnom vlasništvu.

Osnivanjem Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore ove hartije od vrijednosti su po procijenjenoj vrijednosti sa stanjem na dan 31. januara 2010. godine postale dio osnivačkog kapitala IRFCG AD, osim učešća u kapitalu privrednih društava koja nisu registrovana kod CKDD i društava koja nemaju finansijske iskaze, za koje procjena fer vrijednosti nije vršena zbog nedostatka podataka.

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine iskazani su po pravičnoj vrijednosti na osnovu procjene izvršene od strane rukovodstva u skladu sa Uputstvom o načinu i postupku naknadne procjene vrijednosti hartija od vrijednosti („Sl. list CG“ br.34/11). Procjena je izvršena korišćenjem 4 kriterijuma i to

1. Kriterijum kontrole
2. Kriterijum utrživosti
3. Kriterijum strukture kapitala - % neto imovine
4. Kriterijum finansijskog rezultata - % neto marže.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Dugoročni finansijski plasmani u hartije od vrijednosti (nastavak)

Nakon analize četiri navedena kriterijuma, vrši se obračun finalnog multiplikatora u zavisnosti od procentualnog učešća državnog kapitala u ukupnom kapitalu društva:

1. ukoliko državni paket akcija iznosi manje od 25% ukupnih emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „manjinski paket“ obračunava finalni multiplikator isključivo po kriterijumu utrživosti akcija na berzama kapitala;
2. ukoliko državni paket akcija iznosi preko 25% od ukupno emitovanih akcija nekog privrednog društva onda se za taj „većinski paket“ obračunava finalni multiplikator zbrajajući pojedinačne multiplikatore po kriterijumima kontrole, strukture kapitala i finansijskog rezultata.

Osnovica za primjenu finalnog multiplikatora je prosječna ponderisana vrijednost između

1. Tržišne cijene akcija na dan 31. decembra i
2. Prosječne cijene akcija u periodu 1. januara do 31. decembra.

Kao ponder je uzet kriterijum odstupanja tržišne cijene na dan 31. decembra od prosječne godišnje cijene.

Procijenjena fer vrijednost jedne akcije se dobija množenjem prosječne ponderisane cijene akcija i obračunatog finalnog multiplikatora.

Promjene fer vrijednosti hartija od vrijednosti IRFCG AD evidentira kroz ukupan ostali rezultat na kapitalu, u okviru revalorizacionih rezervi - Nerealizovani gubici i dobiti po osnovu svođenja finansijskih sredstava, sve do trenutka prodaje kada se dobit ili gubitak po osnovu prodaje priznaje u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu, bez obzira da li fer vrijednost hartija od vrijednosti biježe dugotrajan odnosno materijalno značajan pad vrijednosti. Navedeni računovodstveni tretman je usaglašen sa članom 17. Zakona o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore.

U momentu otuđenja hartija od vrijednosti, prodajom ili uslijed likvidacije društva, ukupne akumulirane rezerve se iz ukupnog ostalog rezultata na kapitalu prenose u korist ili na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

Otplis ulaganja u hartije od vrijednosti vrši se u cjelosti za akcije privrednih društava koja su trajno prestala sa poslovanjem ili za koja je okončan postupak stečaja. Djelimičan otpis dugoročnih finansijskih plasmana vrši se za akcije privrednih društava kod kojih je došlo do smanjenja akcijskog kapitala po osnovu pokrića gubitaka iz poslovanja u skladu sa Odlukom Skupštine akcionara navedenih privrednih društava.

Prihodi od prodaje stečajne mase privrednih društava koja su prestala sa poslovanjem odnosno privrednih društava, kod kojih je obezvrjeđenje vrijednosti plasmana izvršeno u cjelosti, priznaju se u trenutku naplate u korist iskaza o ukupnom rezultatu.

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Ulaganja u kapital drugih pravnih lica se odnosilo na učešće u JP „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva. Investicije u instrumente kapitala koji nemaju koliranu tržišnu cijenu na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano odmjeriti i derivati koji su povezani sa njima IRFCG AD odmjerava po nabavnoj vrijednosti.

Ulaganja u kapital pridruženih i zavisnih pravnih lica

Pridružena i zavisna pravna lica predstavljaju ona društva u kojima IRFCG AD ima udio u vlasništvu između 20% i 50%, odnosno veće od 50% respektivno, ili u kojima ima značajan uticaj. Učešća u kapitalu pridruženih i zavisnih pravnih lica iskazana su po istorijskoj nabavnoj vrijednosti.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Ukoliko postoji indikacija da za navedena ulaganja postoji obezvređenje nadoknadiivi iznos te imovine se procjenjuje kako bi se utvrdio iznos obezvređenja. Ukoliko je nadoknadiivi iznos procijenjen kao niži od vrijednosti prikazane u finansijskim iskazima vrijednost ulaganja se smanjuje do svoje nadoknadiive vrijednosti i priznaje na teret iskaza o ukupnom rezultatu.

IRFCG AD je na dan 31. decembar 2020. godine utvrdio da postoji obezvređenje ulaganja u zavisno društvo TC Durmitor d.o.o. Žabljak, odnosno da je nadoknadiivi iznos ulaganja u kapital zavisnog pravnog lica manji od knjigovodstvene vrijednosti. Smanjenje vrijednosti uloga je prikazano u okviru iskaza o ukupnom rezultatu (napomena 10).

Krediti

Zakonom o Investiciono-razvojnem fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17) regulisana je obaveza IRFCG AD da se prilikom upravljanja rizicima pridržava minimalnih standarda za upravljanje rizicima (Sl. list CG“, br. 79/18), a koje je za IRFCG AD propisala Centralna banka Crne Gore, i čija primjena je počela 2019. godine.

Kreditni odobreni od strane IRFCG AD evidentiraju se u poslovnim knjigama u momentu prenosa sredstava korisniku kredita. Krediti su iskazani u iskazu o finansijskoj poziciji u visini odobrenog plasmana, umanjenog za otplaćenu glavniciu i ispravku vrijednosti, koja je obračunata na osnovu Pravilnika o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda, koji je usvojen na sjednici Odbora direktora održanoj 28.03.2019. godine.

IRFCG AD takođe jednom mjesečno vrši klasifikaciju stavki aktive, po osnovu kojih je izložen riziku neispunjavanja obaveza dužnika, i stavki vanbilansa, na klasifikacione grupe i podgrupe (A, B1, B2, C1, C2, D, E kategorije) i vrši obračun rezervacija za potencijalne gubitke, na način definisan u Odluci o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRFCG AD.

U zavisnosti od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka IRFCG AD stavke aktive i vanbilansa klasifikuje u klasifikacione grupe A-E.

- kategorija A (dobra aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje se procjenjuje da će u skladu sa ugovorom biti u cjelosti naplaćene;
- kategorija B (aktiva sa posebnom napomenom) – sa podkategorijama B1 i B2 u koje se klasifikuju stavke za koje postoji niska vjerovatnoća ostvarivanja gubitka ali koje zahtijevaju posebnu pažnju, jer bi potencijalni rizik ukoliko ne bi bio adekvatno praćen mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu naplate;
- kategorija C (substandardna aktiva) – sa podkategorijama C1 i C2 i za koje postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju naplatu;
- kategorija D (sumnjiva aktiva) – u koju se klasifikuju stavke za koje je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost zajmoprimca i vrijednost i mogućnost realizacije sredstava obezbjeđenja, malo vjerovatna;
- kategorija E (gubitak) – u koju se klasifikuju stavke koje će biti u potpunosti nenaplative ili će biti naplative u neznatnom iznosu.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Kreditni (nastavak)

IRFCG AD primjenjuje sljedeće procenat rezervacija po danima kašnjenja i kategorijama rizičnosti:

	2021.		2020.	
	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja	Procenat rezervacija	Dani kašnjenja
A	0%	<30	0%	<30
B1	2%	31-60	2%	31-60
B2	7%	61-90	7%	61-90
C1	20%	91-150	20%	91-150
C2	40%	151-270	40%	151-270
D	70%	271-365	70%	271-365
E	100%	>365	100%	>365

IRFCG AD je dužan da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke izračunatih primjenom MSFI.

Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti sa stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD, u skladu sa Odlukom o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRFCG AD.

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive

Savjet Centralne banke Crne Gore je, na sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine, donio Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizičima u poslovanju IRFCG AD (Sl. list C.G., br. 79/18). Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine.

Odlukom je predviđeno da IRFCG AD vrednuje i objelodanjuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI).

Odlukom je takođe predviđena obaveza IRFCG AD da utvrdi metodologiju za klasifikaciju, mjerenje i umanjenje vrijednosti finansijske aktive u skladu sa MSFI 9-Finansijski instrumenti.

Pravilnikom o primjeni metodologije u vezi MSFI 9 standarda IRFCG AD je definisao način obračuna ispravke vrijednosti za stavke finansijske aktive zasnovane na obračunu očekivanih gubitaka za pojedine grupe proizvoda.

Pravilnikom je definisano da se na početku obračuna očekivanog gubitka definišu indikatori defaulta, tj. kriterijumi prema kojima izloženost prelazi u default i plasman se smatra nekvalitetnim. Uzima se u obzir isključivo trenutni rejting koji se utvrđuje na mjesečnom nivou u skladu sa Procedurom o upravljanju kreditnim rizikom.

Za portfolijo direktnih kredita i faktoringa uzima se u obzir efekat maksimalnih dana kašnjenja po klijentu kao i efekat najslabijeg rejtinga dok se za portfolijo kreditnih plasmana preko komercijalnih banaka koriste podaci dobijeni iz sistema CBCG.

Nakon analize portfolija pristupa se određivanju faza obračuna očekivanog gubitka (ECL). Algoritam definisanja faza obračuna očekivanog gubitka je sledeći:

Ukoliko klijent ima vrijednost defaulta jednak jedinici (rejting klijenta C1 i lošiji) tada pripada fazi 3 (stage III)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli (rejting klijenta B2 i bolji) i maksimalne dane kašnjenja (za sve plasmane klijenta uzima se broj dana kašnjenja po plasmanu po kojem klijent ostvaruje najviše kašnjenja) duže od 30 dana ili trenutni rejting B2, a da je inicijalni rejting bio bolji od B2, tada klijent pripada fazi 2 (stage II).

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)

Obračun ispravke vrijednosti stavki bilansne aktive (nastavak)

Ukoliko klijent ima vrijednost default indikatora jednak nuli i maksimalne dane kašnjenja do 30 dana, a da je inicijalni rejting A, B1 ili B2, tada klijent pripada fazi 1 (Stage I)

Periodi oporavka za faze 2 i 3 su definisani na nivou 3 odnosno 12 mjeseci. Ukoliko klijent uđe u fazu 3 narednih 12 mjeseci biće zadržan u istoj fazi bez obzira na dane kašnjenja i rejting. Ukoliko klijent uđe u fazu 2 naredna 3 mjeseca će biti zadržan u istoj fazi, bez obzira na dane kašnjenja i rejting.

Izuzeci od ovog pravila važe u slučaju ekspertske procjene na nivou partije ili klijenta prije svega za segmente portfolija kod kojih su uslovima kreditiranja za dati segment predviđeni posebni uslovi obezbjeđenja plasmana, kojima se ublažava kreditni rizik.

Formula za obračun očekivanog gubitka glasi:

$$ECL = EAD * (1 - (1 - PDd)^d) * LR$$

ECL –očekivani gubitak

EAD –izloženost na na datum obračuna ECL-a

PDd – dnevna vjerovatnoća defaulta

d - broj dana za koji se obračunava ECL u odnosu na ročnost i fazu kojoj klijent pripada

LR - stopa gubitka data minimalnom stopom rezervacija pri ulasku u default 20%

Kalibracija vjerovatnoće defaulta (PD) je definisana u u odnosu na interno dostupne grupe proizvoda: direktni krediti, faktoring, krediti plasirani preko banaka i odgovarajuće podgrupe. Za potrebe kalibracije korišćeni su podaci po navedenim grupama i podgrupama proizvoda, za period 2014-2018.godina. Ponovno kalibriranje vjerovatnoća defaulta se vrši godišnje, na kraju godine. Od makroekonomskih, nezavisnih indikatora, prilikom kalibracije vjerovatnoće koriste se: kretanje BDP-a, indeksa potrošačkih cijena, stope zaposlenosti odnosno stope nezaposlenosti, kretanje zarada u zemlji i drugi zvanični pokazatelji koje objavljuju Centralna banka, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku.

Obračunati iznos obezvređenja stavki bilansne aktive IRFCG AD knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist ispravke vrijednosti tih stavki aktive.

Obračunati iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki IRFCG AD knjigovodstveno evidentira na teret rashoda, a u korist rezervisanja za gubitke po vanbilansnim stavkama.

Positivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervacija za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od kapitala IRFCG AD u skladu sa propisom CBCG kojim se uređuje način izračunavanja koeficijenta adekvatnostikapitala IRFCG AD.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.13. Finansijski instrumenti (nastavak)***Dugoročni krediti dati zaposlenima*

Dugoročni krediti dati zaposlenima inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja pošteni fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva. IRFCG AD naknadno utvrđuje ispravku vrijednosti na osnovu diskontovanja očekivanih budućih novčanih tokova primjenom efektivnog prinosa u trenutku odobravanja finansijskog instrumenta.

Potraživanja po osnovu faktoringa

Potraživanja po osnovu faktoringa inicijalno se vrednuju po nabavnoj vrijednosti koja predstavlja pošteni fer vrijednost date naknade za sticanje sredstva - ustupljenog potraživanja.

IRFCG AD ima pravo da otkupljuje potraživanja sa i bez prava regresa. IRFCG AD pretežno otkupljuje potraživanja sa pravom regresa. Pravo regresa obezbjeđuje pravo IRFCG AD da, u slučaju postojanja objektivnih dokaza da IRFCG AD neće biti u stanju da naplati sve iznose koje potražuje od dužnika, naplatu potraživanja zahtijeva od ustupioca potraživanja. Ukoliko je ustupljeno potraživanje bez prava regresa IRFCG AD preuzima odgovornost za naplatu potraživanja od dužnika.

Nakon inicijalnog priznavanja, ulaganja u otkupljena potraživanja se vrednuju po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za izvršene naplate do datuma iskaza o finansijskoj poziciji i za ispravku vrijednosti, po osnovu umanjenja vrijednosti.

IRFCG AD u poslovnim knjigama iskazuje i potraživanja od klijenata po osnovu dobavljačkog faktoringa, u vrijednosti izmirenih obaveza prema klijentovim dobavljačima. Ova potraživanja se naplaćuju u skladu sa unaprijed pripremljenim planovima dospjeća. U cilju obezbjeđenja ovih potraživanja IRFCG AD ugovara sredstva obezbjeđenja, u skladu sa politikom kolaterala, hipoteke, zaloge, mjenice, bankarske garancije i drugo.

U skladu sa Zakonom o porezu na dodatu vrijednost („Sl. list CG“ br. 65/01, 12/02, 38/02, 72/02, 21/03, 76/05, 04/06, 16/07, 73/10, 40/11, 29/13, 09/15, 53/16, 1/17, 50/17, 046/19, 073/19, 080/20, 008/21, 059/21, 146/21 i 049/22) IRFCG AD je obveznik PDV po osnovu prihoda od naknada po ugovoru o faktoringu. U skladu sa navedenim, IRFCG AD je stekao pravo na odbitak srazmjernog dijela ulaznog PDV-a (saglasnost dala Poreska uprava na osnovu člana 38. Zakona o PDV-u). Odbitni dio PDV-a izračunava se na osnovu procentualnog učešća oporezivog prometa u ukupnom prometu. Utvrđuje se iskustveno, na osnovu prethodnog perioda, i primjenjuje tokom godine.

Gotovinski ekvivalenti i gotovina

U iskazu o tokovima gotovine pod gotovinom i gotovinskim ekvivalentima podrazumijevaju se novčana sredstva u blagajni, na računima kod poslovnih banaka koja se mogu brzo konvertovati u poznate iznose gotovine uz beznačajan rizik od promjene vrijednosti. Gotovinski ekvivalenti su kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja se brzo pretvaraju u poznate iznose gotovine i nisu pod značajnim uticajem rizika promjena vrijednosti. Gotovinske ekvivalente predstavljaju i kratkoročno oročeni depoziti kod poslovnih banaka. U iskazu o tokovima gotovine IRFCG AD iskazuje prilive i odlive po osnovu finansijskih plasmana (osnovne djelatnosti) u okviru „tokova gotovine iz aktivnosti investiranja“.

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze inicijalno se mjere po fer vrijednosti umanjenoj za sve troškove transakcija. Finansijske obaveze se naknadno odmieravaju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metoda efektivne kamatne stope.

IRFCG AD iskazuje finansijske obaveze, kada i samo kada su obaveze IRFCG AD izmirene, otpisane ili su istekle.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)**3.13. Finansijski Instrumenti (nastavak)***Obaveze po osnovu faktoringa*

Obaveze po osnovu faktoringa predstavljaju iznose obaveza prema ustupiocima potraživanja za otkupljena potraživanja. Prilikom inicijalnog priznavanja priznaju se po ugovorenoj vrijednosti otkupljenih potraživanja i umanjuju za izvršene uplate. Po naplati pripadajućeg faktoring potraživanja od dužnika, preostali iznos (10% do 20%) plativ je ustupiocu potraživanja.

3.14. Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva

Rezervisanja se priznaju i vrše kada IRFCG AD ima zakonsku ili ugovorenu obavezu kao rezultat prošlih događaja i kada je vjerovatno da će doći do odliva resursa kako bi se izmirila obaveza i kada se može pouzdano procijeniti iznos obaveze. Rezervisanja za sudske sporove formiraju se u iznosu koji odgovara najboljoj procjeni rukovodstva IRFCG AD u pogledu izdataka koji će nastati da se takve obaveze izmire.

IRFCG AD procjenjuje mogući nepovoljni razvoj događaja kao rezultat zbivanja u prošlosti i ukoliko je vjerovatnoća preko 50% da će sudski spor biti izgubljen IRFCG AD vrši rezervisanje kojim se u cjelini obezbjeđuje iznos potencijalne obaveze po osnovu negativnog razrješenja sudskog spora.

Potencijalne obaveze se ne priznaju u finansijskim iskazima. Potencijalne obaveze se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, osim ako je vjerovatnoća odliva resursa koji sadrže ekonomske koristi veoma mala.

IRFCG AD ne priznaje potencijalna sredstva u finansijskim iskazima. Potencijalna sredstva se objelodanjuju u napomenama uz finansijske iskaze, ukoliko je priliv ekonomskih koristi vjerovatan.

3.15. Adekvatnost kapitala

U skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“ br. 88/09, 40/10 i 80/17) na osnivanje, poslovanje i kontrolu rada IRFCG AD se ne primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuje osnivanje, poslovanje i kontrola rada banaka.

Savjet Centralne banke Crne Gore je usvojio, na sjednici održanoj 27.11.2018. godine, Odluku o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD. Odluka se primjenjuje počev od 01. aprila 2019. godine, za prvi izvještajni period, prvi kvartal 2019. godine. Koeficijent solventnosti na 31.12.2021. godine iznosi 23,10 %, što je značajno iznad propisanog minimuma od 8%.

	<i>u 000 eur</i>
Osnovni kapital IRFCG AD	85.254
Ponderisana bilansna aktiva	355.596
Potrebni kapital za operativni rizik	1.080
Koeficijent solventnosti (mln 8%)	23,10%

Kontrolu usklađenosti poslovanja sa propisima i odlukama koje su definisane za IRFCG AD, vršiće Centralna banka Crne Gore.

3.16. Pravična (fer) vrijednost

Poslovna politika IRFCG AD je da objelodani informacije o pravičnoj vrijednosti aktive i pasive za koju postoje zvanične tržišne informacije i kada se pravična vrijednost značajno razlikuje od knjigovodstvene vrijednosti.

Pravičnu vrijednost nije uvijek moguće pouzdano utvrditi u odsustvu aktivnog tržišta i u uslovima postojanja problema nedovoljnog tržišnog iskustva, nedovoljne stabilnosti i likvidnosti kod kupovine i prodaje potraživanja i ostale finansijske aktive i pasive, i u situaciji kada zvanične tržišne informacije nisu u svakom trenutku raspoložive.

Rukovodstvo IRFCG AD vrši procjenu rizika i, u slučajevima kada ocijeni da vrijednost po kojoj se imovina vodi u poslovnim knjigama ne može biti i realizovana, vrši obezvređenje. Po mišljenju rukovodstva IRFCG AD iznosi objelodanjeni u ovim finansijskim iskazima odražavaju vrijednost koja je u datim okolnostima najvjerodostojnija i najkorisnija za potrebe izvještavanja u skladu sa računovodstvenim i drugim propisima u Crnoj Gori.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

4. PRIHODI OD PRODAJE-NETO PRIHODI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2021.	2020.
Prihodi od kamate na dugoročne kredite	10.702.595	9.085.513
Prihodi od kamate na kratkoročne kredite	138.975	376.297
Prihodi od kamate faktoring	970.085	1.249.554
Prihodi od kamate na oročene depozite	312.527	355.654
Prihodi od zatezних kamata	578.000	450.280
Prihodi od naknada po direktnim kreditima	324.178	330.735
Prihod od naknade faktoring	115.784	151.838
Prihod od prodaje investicionih nekretnina	-	7.211
	13.142.144	12.007.082

5. OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

5a) OSTALI PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2021.	2020.
Prihodi od povraćaja poreskih dažbina	265	12.298
Prihod od zakupa poslovnog prostora	1.167	6.199
Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	2.384	1.977
	3.816	20.474

5b) OSTALI PRIHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2021.	2020.
Prihodi od prinudne naplate potraživanja za sudske troškove - raskinuli ugovori	18.842	22.340
Naplata iz stečajne mase	56.119	-
Uklidanje obezvređenja naplatom otpisanih kredita	-	950
Uklidanje rezervacija za obaveze prema zaposlenima	3.589	2.117
Ostali prihodi iz poslovanja	-	3.926
	78.550	29.333

5c) OSTALI PRIHODI PO OSNOVU VRIJEDNOSNOG USKLAĐIVANJA IMOVINE

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava	
	31. decembra	
	2021.	2020.
Prihodi od usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	279.966	295.959
	279.966	295.959

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

6. NABAVNA VRIJEDNOST PRODATE ROBE I TROŠKOVI MATERIJALA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Troškovi kancelarijskog materijala	10.527	13.611
Trošak potrošnog materijala za računarsku opremu i kratkoročne licence	45.689	28.817
Troškovi električne energije	14.509	13.585
Troškovi goriva	3.267	4.046
Ostali troškovi materijala	7.926	6.859
	81.918	66.918

7. OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (amortizacija, rezervisanja i ostali poslovni rashodi)

7a) OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Troškovi sponzorstava i pomoći koje odobrava Odbor direktora	50.283	99.194
Troškovi održavanja	87.080	87.603
Troškovi telefona i ostalih PTT usluga	25.844	26.786
Troškovi reprezentacije	9.686	24.929
Troškovi platnog prometa	109.501	135.035
Troškovi stručnih usluga	138.296	152.162
Troškovi oglasa, stručne literature i usavršavanja	5.645	7.190
Troškovi reklame i propagande	36.468	86.609
Troškovi taksi, sudskih naknada i članarina	36.969	31.350
Troškovi poreza	17.065	18.062
Troškovi zakupa poslovnog prostora	-	24.573
Troškovi osiguranja	20.469	20.061
Drugi poslovni rashodi	30.393	58.222
	566.699	771.776
Troškovi rezervisanja za beneficije zaposlenih (napomena 27a)	4.721	9.199
UKUPNO OSTALI TROŠKOVI POSLOVANJA (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	570.420	780.975

7b) TROŠKOVI AMORTIZACIJE

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Troškovi amortizacije (napomena 16):		
- nematerijalne imovine	44.508	25.443
- nekretnina i opreme	115.373	86.914
	159.879	112.357

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

8. NETO TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I LIČNI RASHODI	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Neto zarade	1.257.284	1.290.006
Odbor direktora - neto nadoknade	24.521	35.068
Ugovori o djelu - odbori - neto nadoknade	27.335	7.409
Troškovi službenih putovanja	13.330	7.990
Troškovi pomoći zaposlenima i podrška Sindikatu IRF-a	64.768	103.727
	1.387.238	1.444.200

9. TROŠKOVI POREZA I DOPRINOSA

9a) TROŠKOVI POREZA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Porez na zarade	194.595	199.938
Porez na nadoknade odboru direktora	3.600	5.188
Porez na ugovore o djelu odbori	2.114	573
Porez na ugovore o djelu ostalo	2.789	-
	203.098	205.699

9b) TROŠKOVI DOPRINOSA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Doprinosi na zarade	632.994	647.048
Doprinosi na nadoknade Odboru direktora	7.131	10.548
	640.125	657.596

10. RASHODI PO OSNOVU VRIJEDONOSNOG USKLAĐIVANJA STALNE IMOVINE (OSIM FINANSIJSKE)

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Rashodi usklađivanja vrijednosti investicionih nekretnina (napomena 17)	99.453	84.000
Rashodi usklađivanja vrijednosti stečene aktive (napomena 25)	-	43.240
Rashod po osnovu umanjenja vrijednosti uloga u zavisno društvo TC Durmitor (napomena 18)	-	1.043.753
Rashodi po osnovu usklađivanja vrijednosti objekata koji se koriste u poslovne svrhe (napomena 16)	17.247	50.108
Rashodi po osnovu usklađivanja stambenih kredita	-	6.785
	116.699	1.227.886

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

11. OSTALI RASHODI IZ POSLOVANJA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Ispravka vrijednosti direktni krediti-glavnica (napomena 20a)	5.664.153	13.939.417
Ispravka vrijednosti direktni krediti-kamata	122.443	100.417
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-glavnica (napomena 20a)	(71.142)	306.814
Ispravka vrijednosti krediti preko banke-kamata	(15)	45
Ispravka vrijednosti faktoring	(304.908)	674.175
Ispravka pozajmice TC Durmitor (napomena 22b)	-	264.452
Ispravka avista depozita	-	-
Realizovani akumulirani gubici po osnovu akcija i udjela u društvima koja su prestala da postoje	-	573.409
Gubici od rashodovanja opreme	30	124
Vanredni rashod	260	19.835
	<u>5.410.821</u>	<u>15.878.688</u>

12. FINANSIJASKI PRIHODI PO OSNOVU TEKUĆIH POTRAŽIVANJA OD NEPOVEZANIH PRAVNIH LICA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Prihodi od prodaje akcija	-	41.875
Ostali finansijski prihodi	5.108	3.700
	<u>5.108</u>	<u>45.575</u>

13. RASHODI PO OSNOVU KAMATA, KURSNIH RAZLIKA I DRUGIH EFEKATA UGOVORENE ZAŠTITE PO OSNOVU ODNOSA SA NEPOVEZANIM LICIMA

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Rashod kamate Evropska Investiciona banka	2.663.502	2.719.337
Rashod kamate Razvojna banka savjeta Evrope	31.190	29.718
Rashod kamate Kineska razvojna banka	163.802	299.290
Rashod naknade po primljenim kreditima	13.332	68.332
Rashodi refundacije kamate kljentima	33.620	84.946
Trošak kamate -imovina sa pravom korišćenja-zakup	1.125	-
	<u>2.906.572</u>	<u>3.201.623</u>

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

14. POREZ NA DOBIT

a) Komponente poreza na dobit

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Tekući porez	-	4.418
Odloženi porez	8.323	4.844
	8.323	9.262

14. POREZ NA DOBIT (nastavak)

b) Odložene poreske obaveze

	(Iznosi u EUR)		
	Stanje na dan 1. januara	Uticaj na Iskaz o ukupnom rezultatu	Stanje na dan 31. decembra
2020. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	41.158	4.844	46.002
	41.158	4.844	46.002
2021. godina			
Odožene poreske obaveze koje se odnose na:			
Privremene razlike na:			
nematerijalnim ulaganjima, nekretninama i opremi	46.002	8.323	54.325
	46.002	8.323	54.325

Odložene poreske obaveze se odnose na privremene razlike između osnovice po kojoj se nematerijalna ulaganja, nekretnine i oprema priznaju u poreskom bilansu i iznosa po kojima su ta sredstva iskazana u finansijskim iskazima IRFCG AD.

15. ZARADA PO AKCIJI

	(Iznosi u EUR)	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2021.	2020.
Neto dobit iz redovnog poslovanja	2.050.345	(11.186.780)
Ponderisan broj izdatih običnih akcija	105.518.676	105.397.737
Osnovna zarada po akciji	0,019431108	(0,108138711)
- iz redovnog poslovanja	0,019431108	(0,108138711)
Neto iznos osnovne zarade po akciji	0,019431108	(0,108138711)

IRFCG AD ne posjeduje potencijalno razrijeđene akcije.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

16. NEMATERIJALNA ULAGANJA, NEKRETNINE I OPREMA

(Iznosi u EUR)

	Građevinski objekti	Oprema	Investicije u toku	Imovina sa pravom korišćenja	Ukupno	Nematerijalna ulaganja
<i>Nabavna vrijednost</i>						
Stanje 1. januara 2020. godine	1.600.728	558.892	15.800	-	2.175.420	296.568
Povećanja	-	98.333	-	-	98.333	102.713
Otuđenja i rashodovanja	(50.108)	(20.983)	(11.250)	-	(82.341)	(4.522)
Stanje 31. decembra 2020. godine	1.550.620	636.242	4.550	-	2.191.412	394.759
Efekti prve primjene MSFI 16	-	-	-	104.002	104.002	-
Stanje 1. januara 2021. godine	1.550.620	636.242	4.550	104.002	2.295.414	394.759
Povećanja	-	239.061	-	78.296	317.357	29.662
Otuđenja i rashodovanja	(17.247)	(6.655)	-	-	(23.902)	(1.608)
Stanje 31. decembra 2021. godine	1.533.373	868.648	4.550	182.298	2.588.869	422.813
<i>Ispravka vrijednosti</i>						
Stanje 1. januara 2020. godine	128.762	394.438	-	-	523.200	213.424
Amortizacija (napomena 7a)	20.809	66.104	-	-	86.913	25.443
Otuđenja i rashodovanja	-	(15.430)	-	-	(15.430)	(4.522)
Stanje 31. decembra 2020. godine	149.571	445.112	-	-	594.683	234.345
Stanje 1. januara 2021. godine	149.571	445.112	-	-	594.683	234.345
Amortizacija (napomena 7a)	20.809	67.825	-	26.739	115.373	44.505
Otuđenja i rashodovanja	-	(6.625)	-	-	(6.625)	(1.608)
Stanje 31. decembra 2021. godine	170.380	506.312	-	26.739	703.431	277.242
<i>Sadašnja vrijednost</i>						
31. decembra 2021. godine	1.362.993	362.336	4.550	155.559	1.885.438	145.571
31. decembra 2020. godine	1.401.049	191.130	4.550	-	1.596.729	160.415

IRFCG AD nema nekretnine date pod hipoteku, kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

17. INVESTICIONE NEKRETNINE

Kretanje na investicionim nekretninama u vlasništvu IRFCG AD, sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine, u iznosu od EUR 2.948.000 (31. decembra 2020. godine: EUR 2.767.487) prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Početno stanje godine	2.767.487	2.569.528
Prodaja u toku godine	-	(14.000)
Pozitivan efekat procjene (napomena 5c)	279.966	295.959
Negativan efekat procjene (napomena 10)	(99.453)	(84.000)
	2.948.000	2.767.487

Odbor direktora IRFCG AD je dana 14.11.2019. godine (ugovor zaključen 23.01.2020. godine) donio Odluku o prodaji investicione nekretnine upisane u LN 3152 KO Bijelo Polje čija vrijednost u poslovnim knjigama je iznosila EUR 14.000. Prilikom prodaje ostvaren je kapitalni dobitak u iznosu EUR 7.211.

Na nepokretnostima u Herceg Novom u Ulici Njegoševoj evidentirana je zabilježba restitucije.

Investicione nekretnine sa stanjem na dan 31. decembra 2021. i 2020. godine prikazane su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
1. Bijelo Polje – Nedakusko polje	396.500	364.000
2. Bijelo Polje – Nedakusi i Ul. Slobodana Perzezića	38.500	29.000
3. Podgorica – Novaka Miloševa	963.716	734.757
4. Podgorica – Bulevar Revolucije	846.000	909.487
5. Nikšić – Mokra njiva	286.500	277.500
6. Herceg Novi – Ulica Njegoševa 269	156.000	156.000
7. Kupljena nepokretnost od Saveza civilnih invalida rata	109.284	145.243
8. Žabljak-Motički gaj- imovina stečena eksprijacijom	151.500	151.500
	2.948.000	2.767.487

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

18. ULAGANJA U KAPITAL ZAVISNIH PRAVNIH LICA

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Turistički centar Durmitor d.o.o. Žabljak	2.878.370	2.878.370
Minus: Obezvređenje vrijednosti (napomena 10)	(1.043.753)	(1.043.753)
	1.834.617	1.834.617

IRFCG AD je na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 24. oktobra 2013. godine i Odluke Skupštine akcionara od 29. oktobra 2013. godine osnovao društvo sa ograničenom odgovornošću 100% u vlasništvu IRFCG AD „Turistički Centar Durmitor“ - Žabljak uplatom osnivačkog kapitala u iznosu EUR 200.000. IRFCG AD je u toku 2014. godine a u skladu sa odlukom Odbora direktora od 13. decembra 2013. godine izvršio prenos imovine kao nenovčani ulog u iznosu procijenjene vrijednosti od EUR 1.823.867 (plaćene EUR 1.500.000). U skladu sa odlukom odbora direktora od 31. jula 2014. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 54.496. Na osnovu zaključaka Vlade Crne Gore na sjednici od 4. decembra 2014. godine Odbor direktora IRFCG AD je 19. decembra 2014. godine donio odluku o dodatnom povećanju kapitala za iznos od EUR 115.000. Sredstva za ovo povećanje obezbijedila je Vlada Crne Gore i ova sredstva su prenešena IRFCG AD.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD od 02. aprila 2015. i 02. jula 2015. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 59.000 odnosno EUR 414.653 (ukupno EUR 473.653).

U skladu sa odlukom Odbora direktora IRFCG AD. od 12. jula 2016. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 298.000.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 31. avgusta 2017. godine i 21. decembra 2017. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 206.070 EUR i EUR 46.050.

U skladu sa odlukama Odbora direktora IRFCG AD. od 28. juna 2018 godine i 17. decembra 2018. godine izvršeno je povećanje kapitala AD „Turistički Centar Durmitor“ u iznosu od EUR 51.752 EUR i EUR 30.800.

U toku 2019, 2020 i 2021. godine nije bilo dodatne dokapitalizacije zavisnog društva.

Na osnovu procjene fer vrijednosti neto imovine društva, od strane ovlaštenog procjenjivača, izvršeno je umanjenje vrijednosti uloga, na 31. decembar 2019. godine.

IRFCG AD je, na 31. decembar 2020. godine, proknjižio dodatno smanjenje vrijednost uloga u društvu, na osnovu nove procjene fer vrijednosti materijalne imovine društva, od strane ovlaštenog procjenjivača.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA)	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2021.	31. decembar 2020.
Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (napomena 19a)	3.326.447	2.869.068
	3.326.447	2.869.068

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2021.	31. decembar 2020.
Dugoročni finansijski plasmani – privredna društva koja su registrovana kod CKDD	81.677.431	81.677.431
Prodaja učešća u kapitalu		
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	(78.350.984)	(78.808.363)
Dugoročni finansijski plasmani - privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD	295.671	295.671
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	(295.671)	(295.671)
	3.326.447	2.869.068

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD

Fer vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana, procenat učešća IRFCG AD u ukupnom kapitalu akcionarskih društava koja su registrovana kod CKDD i ukupan broj akcija u vlasništvu IRFCG AD prikazan je u pregledu koji slijedi:

	Broj akcija u vlasništvu Fonda	Učešće IRFCG AD %	(Iznosi u EUR)	
			31. decembra 2021. godine	31. decembra 2020. godine
13. jul Plantaže AD, Podgorica	39.844.589	22.23	1.354.161	1.110.806
Institut Simo Milošević AD, Igalo	90.411	23.65	1.036.200	1.101.490
HTP Ulcinjska rivijera AD, Ulcinj	116.567	7.65	304.182	148.147
Barska plovidba AD, Bar	371.485	16.16	-	-
Marina AD, Bar	258.283	16.99	620.248	508.448
Kotor projekat AD, Kotor	-	-	11.519	-
Ostala privredna društva	-	-	137	177
			3.326.447	2.869.068

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (nastavak)

19a) Ulaganja u hartije od vrijednosti – akcije (nastavak)

Privredna društva koja su registrovana kod CKDD (nastavak)

Promjene obezvređenja vrijednosti dugoročnih finansijskih plasmana – privrednih društava koja su registrovana kod CKDD prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembra 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2020.
Stanje na početku godine	78.808.383	77.566.617
Svođenje na tržišnu fer vrijednost	(457.379)	1.241.746
Stanje na kraju godine	78.350.984	78.808.363

Privredna društva koja nisu registrovana kod CKDD

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
„Biteks“ DD. Biševo	264.598	264.598
Ostala društva	31.073	31.073
	295.671	295.671
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(295.671)	(295.671)
	-	-

19b) Ulaganja u kapital drugih pravnih lica

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Javno preduzeće „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“ Budva	-	7.932.957
Minus: Obezvređenje vrijednosti	-	(7.932.957)
	-	-

U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore od 14. februara 2008. godine i Protokola o finansiranju i upravljanju projektom održivog razvoja turizma u Crnoj Gori Upravni odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) je 17. marta 2008. godine donio Odluku o ulaganju u kapital Javnog preduzeća „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva u iznosu od EUR 5.400.000.

Upravni odbor JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“ Budva je 3. novembra 2010. godine donio odluku o raspodjeli dobiti iz 2008. i 2009. godine, srazmjerno učešćima u kapitalu, u skladu sa kojim je novčani ulog IRFCG AD srazmjerno povećan za EUR 532.957. U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore od 2. decembra 2010. godine Odbor direktora IRFCG AD je 14. decembra 2010. godine donio Odluku o povećanju udjela u JP „Regionalni vodovod crnogorsko primorje“ Budva u iznosu EUR 2.000.000.

Odbor direktora IRFCG AD je dana 22. juna 2019. godine donio Odluku o ispravci vrijednosti uloga u društvu JP Regionalni vodovod Crnogorsko primorje Budva, u iznosu od EUR 689.679, na osnovu dostupnih informacija o potencijalnim negativnim efektima koje na kapital Društva mogu imati prvenstveno spor sa preduzećem Štrabag AG Austrija, kao i druga sporna pitanja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

19. UČEŠĆA U KAPITALU KOD PRAVNIH LICA (SEM ZAVISNIH PRAVNIH LICA) (nastavak)

19b) Ulaganja u kapital drugih pravnih lica (nastavak)

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 10. novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni Vodovod Crnogorsko primorje“ („Sl. list CG“ br. 79/17). Odlukom je definisano da je Vlada Crne Gore osnivač društva. Promjena je registrovana u Registru privrednih subjekata dana 10.06.2020. godine. Ovim je formalno udio IRFCG AD u društvu prestao da postoji i IRFCG AD je izvršio ispravku vrijednosti uloga, u iznosu EUR 7.243.278.

Zaključkom broj 04-4469/2, od 30. septembra 2021. godine, Vlade CG je prihvatila predlog Ugovora o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRFCG AD. Ugovor je zaključen 18. oktobra 2021. godine i predviđa obavezu Ministarstva da izvrši povraćaj uloženi sredstava u društvo JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“, iz opredjeljenih budžetskih sredstava, isplatom IRFCG AD ukupnog iznosa EUR 7.932.957, u deset jednakih godišnjih tranši, počev od 01.01.2025. godine. Ovim su se stekli uslovi za ukidanje obezvređenja vrijednosti uloga, u poslovnim knjigama IRFCG AD, i knjiženje dugoročnog potraživanja od Ministarstva finansija (napomena 21).

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
 (Iznosi u EUR)

	31. decembar 2021.	31. decembar 2020.
Dugoročni krediti	262.574.269	290.921.025
Dugoročni krediti odobreni zaposlenima	927.835	965.367
	263.502.104	291.886.392

20a) Dugoročni krediti

Dugoročni krediti sa stanjem na dan 31. decembra 2021 i 2020. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Plasirani krediti preko poslovnih banaka	45.487.256	59.498.484
Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima preduzetnicima	274.602.173	277.718.351
	320.089.429	337.216.835

Minus: Tekuće dospijeće

	(57.515.160)	(46.295.810)
--	--------------	--------------

	262.574.269	290.921.025
--	--------------------	--------------------

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Dugoročni krediti koje IRFCG AD odobrava preko poslovnih banaka sa stanjem na dan 31. decembra 2021. i 2020. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembra 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembra 2020.
Prva banka Crne Gore AD Podgorica	297.212	471.296
NLB Montenegro banka AD Podgorica	2.346.308	1.053.009
Atlas banka AD Podgorica	538.211	567.571
Addiko bank AD Podgorica	10.078.487	12.898.951
Hipotekarna banka AD Podgorica	11.174.979	12.910.218
Komercijalna banka AD Budva	-	4.315.256
Jugobanka AD Kotor	391.677	433.962
Erste Bank AD Podgorica	5.249.716	7.033.054
Universal Capital banka AD Podgorica	2.816.748	3.072.332
Invest banka Montenegro AD Podgorica	498.376	498.376
Lovćen banka	11.804.773	15.493.855
Adriatic banka AD Podgorica	642.945	859.030
Zapad banka	1.198.840	1.556.017
	47.038.272	61.162.927
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti	(1.551.016)	(1.664.443)
	45.487.256	59.498.484

Kreditne linije posredstvom i uz garancije poslovnih banaka se realizuju po šemama saradnje sa poslovnim bankama. Rok otplate ovih kredita se kreće do 15 godina (uključujući odobreni „grace“ period), uz godišnju kamatnu stopu do 5%, od čega 3% pripada banci preko koje se plasiraju sredstva. Sredstva obezbjeđenja po ovim kreditima su mjenice i mjenična ovlašćenja banaka. Kreditni rizik po osnovu navedenih plasmana u cjelosti snose poslovne banke.

Potraživanja po kreditima, koje je državni Fond za razvoj (pravni prethodnik IRFCG AD) realizovao posredstvom Jugobanke AD, obezbijedena su u cjelosti prije osnivanja IRFCG AD i ulaze u sumu ukupno prikazane ispravke.

Dana 4. januara 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Invest bankom Montenegro AD Podgorica.

IRFCG AD je izvršilo ispravku vrijednosti potraživanja prema Invest banci Montenegro AD Podgorica na 31.12.2018. godine.

Potraživanja IRFCG AD od Invest banke Montenegro AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta - "obezbijedena potraživanja", za potraživanja po kreditnim aranžmanima, odnosno peti redosljed prioriteta, za potraživanje po depozitima po viđenju.

Dana 4. aprila 2019. godine Savjet Centralne banke Crne Gore donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka nad Atlas bankom AD Podgorica.

Potraživanja IRFCG AD od Atlas banke AD Podgorica su prihvaćena Rješenjem Stečajnog upravnika i svrstana u prvi redosljed prioriteta, za "obezbijedena potraživanja", odnosno šesti isplatni red za potraživanja po ostalim kreditnim aranžmanima i peti isplatni red, za potraživanje po depozitima po viđenju.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Direktno plasirani krediti privrednim društvima, institucijama i fizičkim licima - preduzetnicima sa stanjem na dan 31. decembra 2021. i 2020. godine prikazani su u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Privredna društva	294.710.938	292.045.090
Opštine (napomena 35)	2.103.751	2.799.868
Fizička lica – preduzetnici i poljoprivredni proizvođači	6.145.852	5.655.802
Devizne pozajmice i krediti koje je direktno odobravao Fond za razvoj	433.426	433.426
	303.393.967	300.934.186
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(28.791.795)	(23.215.835)
	274.602.173	277.718.351

Investicione direktne kredite IRFCG AD plasira na maksimalni rok otplate do 12 godina (uključujući odobreni „grace“ period) uz godišnju kamatnu stopu do 4%. IRFCG AD kreditne linije klasifikuje prema vrsti dominantne djelatnosti korisnika kredita što je prikazano u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Proizvodne djelatnosti	41.590.580	47.177.314
Poljoprivreda i proizvodnja hrane	37.944.024	37.784.103
Turizam i ugostiteljstvo	96.432.137	94.944.861
Uslužne djelatnosti	85.006.115	77.416.260
Opštine – infrastruktura	-	1.960.056
Ostale djelatnosti	42.421.112	41.651.592
	303.393.967	300.934.186

IRFCG AD ima posebne kreditne linije za poljoprivredne proizvođače, koje se realizuju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, zatim liniju za visokoškolve, za tehnološke viškove, kao i žene i mlade u biznisu, gdje je rok otplate do 12 godina (uključuje grejs period 4 godine) i godišnja kamatna stopa od 0% do 3%. Zatim postoji i posebna kreditna linija za finansiranje infrastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije, gdje je maksimalni rok otplate 15 godina (uključuje grejs period 5 godina) i godišnja kamatna stopa 3,5%, za direktne kreditne aranžmane. Posebnu kreditnu liniju predstavlja finansiranje trajnih obrtnih sredstava gdje je godišnja kamatna stopa do 2,9% i maksimalni rok otplate 7 godina, za direktne kreditne aranžmane. U ponudi IRFCG AD ima i kreditnu liniju za start up preduzeća, liniju za podršku izgradnji hotelskih kapaciteta, ugostiteljstvu, proizvodnji, za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja itd. U toku 2020. godine IRFCG AD je otpočeo i realizaciju EU COSME i EU EASI programa podrške investicijama i finansiranju obrtnih sredstava u saradnji i uz garanciju Evropskog Investicionog Fonda, uz uslove, kamatnu stopu do 4% i maksimalan rok otplate do 7 godina sa uključenim grejs periodom.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

**NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine**

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)

20a) Dugoročni krediti (nastavak)

Kamatna stopa se, za kredite koji ispunjavaju uslove za finansiranje iz sredstava Evropske Investicione Banke, umanjuje za 0,5% do 0,7%.

Naplata ovih kredita je obezbjeđena hipotekama na nepokretnostima korisnika kredita, mjenicama, ovlaštenjima za naplatu i drugim sredstvima obezbjeđenja u skladu sa politikom kolaterala IRFCG AD.

U skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore od 24.03.2020. godine i Odlukom Odbora direktora Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, od 24.03.2020. godine, o odobrenju moratorijuma, a u vezi sa Odlukom CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem, O.br. 0101-2279-2/2020 ("Sl.list Crne Gore" br. 19/20), korisnicima programa podrške (pravna lica, poljoprivrednici, preduzetnici i ostali korisnici kredita) je omogućeno da apliciraju za privremenu obustavu plaćanja obaveza po osnovu kredita u trajanju do 90 dana.

Takođe, u okviru ukupnih hitnih mjera Vlade Crne Gore, IRFCG AD je 24.03. 2020. godine donio odluku o novoj kreditnoj liniji namijenjenoj za obezbjeđenje likvidnosti. Kreditna sredstva su namijenjena za poboljšanje likvidnosti postojećih preduzetnika, mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća. Ova kreditna linija je upotrijebljena isključivo za potrebe rješavanja problema nelikvidnosti nastale kao direktna posljedica izazvana covid pandemijom. Sredstva su se mogla upotrijebiti za nabavku proizvoda, poluproizvoda, sirovina, plaćanje zakupa kao i za isplatu plata. Kamatna stopa je 1,5% uz korišćenje sredstva iz EIBA, odnosno 2% uz korišćenje sredstava iz drugih izvora.

Dospjeće potraživanja po osnovu dugoročnih kredita prikazano je u pregledu koji slijedi:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
dospjelo	6.630.548	4.211.059
- do jedne godine	56.119.348	42.084.751
- od jedne do dvije godine	66.740.368	57.136.876
- od dvije do tri godine	59.103.155	62.122.897
- od tri do četiri godine	49.640.788	54.405.889
- preko četiri godine	81.855.221	117.255.363
	320.089.429	337.216.835

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja po osnovu datih dugoročnih kredita prikazane su u sljedećoj tabeli:

	2021.	(Iznosi u EUR) 2020.
Stanje na početku godine	24.880.277	10.634.998
Obezvređenje u toku godine-direktni krediti	5.575.959	13.939.417
Obezvređenja u toku godine-posrednički krediti(napomena 11)	-	306.813
Ukidanje obezvređenja-posrednički krediti	(71.142)	
Naplata otpisanog potraživanja	(42.286)	(950)
Stanje na kraju godine	30.342.810	24.880.277

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

20. DUGOROČNA FINANSIJSKA ULAGANJA (DATI KREDITI I HARTIJE OD VRIJEDNOSTI)
(nastavak)

20b) Dugoročni krediti odobreni zaposlenima

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Dugoročni krediti dati zaposlenima	1.415.239	1.488.155
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(412.706)	(448.834)
	1.002.532	1.039.321
Minus: Tekuće dospjeće (napomena 23)	(74.697)	(73.954)
	927.835	965.367

Dospjeće potraživanja za kredite datih zaposlenima prikazano je u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
- dospjelo	1.038	808
- do jedne godine	73.659	73.146
- od jedne do dvije godine	74.214	73.659
- od dvije do tri godine	72.946	74.214
- od tri do četiri godine	71.975	72.946
- preko četiri godine	1.121.407	744.548
	1.415.238	1.039.321

Upravni Odbor Fonda za razvoj Crne Gore (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) je, na sjednici od 8. decembra 2006. godine, usvojio Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih (broj 0202-8/108). Shodno pomenutom Pravilniku definisani su sjedeći uslovi za odobravanje stambenih kredita zaposlenima: krediti se dodjeljuju sa rokom otplate od 20 do 30 godina, kamatna stopa je 1% i zaposleni ima pravo korišćenja grejs perioda do 24 mjeseca. Pomenutim Pravilnikom nije definisano pravo na umanjenje kredita. Odbor direktora IRFCG AD je 7. septembra 2017. godine usvojio novi Pravilnik o rješavanju stambenih potreba zaposlenih. Obezbeđenje kredita predstavlja upis hipoteke na nepokretnostima u srazmjeri ne manjoj od 1:1 u odnosu na plasirana sredstva. Izuzetno, za kredite do EUR 15.000, mogu se uzeti druga sredstva obezbjeđenja.

21. OSTALI DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I POTRAŽIVANJA

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Dugoročno potraživanje od Vlade CG za ulog u JP Regionalni Vodovod Budva	7.932.957	-
Pozajmica zavisnom društvu TC Durmitor (napomena 35)	274.392	-
Dugoročno oročeni nenamjenski depoziti	3.000.000	-
	11.207.349	-

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA

22a) Potraživanja od kupaca

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Potraživanja po osnovu naknada faktoring aranžmana	2.142	2.875
Ostala potraživanja	6.784	5.599
	8.926	8.474

22b) Potraživanja od matičnog i zavisnih pravnih lica

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Pozajmica zavisnom društvu TC Durmitor	264.452	264.452
Minus: Obezbjeđenje vrijednosti (napomena 11)	(264.452)	(264.452)
	-	-

IRFCG AD je odobrilo pozajmice zavisnom društvu TC Durmitor, u iznosu EUR 110.750, shodno odluci Odbora direktora od 05.12.2019. godine, zatim EUR 41.639, na osnovu odluke Odbora direktora od 29.05.2020. godine i EUR 112.063, na osnovu odluke Odbora direktora od 30.11.2020. godine. Pozajmice su odobrene za potrebe održavanja tekuće likvidnosti društva, izmirivanje obaveza prema dobavljačima i zaposlenima, kao i za pripremu skijališta za zimske sezone 2019 i 2020. godine. Rokovi za povraćaj pozajmica su istekli 01.09.2020. godine, odnosno 31.12.2020. godine. IRFCG AD je izvršilo ispravku vrijednosti ovog potraživanja u cjelosti, na dan 31.12.2020. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Potraživanja po osnovu faktoring aranžmana	30.073.297	43.865.486
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(856.192)	(1.224.689)
	29.217.105	42.640.797
Potraživanja po garancijama koje su pale na teret IRFCG AD	1.500.000	1.500.000
Potraživanja po osnovu kamata za garancije koje su pale na teret IRFCG AD	108.712	108.712
	1.608.712	1.608.712
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(1.608.712)	(1.608.712)
Potraživanja za kamate po osnovu:		
- dugoročnih i kratkoročnih kredita	432.425	599.671
- faktoringa	135.226	224.033
- kratkoročnih oročenih depozita	16.809	16.813
- zateznih kamata	716.076	533.226
- dugoročnih deviznih kredita koje je direktno odobravao Fond za razvoj	106.346	106.346
- naknade za kredite, faktoring i garancije	34.227	9.300
	1.441.109	1.489.389
Minus: Obezbvredjenje vrijednosti	(891.546)	(705.529)
	549.563	783.860
Ostala potraživanja	694.950	194.969
	30.461.618	43.619.626

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

22. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA (nastavak)

22c) Ostala nepomenuta potraživanja (nastavak)

Factoring aranžmani su u 2021. godini odobravani pod sljedećim uslovima: kamatna stopa se kretala u intervalu od 2,9% do 3,5%, dok je avansna isplata klijentu iznosila 90% iznosa otkupljenih potraživanja, u slučaju klasičnog faktoringa. Visina naknade se kretala od 0.1 do 0.3% nominalne vrijednosti. Za izvoznike je odobravana stimulatívna mjera smanjenja kamatne stope za 0.5%, kao i za otkupe obaveza koji prelaze iznose iznad 10 miliona EUR, po jednom istom ugovoru.

IRFCG AD je u aprilu 2011 godine otpočeo sa obavljanjem poslova faktoringa i po tom osnovu ostvaruje prihode :

- od naknade, koja se utvrđuje kao procenat od nominalne vrijednosti otkupljenog potraživanja;
- od kamate koji se obračunavaju od dana otkupa potraživanja do dana naplate potraživanja od dužnika;
- od zatezne kamate, koja se obračunava za dane prekoračenja datuma valute, odnosno datuma dospjeća fakture za naplatu.

IRFCG AD je 2013. godine, u skladu sa zaključkom Vlade Crne Gore, izdao u korist Erste banke AD, Podgorica garanciju za urednu otplatu kredita za privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić u iznosu EUR 1.500.000. Potraživanja po osnovu kamata za garancije, koje su pale na teret IRFCG AD, u cjelosti se odnose na privredno društvo Montavar Metalac d.o.o. Nikšić, u iznosu od EUR 108.712.

Promjene obezvređenja vrijednosti potraživanja prikazane su u sljedećoj tabeli:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Stanje na početku godine	3.538.929	2.764.293
Obezvređenje u toku godine (napomena 11)	(182.480)	774.636
Naplata u toku godine	-	-
Stanje 31. decembra	3.356.449	3.538.929

23. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Kratkoročni direktno odobreni krediti	6.781.756	8.389.532
Tekuća dospjeća po osnovu:	6.781.756	8.389.532
Dugoročnih investicionih kredita za trajna obrtna sredstva	62.749.897	49.189.350
Kredita odobrenih zaposlenima (napomena 20b)	74.697	73.954
Minus: Obezvređenje vrijednosti	(5.322.931)	(2.893.540)
	57.501.663	46.369.763
	64.283.419	54.759.295

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

24. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Žiro računi kod poslovnih banaka	71.206.028	41.040.258
Blagajna	154	145
Ostali novčani ekvivalenti	1.785	1.857
Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski Plasmani	13.000.000	16.000.000
Obezvredjenje	(100.483)	(100.483)
	84.107.484	56.941.777

Gotovinski ekvivalenti - kratkoročni finansijski plasmani sa stanjem na dan 31. decembra 2021. i 2020. godine plasirani su sljedećim poslovnim bankama:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Addiko bank AD Podgorica	2.000.000	2.000.000
Komercijalna banka AD Budva	-	5.000.000
Adriatic banka AD Podgorica	3.000.000	2.000.000
Lovćen banka AD Podgorica	1.000.000	2.000.000
Ziraat bank AD Podgorica	5.000.000	5.000.000
Zapad banka AD Podgorica	2.000.000	-
	13.000.000	16.000.000

Kratkoročni finansijski plasmani predstavljaju kratkoročno oročene depozite na period od 90 do 365 dana, sa kamatnom stopom od 1.80 % do 2.60 % na godišnjem nivou, zavisno od banke i perioda oročenja. Ugovorima o oročenim depozitima je definisana klauzula prema kojoj data mogućnost prijevremenog razročenja depozita na pismeni zahtjev IRFCG AD.

25. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO

Stečena aktiva IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine u iznosu EUR 575.632 predstavlja imovinu stečenu u postupku naplate spornih potraživanja.

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Stanje 1. januara	490.946	460.065
Otuđenja	-	-
Sticanje	84.686	74.121
Smanjenje vrijednosti po procjeni (napomena 10)	-	(43.240)
Stanje 31. decembra	575.632	490.946

IRFCG AD je, u toku 2020. godine, na osnovu odluka Odbora direktora, od 23.09.2020. godine i 30.10.2020. godine, stekao nepokretnosti, po osnovu spornih direktnih kreditnih aranžmana, u vrijednosti EUR 31.353 i EUR 42.768.

IRFCG AD je, na osnovu odluke Odbora direktora, od 04.12.2020.godine, stekao nepokretnost, po osnovu spornog direktnog kreditnog aranžmana, u vrijednosti EUR 84.686, a za koju je vlasništvo registrovano u katastru 22.10.2021.godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

26. KAPITAL

Akcijski kapital IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine ukupne vrijednosti EUR 105.518.676 (2020: EUR 105.518.676) sastoji se od 105.518.676 akcija nominalne vrijednosti EUR 1 (2020: 105.518.676 nominalne vrijednosti EUR 1) koje su u vlasništvu Vlade Crne Gore.

Osnivački kapital IRFCG AD činio je cjelokupni kapital Fonda za razvoj (čiji je IRFCG AD pravni sljedbenik) koji je umanjen za obaveze po osnovu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Sl. list CG“ br. 21/04, 49/07, 60/07, 12/07 i 73/10). Kapital IRFCG AD čine i sva sredstva koja su usmjerena Direkciji za mala i srednja preduzeća za finansiranje razvoja malih i srednjih preduzeća.

Skupština IRFCG AD je 29. maja 2020. godine, donijela Odluku o emitovanju 192.450 redovnih akcija, serije A1, ukupne vrijednosti EUR 192.450. Komisija za tržište kapitala Crne Gore je 12. avgusta 2020. godine donijela Rješenje, broj 02/2e-6/5-20, o uspješnosti emisije akcija radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine. Registracija promjene podataka po osnovu navedene emisije akcija izvršena je u Centralnom registru privrednih subjekata u Podgorici, 16. septembra 2020. godine, pod registarskim brojem 4-0009175/036. U toku 2021. godine nije bilo dodatnog uvećanja kapitala IRFCG AD, sredstvima bivše Direkcije za mala i srednja preduzeća.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

27. DUGOROČNA REZERVISANJA

27a) Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Rezervisanja za naknade zaposlenima	51.893	50.762
	51.893	50.762

27b) Ostala dugoročna rezervisanja

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Rezervisanja za sudske sporove (napomena 33)	28.000	28.000
	28.000	28.000

Na 31. decembar 2019. godine izvršeno je rezervisanje po osnovu jednog sudskog spora za koji se procjenjuje vjerovatnoća gubitka iznad 50%.

Dugoročna rezervisanja po osnovu naknada zaposlenima predstavljaju rezervisanja za otpremnine za odlazak u penziju, nakon ispunjavanja uslova, kao i rezervisanja za jubilarne nagrade. Rezervisanja su iskazana po sadašnjoj vrijednosti očekivanih budućih isplata zaposlenima na način kako je to predviđeno Pravilnikom o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u IRFCG AD.

Ovim pravilnikom je predviđeno da je IRFCG AD u obavezi da, prilikom odlaska u penziju, zaposlenom isplati otpremninu u visini EUR 2.000, u neto iznosu. Jubilarna nagrada se isplaćuje zaposlenom koji ostvari 10, 20 ili 30 godina rada u IRFCG AD, uključujući i godine rada u pravnom prethodniku - Fondu za razvoj Crne Gore. Visina jubilarne nagrade je definisana na nivou EUR 300, EUR 400 i EUR 600, u neto iznosu.

Sadašnja vrijednost očekivanih budućih isplata za otpremnine utvrđena je sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine u skladu sa pravilima aktuarske matematike. Godišnja kamatna stopa od 2,5% je korišćena za diskontovanje očekivanih budućih isplata zaposlenima.

Kretanja na rezervacijama za naknade zaposlenima su data u pregledu u nastavku:

	2021.	(Iznosi u EUR) 2020.
Stanje na početku godine	50.761	43.680
Rezervisanja u toku godine (napomena 7a)	4.721	9.199
Ukidanje rezervisanja (napomena 5b)	(3.589)	(2.117)
	51.892	50.762

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

28. DUGOROČNI KREDITI

Dugoročne obaveze sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine iznose EUR 328.828.128 i odnose se na obaveze po osnovu dugoročne kreditne linije odobrene od strane Evropske Investicione Banke (EIB), na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Razvojne Banke Savjeta Evrope i na obaveze po osnovu dugoročnog kredita Kineske razvojne banke.

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2021.	31. decembar 2020.
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	25.000.000	25.000.000
Evropska Investiciona Banka	40.000.000	40.000.000
Evropska Investiciona Banka	30.000.000	30.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	50.000.000	50.000.000
Evropska Investiciona Banka	100.000.000	100.000.000
Evropska Investiciona Banka	49.999.541	49.999.541
Evropska Investiciona Banka	47.917.173	15.500.000
Ukupno povučeni iznos	417.916.712	385.499.541
Minus: Otplata glavnice	(77.533.130)	(48.762.004)
Ukupno obaveze po kreditu EIB	340.383.582	336.737.537
Minus: Tekuće dospjeće (napomena 29a)	(36.087.890)	(28.771.127)
	304.295.692	307.966.410
Razvojna banka Savjeta Evrope-povučeni iznos	30.000.000	30.000.000
Minus Otplata glavnice	(1.948.578)	(1.299.052)
Ukupno obaveze po kreditu CEB	28.051.422	28.700.948
Minus: Tekuće dospjeće 2020 (napomena 29a)	(3.518.986)	(649.526)
	24.532.437	28.051.422
Kineska razvojna banka-povučeni iznos	19.000.000	19.000.000
Minus Otplata glavnice	(15.800.000)	(9.480.000)
Ukupno obaveze po kreditu CDB	3.200.000	9.520.000
Minus: Tekuće dospjeće 2020 (napomena 29a)	(3.200.000)	(6.320.000)
	-	3.200.000
Ukupno dugoročni dio obaveza po kreditima	328.828.129	339.217.832

IRFCG AD je 10. oktobra 2012. godine zaključio ugovor o kreditu sa Evropskom Investicionom Bankom (EIB) u iznosu EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U martu 2014. godine IRFCG AD je zaključio drugi ugovor sa EIB-om u iznosu dodatnih EUR 25.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 8 godina u koji je uključen grace period od 2 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

U martu 2015. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a u iznosu EUR 40.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se manji dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora, pri čemu minimalan iznos jedne tranše iznosi EUR 5.000.000. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

U aprilu 2016. godine IRFCG AD je odobreno novo kreditno zaduženje kod EIB-a. u iznosu EUR 30.000.000. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Vlada Crne Gore je 10. marta 2017. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 100.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 50.000.000 je zaključen 20. marta 2017. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu drugih EUR 50.000.000 je zaključen 18. oktobra 2017. godine.

Vlada Crne Gore je 28. juna 2018. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke u iznosu EUR 150.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju u iznosu prvih EUR 100.000.000 je zaključen 04. jula 2018. godine. Namjena kredita je dominantno finansiranje malih i srednjih preduzeća dok se dio kredita može iskoristiti za finansiranje infrastrukturnih projekata. Kredit je odobren na rok od 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine i isti se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno.

Ugovor o kreditnom zaduženju, u iznosu drugih EUR 50.000.000, je zaključen 24. jula 2019. godine.

Vlada Crne Gore je 27. avgusta 2020. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke, u iznosu EUR 50.000.000, u cilju podrške malim i srednjim preduzećima koja trpe posljedice pandemije COVID-19. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 11. septembra 2020. godine.

Ročnost kredita je uslovljena namjenom, tako da je za investicione plasmane rok tranše kredita do 12 godina u koji je uključen grace period do 4 godine, dok je za pojedinačne tranše namijenjene za obrtna sredstva odobren rok od 5 godina koji uključuje grejs period do 1 godine. Kredit se realizuje u tranšama u periodu od 2 godine od dana potpisivanja ugovora. Kamatna stopa zavisi od uslova na međunarodnom bankarskom tržištu i određuje se za svaku tranšu pojedinačno. Ukupna sredstva po ovom kreditu su povučena zaključno sa februarom 2022. godine.

Vlada Crne Gore je 01. oktobra 2021. godine dala saglasnost za novo kreditno zaduženje IRFCG AD kod Evropske Investicione Banke. Usvojena je informacija o kreditnom aranžmanu, kojim se odobrava kredit u ukupnom iznosu EUR 150.000.000, za finansiranje malih i srednjih preduzeća, klimatskih i prioritetnih projekata i data saglasnost na zaključenje ugovora za prvu tranšu, u iznosu EUR 50.000.000. Ugovor je zaključen 29. oktobra 2021. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	br tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospjeća
I ugovor 25 mil eur	1	5.543.400,00	15-Feb-13	15-Feb-21
	2	9.430.363,00	15-Oct-13	15-Oct-21
	3	9.428.712,12	03-Mar-14	03-Mar-22
	4	597.524,88	31-Jul-14	01-Aug-22
II ugovor 25 mil eur	5	5.481.814,12	31-Jul-14	01-Aug-22
	6	5.724.603,00	31-Oct-14	31-Oct-22
	7	5.018.000,00	24-Nov-14	24-Nov-22
	8	5.027.000,00	12-Feb-15	13-Feb-23
	9	3.748.582,88	14-Apr-15	14-Apr-23
III ugovor 40 mil eur	10	7.444.655,68	25-Jun-15	25-Jun-27
	11	7.063.988,96	23-Jul-15	23-Jul-27
	12	5.101.732,31	09-Nov-15	09-Nov-27
	13	5.610.570,00	26-Jan-16	26-Jan-28
	14	5.055.000,00	04-Apr-16	04-Apr-28
	15	5.100.000,00	13-May-16	15-May-28
	16	4.624.053,05	20-Jul-16	20-Jul-28
IV ugovor 30 mil eur	17	5.411.638,78	24-Oct-16	24-Oct-28
	18	5.968.967,00	22-Dec-16	20-Dec-28
	19	13.114.030,67	25-Jan-17	25-Jan-29
V ugovor 50 mil eur	20	5.505.363,55	15-Feb-17	15-Feb-29
	21	18.392.697,98	20-Jul-17	20-Jul-29
	22	11.387.838,00	13-Sep-17	13-Sep-29
	23	797.384,77	13-Sep-17	13-Sep-29
	24	11.753.614,77	25-Sep-17	25-Sep-29
	25	1.200.000,00	31-Oct-17	31-Oct-29
	26	5.127.797,53	31-Oct-17	31-Oct-29
VI ugovor 50 mil eur	27	1.340.666,95	18-Dec-17	18-Dec-29
	28	3.580.000,00	27-Feb-18	27-Feb-30
	29	7.426.300,00	27-Feb-18	27-Feb-30
	30	12.281.000,00	25-Apr-18	25-Apr-28
	31	13.791.923,00	02-Jul-18	02-Jul-28
	32	12.920.777,00	23-Aug-18	23-Aug-27
VII ugovor 100 mil eur	33	18.168.900,00	08-Nov-18	08-Nov-29
	34	22.075.884,00	21-Feb-19	21-Feb-30
	35	1.300.000,00	21-Feb-19	21-Feb-29
	36	14.084.900,00	14-Jun-19	14-Jun-29
	37	1.200.000,00	15-Jul-19	15-Jul-28
	38	11.063.000,00	15-Nov-19	15-Nov-30
	39	8.806.120,00	26-Nov-19	26-Nov-31
	40	22.751.196,00	06-Apr-20	06-Apr-32
	41	550.000,00	17-Apr-20	17-Apr-32
VIII ugovor 50 mil eur	42	11.124.804,00	18-Jun-20	18-Jun-32
	43	5.270.693,12	14-Jul-20	14-Jul-31
	44	10.031.498,93	08-Oct-20	08-Oct-32
	45	13.836.000,00	13-Oct-20	13-Oct-32
	46	5.000.000,00	30-Nov-20	30-Nov-32
	47	4.736.543,39	09-Dec-20	09-Dec-32
XIX ugovor 50 mil eur	48	15.500.000,00	22-Dec-20	22-Dec-32
	49	13.545.046,10	26-Apr-21	26-Apr-26
	50	5.700.000,00	17-May-21	17-May-26
	51	5.554.700,00	04-Oct-21	04-Oct-26
	52	5.917.426,42	08-Oct-21	08-Oct-30
	53	1.700.000,00	08-Oct-21	08-Oct-30
		417.916.711,96		

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Vlada Crne Gore je 01. marta 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Razvojne banke Savjeta Evrope, u iznosu EUR 30.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 21. marta 2018. godine. Kredit se može realizovati kroz najmanje tri tranše.

Do datuma sastavljanja ovih finansijskih iskaza krediti su povučeni u sljedećim tranšama:

	Broj tranše	Iznos tranše	datum priliva	datum krajnjeg dospjeća
Ugovor 30 mil eur	1	4.548.680.00	19-10-18	19-10-25
	2	3.241.279.00	18-11-19	18-11-26
	3	22.212.041.00	12-05-20	12-05-27

Vlada Crne Gore je 14. juna 2018. godine dala saglasnost za kreditno zaduženje IRFCG AD kod Kineske razvojne banke, u iznosu EUR 19.000.000. Ugovor o kreditnom zaduženju je zaključen 09. jula 2018. godine. Sredstva su povučena 17. juna 2019. godine.

Kredit se otplaćuje u jednakim polugodišnjim ratama. Poslednje dospjeće je 17. juna 2022. godine.

Dana 21. aprila 2021. godine na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 16. aprila 2021. godine zaključeni su ugovori o kreditu i finansiranju sa Francuskom agencijom za razvoj. Maksimalni iznos kredita je EUR 50 miliona. Do dana sastavljanja ovih finansijskih iskaza nije bilo povlačenja sredstava po ovom ugovoru o kreditu.

Dospjeće dugoročnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu EIB-a prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
2021. godina	-	28.771.126
2022. godina	36.087.890	32.150.292
2023. godina	35.724.697	28.989.499
2024. godina	40.809.938	34.059.802
2025. godina	46.582.352	39.817.241
2026. godina	44.650.899	40.145.053
2027. godina	40.285.527	39.340.036
2028. godina	34.998.713	34.069.679
2029. godina	26.356.544	25.423.952
2030. godina	14.994.744	14.068.679
2031. godina	11.771.373	11.771.373
2032. godina	8.140.905	8.140.905
	340.383.582	336.737.537

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

28. DUGOROČNI KREDITI (nastavak)

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Razvojne banke Savjeta evrope prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
2021. godina	-	649.526
2022. godina	3.518.986	3.518.986
2023. godina	5.740.190	5.740.189
2024. godina	5.740.190	5.740.189
2025. godina	5.740.190	5.740.189
2026. godina	5.090.664	5.090.664
2027. godina	2.221.204	2.221.206
	28.051.422	28.700.948

Dospijeće dugororočnog i kratkoročnog dijela obaveza po kreditu Kineske razvojne banke prikazano je u tabeli u nastavku:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
2021. godina	-	6.320.000
2022. godina	3.200.000	3.200.000
	3.200.000	9.520.000

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

29. KRATKOROČNE OBAVEZE

29a) Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita EIB (napomena 28)	36.087.890	28.771.126
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Razvojne banke Savjeta Evrope (napomena 28)	3.518.986	649.526
Tekući dio dugoročnih obaveza po osnovu kredita Kineske razvojne banke (napomena 28)	3.200.000	6.320.000
Kamata po kreditu EIB	1.414	-
	42.808.290	35.740.652

29b) Primljeni avansi, depoziti i kaucije

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	1.785.366	530.656
	1.785.366	530.656

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

30. OBAVEZE IZ POSLOVANJA

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Obaveze po osnovu faktoringa (10% ili 20%)	837.681	1.558.177
	<u>837.681</u>	<u>1.558.177</u>

31. OSTALE KRATKOROČNE OBAVEZE I PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Obračunate obaveze za kamatu EIB	349.346	379.505
Obračunate obaveze za kamatu Razvojna banka Savjeta Evrope	4.864	5.540
Obračunate obaveze za kamatu Kinseka razvojna banka	2.613	7.775
Subvencija Ministarstva poljoprivrede	141.529	143.234
Razgraničeni prihodi od naknada	1.074.090	1.210.553
	<u>1.572.442</u>	<u>1.746.607</u>

32. VANBILANSNA EVIDENCIJA

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Neopozive obaveze za davanje kredita	26.772.924	31.386.107
Ugovorene a nelskorišćene pozajmice	102.082.827	34.500.000
Ostale stavke vanbilansne izloženosti	29.979.321	45.889.513
	<u>158.835.072</u>	<u>111.775.620</u>

33. SUDSKI SPOROVI

IRFCG AD sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine vodi sudske sporove u kojima se javlja kao tužilac i kao jedna od tuženih strana.

IRFCG AD je tužena strana u pet sporova. Procijenjena vrijednost sudskih sporova, koju je moguće utvrditi bez procijenjenih efekata zateznih kamata i krajnjih troškova postupka, u kojima je IRFCG AD jedna od tuženih strana, odnosno u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iznosi EUR 5.446.726.

IRFCG AD je izvršio rezervisanja za eventualne obaveze po sudskim sporovima, na 31. decembar 2021. godine, u iznosu EUR 28.000. IRFCG AD nije izvršio dodatna rezervisanja po sudskim sporovima u kojima solidarno odgovara sa ostalim državnim fondovima iz razloga što se procjenjuje da, na osnovu dosadašnje sudske prakse kada su u pitanju slični sporovi pokrenuti protiv IRFCG AD, iako nije sa sigurnošću moguće predvidjeti konačan ishod sporova, IRFCG AD neće biti izložen materijalno značajnim potencijalnim gubicima po ovom osnovu.

Ukupna vrijednost potraživanja, po raskinutim ugovorima o kreditima i faktoring aranžmanima, koje je IRFCG AD procesuirao pred javnim izvršiteljima, kao i Upravnim i Privrednim sudom, uključujući potraživanja od klijenata u stečaju, na dan 31. decembra 2021. godine, iznosi EUR 7.482.132.

Najveći dio se odnosi na potraživanje od klijenta Primat doo Podgorica, u iznosu EUR 2.269.752, zatim priznato potraživanje u stečajnom postupku nad društvom „Montavar-metalac“ DOO Nikšić AD radi naplate duga po osnovu izdate garancije ovom privrednom društvu, u iznosu EUR 1.608.712, i na priznata potraživanja koja IRFCG AD ima prema Atlas i IBM banci u stečaju u visini od EUR 1.037.012. Ostatak vrijednosti se odnosi na nenaplaćena potraživanja po direktnim kreditnim i faktoring aranžmanima.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE

Ugovor o zajmu, između razvojnog fonda Vlade Crne Gore i Abu Dabi Fonda za razvoj zaključen je 05. juna 2015. godine. Zajam je bio namijenjen za finansiranje podrške sektoru poljoprivrede. Ugovorom o zajmu je predviđeno da je korisnik sredstava zajma Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Iznos odobrenog zajma je 50 mil USD ili 183,65 mil AED. Godišnja kamatna stopa 2,5% i godišnja stopa administrativne naknade 0,5%. Rok za povlačenje sredstava po Ugovoru o zajmu je istekao 31. decembra 2018. godine.

Od navedenog iznosa Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je povuklo sredstva zajma u ukupnom iznosu od 29,6 mil USD ili 108,72 mil AED, u dvije tranše:

I tranša u iznosu od 15 mil USD dana 27.08.2015. godine
II tranša u iznosu od 14,6 mil USD dana 16.05.2017. godine

Dana 11. avgusta 2020. godine potpisan je Anex Ugovora o zajmu s Abu Dabi Fondom za razvoj kojim je preostali iznos do 50 mil. USD otkazan i utvrđen je iznos kredita u iznosu povučenih sredstava, 29,6 mil USD.

Po osnovu Ugovora o zajmu, zaključno sa 31. decembrom 2021. godine, plaćeno je prema Fondu za razvoj Abu Dabija ukupno 9.777.891 USD (po osnovu glavnice 5.992.077 USD i po osnovu kamate 3.785.814 USD).

Stanje duga po Ugovoru o zajmu na 31. decembar 2021. godine iznosi 23.607.923 USD.

Zajam se vraća u polugodišnjim ratama (15.06. i 15.12.) sa računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koji je otvoren u Prvoj banci Crne Gore. Krajnje dospjeće zajma je 15. decembra 2031. godine.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

Od povučenih sredstava zajma, krajnjim korisnicima je preneseno 26,2 mil USD kojima je finansirano 10 projekata i to:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 26.01.2016. godine
2. "Mesopromet" DOO Bijelo Polje – 3.000.000,00 USD dana 03.02.2016. godine
3. "Agro carine" DOO Podgorica – 2.500.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
4. "HM Durmitor" DOO Žabljak – 2.000.000,00 USD dana 21.04.2016. godine
5. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja – 3.000.000,00 USD dana 22.10.2015. godine.
6. "IM Gradina" DOO Rožaje - 3.000.000,00 USD dana 14.04.2017. godine
7. "Eko-Per" DOO Šavnik - 2.500.000,00 USD u II tranše: I tranša 750.000,00 USD dana 30.12.2016. godine, II tranša 1.750.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
8. IM "Goranović" DOO Nikšić - 3.000.000,00 USD dana 14.06.2017. godine
9. "F.M.L." DOO Nikšić - 1.200.000,00 u II tranše: I tranša 400.000,00 USD dana 06.02.2017. godine, II tranša 800.000,00 USD dana 17.05.2017.godine
10. "Amanda" DOO Podgorica - 3.000.000,00 USD u III tranše: I tranša 1.638.957,01 USD dana 28.09.2018.; II tranša 1.000.000,00 USD dana 02.11.2018. godine; III tranša 361.042,99 USD dana 02.11.2018. godine.

Društva, Mesopromet doo Bijelo Polje; Agro carine doo Podgorica (Carine doo Podgorica) i F.M.L doo Nikšić su izmirili u potpunosti obaveze po predmetnim kreditima.

Društvo IM Goranović DOO Nikšić izmiruje obaveze po kreditu u skladu sa amortizacionim planom.

Ostali ugovori o kreditima, sa krajnjim korisnicima, su raskinuti , uslijed nenaplativosti redovnim putem. Postupke prinudne naplate, u skladu sa članom 53 Zakona o državnoj imovini, provodi Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa države Crne Gore.

Stanje duga ,na 31.12.2021. godine, po aktivnom i raskinutim ugovorima iznosi:

1. "Milkraft Leche" DOO Bijelo Polje –	3.461.264,99 USD
2. "HM Durmitor" DOO Žabljak –	2.591.312,63 USD
3. "Vektra Jakić" DOO Pljevlja –	4.050.662,34 USD
4. "IM Gradina" DOO Rožaje –	3.897.073,89 USD
5. "Eko-Per" DOO Šavnik –	3.122.052,79 USD
6. IM "Goranović" DOO Nikšić –	2.680.313,41 USD
7. "Amanda" DOO Podgorica –	3.376.589,83 USD

Na osnovu ugovora o poslovnoj saradnji između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD, iz 2017. godine, u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRFCG AD je u svojstvu komisionara, u svoje ime a za račun Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, vršilo plaćanje obaveza prema Abu dabi fondu za razvoj, sa računa Ministarstva poljoprivrede kod Prve banke Crne Gore AD Podgorica, vršilo administriranje zajma Abu Dabi Fonda za razvoj i kredita odobrenih krajnjim korisnicima, pružalo tehničko-pravnu pomoć Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, kao i sve ostale usluge i radnje predviđene ovim ugovorom.

Sve transakcije povezane sa ADMAS projektom su izvršene posredstvom računa Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i nisu tangirale bilanse IRFCG AD.

U slučaju neurednog izmirenja obaveza prema Abu Dabi Fondu za razvoj, po dospeljeću, shodno odredbama člana 7 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4578/1 od 06.10.2015. godine i člana 8 Ugovora o poslovnoj saradnji broj 02-01002-4311/1 od 27.07.2017. godine, zaključenim između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i IRFCG AD, a na koje je saglasnost dala Vlada Crne Gore Zaključkom broj 08-179 od 01. oktobra 2015. godine i Zaključkom broj 07-2552 od 27. jula 2017. godine, IRFCG AD je „u obavezi da preduzme sve mjere i radnje na aktiviranju garancije, djelimično ili u potpunosti, za uredno izvršenje obaveza po osnovu Ugovora o zajmu prema Razvojnog fondu Abu Dabija“, a u skladu sa Zakonom o budžetu iz 2015. godine ("Sl.list Crne Gore" br.59/14 od 30.12.2014. godine). U tom slučaju na teret Budžeta Crne Gore mogle bi da padnu ukupne obaveze po zajmu, koje na 31.12.2021. godine iznose cca USD 24 miliona.

34. POTENCIJALNE OBAVEZE (nastavak)

Vlada Crne Gore je dana 04. februara 2021. godine donijela Zaključak kojim se obavezuje IRFCG AD da izvrši potpuno preuzimanje poslova koji se odnose na realizaciju ADMAS projekta i pokretanje procesne sukcesije u svim postupcima koje je sprovelo ili započelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, a zatim dana 29. decembra 2021. godine Zaključak kojim se zaduživao IRFCG AD da u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Zaštitnikom imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, do 31. januara 2022. godine riješi otvorena pitanja u vezi sa Abu Dabi fondom i o tome informiše Vladu.

Dana 26. maja 2022. godine Vlada Crne Gore je usvojila novi Zaključak, broj 04-3020/2, kojim se stavlja van snage Zaključak od 04. februara 2021. godine. Istim Zaključkom se zadužuje Ministarstvo finansija da otvori poseban račun za potrebe ADMAS projekta, na koji će se primati uplate i vršiti plaćanja prema Abu Dabi fondu za razvoj, kao i da, do 01. juna 2022. godine, transferiše raspoloživa sredstva sa privremenog računa kod Prve banke Crne Gore AD Podgorica (prethodno se nalazila na računu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe ADMAS projekta) i izvrši plaćanje dospjelih obaveza prema Abu Dabi fondu. Ovim zaključcima IRFCG AD je zadužen da pruži podršku Ministarstvu poljoprivrede, kao i Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa Crne Gore u vezi postupaka naplate koje Zaštitnik provodi u vezi sa raskinutim ugovorima koje je zaključilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Prilikom sastavljanja ovih finansijskih iskaza pravna lica se tretiraju kao povezana ukoliko jedno pravno lice ima mogućnost kontrolisanja drugog pravnog lica ili vrši značajan uticaj na finansijske i operativne odluke drugog lica ili su zajedno kontrolisani od istog subjekta. Prilikom razmatranja svih mogućih vrsta odnosa između povezanih pravnih lica pažnja se usmjerava na suštinu odnosa, a ne samo na pravnu formu.

Priroda odnosa između povezanih lica sa kojima je IRFCG AD ušlo u transakcije većeg obima ili sa njima ima značajnija neizmirena salda na dan 31. decembra 2021. godine je prikazana u tabeli niže. Transakcije sa povezanim pravnim licima su izvršene tokom redovnog toka poslovanja ili pod normalnim tržišnim uslovima.

IRFCG AD identifikuje kao povezane strane zavisno pravno lice Turistički centar „Durmitor“ DOO Žabljak, koje je u 100% vlasništvu IRFCG AD, zatim lokalne samouprave (opštine), koje predstavljaju javna pravna lica, državne institucije i ministarstva.

U toku 2021. godine IRFCG AD nije povećavao vrijednost uloga u zavisnom društvu Turistički centar „Durmitor“. Dana 11. decembra 2019 godine je zaključen ugovor o kratkoročnoj pozajmici društvu, u iznosu EUR 110.750. Rok za povraćaj pozajmice je 01. septembar 2020. godine. Dana 03. juna 2020. godine i 02. decembra 2020. godine zaključeni su ugovori o kratkoročnim pozajmicama, u iznosu EUR 41.639 i EUR 112.063. Rok za povraćaj pozajmica je 31.12.2020.godine. Dana 29. oktobra 2021. godine zaključen je ugovor o dugoročnom zajmu društvu, u iznosu EUR 274.392, na osnovu odluke Odbora direktora od 28. oktobra 2021. godine. Rok za povraćaj zajma je 31. decembar 2031. godine. Sredstva su namijenjena za izmirenje dospjelih obaveza društva i pripremu zimske turističke sezone 2021/2022. Nije bilo drugih transakcija, u toku 2021. godine, sa zavisnim pravnim licem.

IRFCG AD posredstvom organa upravljanja društva utiče na poslovne odluke zavisnog pravnog lica.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

U pregledu u nastavku je prikazana izloženost IRFCG AD prema opštinama u Crnoj Gori, po osnovu direktnih kreditnih aranžmana, kao i prihodi od kamata ostvarenih po ovom osnovu. Ranije je navedeno da su ovi aranžmani obezbijeđeni Ugovorima o cesiji sa Ministarstvom finansija Crne Gore, iz čijeg Egalizacionog fonda IRFCG AD naplaćuje dospjela potraživanja.

Salda i transakcije sa povezanim pravnim licima na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine i 31. decembra 2020. godine su prikazane kao što slijedi:

	31. decembar 2021.	(Iznosi u EUR) 31. decembar 2020.
Opština Cetinje	-	42.001
Opština Plužine	40.386	92.590
Opština Bijelo Polje	-	61.402
Opština Danilovgrad	-	16.213
Opština Kolašin	253.967	315.617
Opština Pljevlja	-	22.867
Opština Nikšić	-	26.082
Opština Plav	-	5.687
Opština Andrijevica	469.424	518.280
Opština Ulcinj	178.117	253.450
Opština Šavnik	-	32.437
Opština Rožaje	1.161.857	1.413.242
	2.103.751	2.799.868

IRFCG AD iskazuje u poslovnim knjigama i obavezu po primljenim avansima, prema navedenim opštinama, na dan 31. decembra 2021. godine, u iznosu EUR 15.745.

Prihodi od kamata:

	2021.	(Iznosi u EUR) 2020.
Opština Cetinje	474	3.141
Opština Plužine	2.439	4.259
Opština Bijelo Polje	597	3.563
Opština Danilovgrad	79	2.668
Opština Kolašin	11.290	13.665
Opština Pljevlja	111	3.763
Opština Nikšić	129	4.369
Opština Plav	28	936
Opština Andrijevica	14.876	16.223
Opština Ulcinj	12.049	16.077
Opština Šavnik	594	2.114
Opština Rožaje	51.147	44.892
	93.813	115.670

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
 Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

Izloženost IRFCG AD prema javnim preduzećima, javnim institucijama i ministarstvima Vlade Crne Gore, po kreditnim i faktoring aranžmanima, je prikazana u pregledu koji slijedi:

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2021.	31. decembar 2020.
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	2.144.767	2.545.054
Komunalno doo Danilovgrad	66.139	93.849
JP za nacionalne parkove Podgorica	113.836	161.398
JP Komunalno stambeno Budva	41.199	63.476
Montefarm Podgorica	100.833	102.993
Klinički centar CG	187.233	124.822
Opšte gradske bolnice u CG	243.774	202.574
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	6.401.173	6.202.077
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring	-	122.287
Institut Simo Milošević AD	2.364.604	421.647
	11.663.358	10.040.177

	(Iznosi u EUR)	
	31. decembar 2021.	31. decembar 2020.
Prihodi kamata		
Vodovod i kanalizacija doo Podgorica	124.340	146.872
Komunalno doo Danilovgrad	6.640	8.658
JP za nacionalne parkove Podgorica	5.508	6.867
JP Komunalno stambeno Budva	3.060	4.163
Vodovod i kanalizacija Podgorica –faktoring- regresni dužnik		8.662
Plantaže 13 jul AD Podgorica direktni krediti	107.863	151.236
Plantaže 13 jul AD Podgorica faktoring	33.135	25.455
Institut Simo Milošević AD	52.794	4.355
	333.340	356.268

Dugoročni krediti dati zaposlenima sa stanjem na dan 31. decembra 2021. godine iznose bruto EUR 1.415.404 (2020: EUR 1.488.155).

36. DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

Dana 09. marta 2022. godine, na osnovu Zaključka Vlade Crne Gore od 03. marta 2022. godine, zaključen je ugovor o kreditu sa Razvojnou bankom Savjeta Evrope, za finansiranje opštinske infrastrukture u Crnoj Gori, u oporavku od Covid 19, u iznosu EUR 30 miliona.

Na dan izdavanja ovih finansijskih izvještaja evidentan je uticaj ratnih sukoba u Ukrajini, na ukupna ekonomska kretanja u cijelom svijetu pa i u Crnoj Gori. IRFCG AD aktivno prati razvoj događaja i procjenjuje uticaj na poslovanje, finansijske rezultate, finansijski položaj i novčane tokove, sa posebnim akcentom na kretanje cijena izvora finansiranja, koji pokazuju trend povećanja. Na dan izdavanja ovih izvještaja IRFCG AD nije identifikovao značajne događaje koji bi zahtijevali korekcije priloženih finansijskih izvještaja.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju finansijskih sredstava i obaveza IRFCG AD i njihovu fer vrijednost:

Iznosi u EUR	Knjigovodstvena vrijednost	Fer vrijednost
Stanje na dan 31. decembra 2020. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	56.941.777	56.941.777
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	59.498.485	59.498.485
Kreditni i potraživanja od klijenata neto	330.571.859	330.571.859
Ulaganja u hartije od vrijednosti	2.869.068	2.869.068
	449.881.188	449.881.188
Dugoročne obaveze –kreditni	374.958.483	374.958.483
	374.958.483	374.958.483
Stanje na dan 31. decembra 2021. godine		
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	84.107.484	84.107.484
Plasirani krediti preko poslovnih banaka neto	45.487.256	45.487.256
Kreditni i potraživanja od klijenata neto	312.153.129	312.153.129
Ulaganja u hartije od vrijednosti	3.326.447	3.326.447
	445.074.317	445.074.317
Dugoročne obaveze –kreditni	371.635.004	371.635.004
	371.635.004	371.635.004

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD, PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

37. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE – KLASIFIKACIJA I FER VRIJEDNOST (nastavak)

Sredstva koja se vode po fer vrijednosti

Finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat na dan 31. decembra 2021. godine u iznosu od EUR 3.326.447 (2020: EUR 2.869.068 su prikazana po fer vrijednosti korišćenjem tehnike procjenjivanja gdje su uzeti svi inputi koji imaju značajan uticaj na zabilježenu fer vrijednost ili direktno ili indirektno (Nivo 2 u hijerarhiji fer vrijednosti).

31. decembar 2021. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti		3.326.447		3.326.447
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica			1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva		3.326.447	1.834.617	5.161.063
31. decembar 2020. godine	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti	-	2.869.068	-	2.869.068
Ulaganja u kapital drugih pravnih lica	-	-	1.834.617	1.834.617
Ukupna sredstva	-	2.869.068	1.834.617	4.703.685

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA

IRFCG AD razvija sistem upravljanja rizikom na osnovu veličine, rizičnog profila i kompleksnosti poslova. Ustijed kontinuiranog porasta obima kreditne aktivnosti dolazi do povećanja rizika koji IRFCG AD prati, te se unapređivanjem sistema upravljanja rizikom obezbjeđuje da rizični profil bude u skladu sa definisanom sklonošću IRFCG AD ka rizicima.

Model upravljanja rizicima IRFCG AD zavisi od:

- Adekvatnog modela donošenja odluka i upravljanja;
- Adekvatne interne procedure i okvira smjernica;
- Kontinuiranog nadzora od strane nezavisnih tijela.

Iako je IRFCG AD najvećim dijelom izložen kreditnom riziku, tokom poslovanja se ne zanemaruje uticaj drugih rizika kojima je izložen u svojim aktivnostima, kao što su rizik likvidnosti, operativni rizik, tržišni rizik i reputacioni rizik.

Odbor direktora ima cjelokupnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizikom IRFCG AD. Odbor direktora je osnovao Odbor za reviziju, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom i Kreditni odbor, koji su zajedno sa Internim revizorom odgovorni za razvoj i praćenje politika upravljanja rizicima IRFCG AD u svojim određenim područjima.

Politike i procedure upravljanja rizicima IRFCG AD zasnovane su na tome kako identifikovati i analizirati rizike s kojima se suočava IRFCG AD, čime se prati poštovanje uspostavljenih ograničenja i kontrola. Politike i procedure upravljanja rizicima se redovno ažuriraju kako bi sistem upravljanja rizicima bio usklađen sa aktuelnim propisima, kao i preporukama internih i eksternih revizija. IRFCG AD, putem standardnih procedura za upravljanje i obukom zaposlenih ima za cilj razvoj disciplinovanog i konstruktivnog kontrolnog okruženja u kojem svi zaposleni razumiju ulogu u sistemu upravljanja i kontrole rizika u poslovanju.

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Odbor direktora je usvojio sledeće akte:

- Politiku upravljanja kreditnim rizikom;
- Proceduru upravljanja kreditnim rizikom;
- Pravilnik o primjeni metodologije u vezi IFRS9 standarda;
- Politiku upravljanja operativnim rizikom;
- Proceduru upravljanja operativnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju tržišnim rizikom;
- Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti;
- Pravilnik o radu Službe unutrašnje kontrole;
- Politiku kolaterala i druga;

Interna revizija IRFCG AD prati usklađenost sa politikama i procedurama za upravljanje rizikom IRFCG AD i preduzima redovne i ad - hoc kontrole procedura za upravljanje rizicima, a rezultati se izveštavaju Odboru direktora.

Odbor direktora IRFCG AD je odgovoran za analizu finansijskih iskaza IRFCG AD, analizu i praćenje sistema internih kontrola, aktivnosti koje preduzima Izvršni direktor kako bi se informisao Odbor direktora, u skladu sa zakonom, propisima i aktima IRFCG AD. Odboru direktora pomaže Interna revizija u navedenim funkcijama.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskih gubitaka kao rezultat nespunjenja dužnikovih ugovornih obaveza prema IRFCG AD.

Kako bi upravljao nivoom kreditnog rizika, IRFCG AD:

- analizira kreditnu sposobnost klijenata koji apliciraju za kredite i ostale kreditne proizvode,
- uspostavlja kreditna ograničenja na osnovu procjene rizika,
- bavi se sa klijentima dobre kreditne sposobnosti i uzima odgovarajuće instrumente obezbeđenja.

Klijenti se prate kontinuirano i limiti rizika se prilagođavaju ako je neophodno. Limiti rizika takođe uzimaju u obzir razne vrste kolaterala.

Primarna izloženost IRFCG AD kreditnom riziku proizilazi iz plasmana datih preduzećima, preduzetnicima, fizičkim licima (poljoprivredni proizvođači), opštinama i javnim preduzećima. iznos kreditne izloženosti u tom pogledu predstavlja knjigovodstvenu vrijednost u aktivni bilansa.

Osnovni principi kreditnog portfolija su:

- Diversifikacija kredita po djelatnostima;
- Diversifikacija po regiji;
- Diversifikacija izlaganjem (limiti);
- Diversifikacija po dospelju;
- Diversifikacija po proizvodima.

Kreditni se odobravaju posredstvom kreditnog odbora, a zavisno od nivoa izloženosti.

Služba za upravljanje rizicima kontinuirano prati i mjeri nivo kreditnog rizika, te priprema mjesečne izvještaje o nivou kreditnog rizika i izvještava Odbor direktora.

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD, PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Sljedeća tabela prikazuje bruto maksimalnu izloženost kreditnom riziku bilansnih pozicija:

	31.12.2021.		31.12.2020.	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Pregled aktive				
<i>Dugoročni finansijski plasmani</i>				
Učešća u kapitalu	84.977.118	5.161.063	92.910.075	4.703.684
Ostali dugoročni finansijski plasmani	289.022.884	263.914.810	314.321.964	292.335.225
<i>Kratkoročna potraživanja plasmani i gotovina</i>				
Potraživanja	31.573.297	29.318.893	45.365.486	42.640.796
Kratkoročni finansijski plasmani	69.606.350	64.283.419	57.652.834	54.759.295
Gotovina	84.207.967	84.107.484	57.042.260	56.941.777
	559.387.616	448.785.669	567.292.619	451.380.777

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD, PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Analiza kašnjenja portfolija po danima prikazana je u narednoj tabeli.

31. decembar 2021. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	45.610.008	-	-	1.428.264	47.038.272
Kreditni i potraživanja od Klijenata, bruto	316.863.822	14.473.598	1.037.916	10.788.923	343.164.259
Javni sektor	11.410.865	-	-	-	11.410.865
Komercijalni klijenti	298.582.704	14.279.509	988.095	10.341.996	324.192.304
Fizička lica	5.455.015	194.089	49.820	446.928	6.145.852
Ostalo	1.415.239	-	-	-	1.415.239
Ulaganja u hartije od vrijednosti	3.326.447	-	-	-	3.326.447
31. decembar 2020. godine	Manje od 30 dana	Od 30 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Više od 91 dan	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	59.663.018	-	-	1.499.910	61.162.928
Kreditni i potraživanja od Klijenata, bruto	325.214.979	18.315.102	3.732.809	8.914.866	356.177.356
Javni sektor	11.865.723	-	-	-	11.865.723
Komercijalni klijenti	306.950.652	18.089.066	3.700.045	8.427.914	337.167.677
Fizička lica	4.964.043	172.443	32.564	486.752	5.655.802
Ostalo	1.434.561	53.593	-	-	1.488.154
Ulaganja u hartije od vrijednosti	2.869.068	-	-	-	2.869.068

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Kvalitet finansijskih sredstava izloženih kreditnom riziku prikazan je kako slijedi:

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2021.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	45.610.008	-	1.428.264	47.038.272	122.752	-	1.428.264	1.551.016	45.487.256
Kreditni i potraživanja od klijenata. Bruto	186.984.983	85.183.043	40.922.936	313.090.962	1.142.614	11.424.935	17.812.440	30.379.990	282.710.972
Javni sektor	4.428.494	41.199	-	4.469.693	27.190	2.752	-	29.942	4.439.751
Komercijalni klijeniti	176.519.126	84.526.811	40.014.242	301.060.179	1.078.516	11.359.419	17.253.035	29.690.970	271.369.209
Fizička lica	4.622.125	615.033	908.694	6.145.852	28.219	62.765	559.405	650.389	5.495.463
Ostalo	1.415.239	-	-	1.415.239	8.689	-	-	8.689	1.406.549
Faktorinq	24.970.654	3.817.432	1.285.211	30.073.297	96.262	9.243	750.687	856.192	29.217.105
Ukupno	257.565.645	89.000.475	43.636.411	390.202.531	1.361.629	11.434.178	19.991.391	32.787.198	357.415.333

	S1	S2	S3	Ukupno	Ispravka vrijednosti S1	Ispravka vrijednosti S2	Ispravka vrijednosti S3	Ukupno ispravka vrijednosti	Neto
31.12.2020.									
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	59.663.018	-	1.499.909	61.162.927	164.534	-	1.499.909	1.664.443	59.498.484
Kreditni i potraživanja od klijenata. Bruto	203.379.805	68.206.858	40.725.207	312.311.870	1.216.477	9.253.411	14.245.949	24.715.836	287.596.034
Javni sektor	5.600.189	63.476	6.202.077	11.865.722	33.408	5.549	2.480.831	2.519.788	9.345.934
Komercijalni klijeniti	192.483.379	67.241.937	33.576.876	293.302.192	1.151.128	9.141.670	11.171.196	21.463.994	271.838.198
Fizička lica	3.861.696	847.852	946.254	5.655.802	23.276	95.859	593.922	713.057	4.942.745
Ostalo	1.434.561	53.593	-	1.488.154	8.684	10.333	-	18.997	1.469.157
Faktorinq	32.351.452	8.181.028	3.333.006	43.865.486	68.555	23.708	1.132.426	1.224.689	42.640.797
Ukupno	295.394.275	76.387.886	45.558.122	417.340.283	1.449.566	9.277.119	16.878.284	27.604.968	389.735.315

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

U tabelama ispod dat je pregled restrukturiranih potraživanja:

	Restrukturirana potraživanja- Bruto izloženost	S 1 restruktuirana potraživanja	S2 restruktuirana potraživanja	S3 restruktuirana potraživanja	Ispravka vrijednosti restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 1 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 2 restruktuiranih potraživanja	Ispravka vrijednosti S 3 restruktuiranih potraživanja	Učešće restruktuiranih potraživanja u bruto izloženosti
31.12.2021.									
Pasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	10.358.528	10.358.528	-	-	27.952	27.952	-	-	2,65%
Kredit i potraživanja od klijenata, Bruto	113.481.234	51.289.217	37.479.364	24.712.653	13.930.622	314.904	5.187.151	8.428.567	29,08%
Javni sektor	1.783.784	1.783.784	0	0	10.952	10.952	0	0	0,46%
Komercijalni klijenti	110.904.321	49.008.406	37.386.415	24.509.501	13.844.025	300.911	5.178.106	8.365.008	28,42%
Fizička lica	793.129	497.027	92.949	203.152	75.644	3.040	9.045	63.559	0,20%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00%
31.12.2020.									
Pasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	8.403.221	8.403.221	-	-	23.193	23.193	-	-	2,01%
Kredit i potraživanja od klijenata, Bruto	107.027.955	56.940.614	28.416.195	20.671.046	10.629.054	343.821	4.282.023	6.003.210	25,65%
Javni sektor	7.001.861	1.999.784	-	5.002.077	2.012.909	12.078	-	2.000.831	1,68%
Komercijalni klijenti	99.216.760	54.598.789	29.173.290	15.446.681	8.524.367	329.665	4.252.118	3.942.984	23,77%
Fizička lica	809.234	344.041	242.905	222.288	91.778	2.078	29.905	59.795	0,19%
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	-

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Kreditni rizik (nastavak)

Geografska koncentracija izloženosti IRFCG AD kreditnom riziku je prikazana u sljedećoj tabeli:

31.12.2021.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	47.038.272	-	-	47.038.272
Kreditni i potraživanja od klijenata bruto	313.090.962	-	-	313.090.962
<i>Javni sektor</i>	11.410.865	-	-	11.410.865
<i>Komercijalni klijenti</i>	294.119.006	-	-	294.119.006
<i>Fizička lica</i>	6.145.852	-	-	6.145.852
<i>Ostalo</i>	1.415.239	-	-	1.415.239
Faktoring	30.073.297	-	-	30.073.297
31.12.2020.	Crna Gora	Evropska Unija	Ostalo	Ukupno
Plasirani krediti preko poslovnih banaka bruto	61.162.928	-	-	61.162.928
Kreditni i potraživanja od klijenata bruto	312.311.871	-	-	312.311.871
<i>Javni sektor</i>	11.865.723	-	-	11.865.723
<i>Komercijalni klijenti</i>	293.302.191	-	-	293.302.191
<i>Fizička lica</i>	5.655.802	-	-	5.655.802
<i>Ostalo</i>	1.488.154	-	-	1.488.154
Faktoring	43.865.486	-	-	43.865.486

INVESTICIONO RAZVOJNI FOND CRNE GORE AD. PODGORICA

NAPOMENE UZ POJEDINAČNE FINANSIJSKE ISKAZE
Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRFCG AD neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospjeća, ili rizik da će za izmirenje dospelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove. IRFCG AD održava likvidnost konstantno prateći usklađenost izvora i plasmana, da bi na taj način bio u mogućnosti da sve svoje obaveze izmiruje u rokovima dospjeća.

U cilju adekvatnog praćenja ovog rizika IRFCG AD je usvojio i odgovarajuće dokumenta koja obuhvataju politiku upravljanja rizikom likvidnosti, plan upravljanja likvidnošću u uslovima ugrožene likvidnosti i proceduru za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija. Politika upravljanja likvidnošću predviđa da IRFCG AD svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospelih obaveza i da se kvartalno izvještava Odbor za upravljanje aktivom i pasivom o kretanju ovog koeficijenta. Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

IRFCG AD osim mjerenja operativne dnevne, dekadne i likvidnosti na mjesečnom nivou redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i ročne strukture aktive i pasive.

(000)EUR	1m	2-3 mjeseca	4-6 mjeseci	7-12 mjeseci	13-24mjeseci	3- 5 godina	preko 5 godina	Ukupno
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	71.106							71.106
Oročeni depoziti		3.000		10.000	3.000			16.000
Kredit	13.094	10.411	17.311	39.006	72.832	157.259	85.363	394.277
Glavnica	11.306	8.786	14.832	33.286	64.859	143.558	81.176	357.804
Kamata	1.788	1.626	2.479	4.720	7.972	13.701	4.187	36.473
Faktorinng	7.273	15.506	7.455	148				30.383
Glavnica	7.205	15.364	7.360	144				30.073
Kamata	68	142	95	4				309
Ukupno	91.473	28.918	24.767	48.154	75.832	157.259	85.363	511.765
Prozajmica	3.208	5.463	13.228	22.778	43.599	153.069	140.492	381.838
Glavnica	3.019	5.100	12.573	21.594	41.465	148.614	138.749	371.114
Kamata	189	363	656	1.184	2.134	4.455	1.743	10.724
Ukupno	3.208	5.463	13.228	22.778	43.599	153.069	140.492	381.838
Razilika	88.265	23.455	11.538	25.376	32.233	4.190	55.129	129.928
kumulativni gap	88.265	111.721	123.259	148.634	180.867	185.057	129.928	

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik da će promjena tržišnih cijena, kao što su kamatne stope, cijene kapitala i devizni kursevi uticati na prihode IRFCG AD ili vrijednost finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržišnom riziku unutar prihvatljivih parametara, uz optimizaciju povraćaja na rizik.

Devizni rizik je rizik da će se vrijednost finansijskih instrumenata mijenjati zbog promjena u deviznom kursu. S obzirom da IRFCG AD nema pozicija u stranim valutama izloženost ovom riziku trenutno nije prisutna.

Operativni rizik

Operativni rizik je vjerovatnoća ostvarivanja gubitaka u poslovanju IRFCG AD, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatnu informacionu tehnologiju, zbog angažovanja lica izvan IRFCG AD za obavljanje određenih poslova za IRFCG AD, slabosti i propusta u izvršavanju poslova, protivpravnih radnji i spoljnih događaja koji mogu izložiti IRFCG AD gubitku, uključujući i pravni rizik. Definicija operativnog rizika obuhvata pravni rizik, a isključuje strateški i reputacioni rizik.

IRFCG AD je uspostavio sistem upravljanja operativnim rizikom, koji obuhvata:

- politiku i proceduru - interne akte kojim se definišu načela, postupci i metodi upravljanja operativnim rizikom,
- organizacionu strukturu uključujući i resurse za upravljanje operativnim rizikom,
- proces upravljanja operativnim rizikom koji uključuje:
  - ✓ utvrđivanje operativnog rizika,
  - ✓ tretiranje operativnih rizika (procjena, mitigacija i prihvatanje),
  - ✓ kvantifikovanje operativnog rizika,
  - ✓ praćenje i kontrola, kao i izvještavanje o operativnom riziku, utvrđivanje i održavanje potrebnog kapitala za operativne rizike.

Procesom upravljanja operativnim rizikom utvrđuje se i procjenjuje inherentni i rezidualni operativni rizik u svim materijalno značajnim procesima i sistemima IRFCG AD. Operativni rizik pod uticajem je različitih faktora koje je potrebno uzeti u obzir pri određivanju izloženosti IRFCG AD operativnom riziku. Ti se faktori mogu grupisati u kategorije (npr. ekonomsko i poslovno okruženje, procesi i sistemi itd.).

IRFCG AD je implementirao nekoliko instrumenata radi efikasnijeg upravljanja, kontrole i umanjenja mogućnosti nastanka štete uslijed realizacije operativnog rizika:

- Kvantitativna analiza i nadzor operativnog rizika kroz prikupljanje internih i eksternih podataka o događajima operativnog rizika. Prikupljanje internih podataka o gubicima pomaže u razumijevanju gdje se i kako se rizici manifestuju te predstavlja osnovu za kvantifikovanje izloženosti operativnom riziku i kapitalu potrebnom za podržavanje te izloženosti;

38. UPRAVLJANJE RIZICIMA (nastavak)

Operativni rizik (nastavak)

- Procjena izloženosti operativnom riziku koji može nastati korišćenjem kvalitativnih metoda procjene, što podrazumijeva redovno sprovođenje samoprocjene rizika i kontrola, pri čemu se za sve utvrđene visoke rizike gdje kontrole nisu primjerene ili dovoljne moraju definisati korektivne mjere od strane nadležne organizacione jedinice sa ciljem ublažavanja operativnog rizika;
- Ključni indikatori rizika (engl. Key Risk Indicators – KRI) se prate unutar IRFCG AD kao pokazatelji trenda izloženosti operativnom riziku za definisane tačke rizika;
- Konsultacije sa zaposlenim kako bi se povećala svijest o operativnom riziku.
- Praćenje izloženosti operativnom riziku podrazumijeva redovno analiziranje rezultata identifikovanja i mjerenja (procjenjivanja) operativnog rizika te informacije o aktivnostima tretiranja operativnog rizika.
- Tretiranje operativnog rizika obuhvata preventivne i korektivne aktivnosti, odnosno metode, kriterijume i postupke s ciljem prihvatanja, izbjegavanja, smanjenja ili transfera utvrđenog rizika.
- Redovno izvještavanje o operativnom riziku obezbjeđuje neophodne informacije za Odbor direktora u okviru "Informacije o izloženosti rizicima u poslovanju IRFCG AD". Izvještavanje je ključno za podizanje svijesti o operativnom riziku u pogledu gubitaka i izloženosti te omogućava upravljanje operativnim rizikom, npr. u slučaju korektivnih mjera može se pratiti njihov status.

Mjerenje operativnog rizika vrši se na osnovu alata koji su propisani Bazelskim sporazumom II. Identifikacija, mjerenje, monitoring i kontrola operativnog rizika bliže su definisani internim aktima, za upravljanja operativnim rizikom. U skladu sa standardima Bazelskog komiteta prihvatljiv nivo rizika za IRFCG AD je nizak do umjeren nivo operativnog rizika. Za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik IRF koristi jednostavni metod. Potrebni kapital za operativni rizik izračunava se tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik (prosjek neto kamatonosnih i neto nekamatonskih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine), pomnoži sa koeficijentom 0,15.

Rizik koncentracije

Velika kreditna izloženost prema jednom licu ili grupi povezanih lica predstavlja koncentraciju kreditnog rizika.

U cilju adekvatnog identifikovanja kreditnog rizika, neophodno je sagledati rizike koncentracije izloženosti i poštovanje interno definisanih limita.

- U tom smislu, za izloženosti prema licima povezanim sa IRFCG AD primenjuju se sljedeći interni limiti:
- ukupna izloženost IRFCG AD prema svim licima povezanim sa IRFCG AD ne smije biti veća od 100% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
  - ukupna izloženost prema licu koje je član odbora direktora, odbora za reviziju ili izvršni direktor, uključujući i članove njegove uže porodice, smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
  - ukupna izloženost prema pravnim licima koja su pod kontrolom lica iz tačke 2 ovog stava i/ili članova njihove uže porodice smije iznositi najviše 5% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
  - ukupna izloženost prema zaposlenom koji nije lice iz tačke 1 ovog stava smije iznositi najviše 1% sopstvenih sredstava IRFCG AD;
  - ne smije iznositi više od 20% sopstvenih sredstava IRFCG AD zbir ukupne izloženosti IRFCG AD prema pravnim licima koje kontroliše IRFCG AD.

Izloženost IRFCG AD prema jednom licu ili grupi povezanih lica, koja je jednaka ili veća od 10% sopstvenih sredstava, smatra se velikom izloženošću IRFCG AD.

IRFCG AD je definisao limite maksimalne izloženosti prema poslovnim bankama, prema sektorskoj pripadnosti, kao i prema jednom licu ili grupi povezanih lica. Kada je u pitanju individualna koncentracija, uspostavljeni limiti posmatraju se u odnosu na kvartalni obračun kapitala IRFCG AD, a sve u cilju adekvatnog upravljanja rizikom koncentracije.

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D.

Izvještaj menadžmenta

---

za 2021. godinu

SADRŽAJ

I.	Opšti podaci i korporativno upravljanje	2
II.	Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja	7
III.	Ukupna kreditna aktivnost tokom 2021.godine	10
IV.	Akcije / Udjeli.....	13
V.	Investicione nekretnine i stečena aktiva.....	13
VI.	Rizici	14
VII.	Međunarodna saradnja	20
VIII.	Mjere zaštite životne sredine	26
IX.	Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja.....	26
X.	Planirani budući razvoj	27

I. Opšti podaci i korporativno upravljanje

Investiciono razvojni fond Crne Gore AD, Podgorica (u daljem tekstu – IRF CG) osnovan je, u skladu sa Zakonom o Investiciono razvojnom fondu Crne Gore („Zakon“) („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10 i 80/17).

IRF CG posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja:

- ravnomjernog regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata;
- proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu;
- proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost;
- finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije;
- podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

S tim u vezi Zakonom definisana djelatnost IRF CG je:

- odobravanje kredita, obavljanje faktoringa i drugih oblika otkupa potraživanja i izdavanje garancija kojima se naročilo:
  - podstiče osnivanje, razvoj i održivost mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata i preduzetnika;
  - pruža podrška infrastrukturnim projektima, projektima vodosnabdijevanja i zaštite životne sredine;
  - finansiraju projekti od lokalnog, regionalnog i državnog značaja;
  - podstiče konkurentnost crnogorskih proizvoda i usluga;
  - podstiče zapošljavanje;
- osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika;
- kreditiranje u funkciji podrške socijalnom preduzetništvu, samozapošljavanju, iniciranju novog investicionog ciklusa i razvoju i jačanju početnog biznisa;
- obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju IRF CG;
- obavljanje ostalih poslova i aktivnosti kojim se obezbjeđuje podrška unaprijeđenju preduzetništva i ekonomskom razvoju;
- obavljanje i drugih poslova utvrđenih zakonom.

IRF CG je osnovan kao jednočlano akcionarsko društvo u skladu sa odredbama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Zakona o privrednim društvima. IRF je pravno lice koje posluje samostalno i svoju djelatnost obavlja pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore, Statutom i opštim aktima IRF CG.

Prava i dužnosti osnivača IRF CG, u skladu sa Zakonom, vrši Vlada Crne Gore. Akti poslovne politike IRF CG, utvrđuju se u skladu sa ekonomskom politikom i strateškim dokumentima Vlade.

Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja

IRFCG AD je uspostavio sistem korporativnog upravljanja u skladu sa zakonskom regulativom i dobrom praksom poslovanja. Principi i pravila korporativnog upravljanja se uspostavljaju prije svega kroz Zakon o investiciono-razvojnom fondu Crne Gore i Statut društva gdje su definisane nadležnosti organa upravljanja i rukovođenja, na način da se iste ne preklapaju, i da omogućavaju efikasno upravljanje koje obezbjeđuje realizaciju postavljenih ciljeva i planova.

Organi IRF CG su Skupština, kao organ i predstavnik osnivača, Odbor direktora, kao organ upravljanja i rukovođenja, Izvršni direktor, kao izvršni organ.

Skupština donosi Statut, imenuje i razrješava članove Odbora direktora i revizora, odlučuje o politici naknada i o naknadama članova Odbora direktora, donosi odluku o raspolaganju imovinom IRF CG (kupovini, prodaji, zakupu, zamjeni, sticanju ili raspolaganju na drugi način) čija je vrijednost veća od 20% knjigovodstvene vrijednosti imovine IRF CG, usvaja godišnje finansijske iskaze sa mišljenjem revizora i izvještaj o radu, obavlja druge poslove utvrđene zakonom i Statutom.

Skupštinu IRF CG čini predstavnik kojeg imenuje Vlada Crne Gore. Redovna Skupština saziva se jednom godišnje, a najkasnije 3 mjeseca nakon završetka finansijske godine.

Odbor direktora je organ upravljanja, rukovođenja i nadzora nad tekućim poslovanjem. Odbor direktora ima tri člana, koji između sebe biraju Predsjednika. Članove Odbora direktora imenuje i razrješava Skupština IRF CG.

Odbor direktora IRF CG: predlaže Statut, utvrđuje poslovnu politiku i strategiju poslovanja; donosi akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta; utvrđuje investicionu politiku; donosi godišnji plan rada, finansijski plan i srednjoročni programa rada, uz saglasnost Vlade, donosi odluke o korišćenju sredstava, u skladu sa aktima poslovne politike IRF CG; odlučuje o plasiranju sredstava po kriterijumima i uslovima utvrđenim aktima poslovne politike, odlučuje i o drugim pitanjima u skladu sa Statutom i zakonom.

Način rada, odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora direktora uređena su aktima IRF CG.

Tokom 2021. godine Odbor direktora IRF CG je održao ukupno 79 sjednica.

Izvršnog direktora IRF CG imenuje i razrješava Odbor direktora.

Na dan 31. decembar 2021. godine, Izvršna direktorica IRF CG je dr Irena Radović.

Izvršni direktor predstavlja i zastupa IRF CG i odgovara za zakonitost rada, organizuje i vodi poslovanje i vrši nadzor nad radom zaposlenih, izvršava odluke Odbora direktora; zaključuje ugovore u ime i za račun IRF CG; obavlja druge poslove predviđene Zakonom, Statutom i drugim opštim aktima.

Izvršni direktor imenuje stalne i povremene komisije i radna tijela iz sastava zaposlenih u IRF CG. Nadležnost, sastav, mandat i broj članova komisija i radnih tijela i visina naknade za njihov rad, utvrđuje se odlukom o imenovanju.

Interna revizorka IRF CG Podgorica, je mr Tina Darmanović.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2021. GODINU

U okviru IRF CG djeluje Kreditno - garantni odbor, Odbor za upravljanje aktivom i pasivom, Revizorski odbor, Odbor za Informatični sistem i savjetodavno tijelo Odbora direktora.

- Na sjednici Vlade Crne Gore od 29. decembra 2020. godine imenovan je Odbor direktora:
Velizar Kaluđerović, predsjednik Odbora
dr Irena Radović, članica
Dragan Pavičević, član.
Prva konstitutivna sjednica Odbora direktora u navedenom sastavu je bila 13. januara 2021. godine.
- Nakon što je član Odbora direktora, Dragan Pavičević podnio ostavku, na redovnoj skupštini akcionara IRF CG održanoj dana 20. decembra 2021. godine, a u skladu sa članom 21 Statuta Investiciono razvojnog fonda Crne Gore, imenovan je novi Odbor direktora:
Velizar Kaluđerović, predsjednik Odbora
dr Irena Radović, članica
Marko Ivanović, član.
Prva konstitutivna sjednica novog Odbora direktora je bila 20. decembra 2021. godine.
- Članovi Kreditno - garantnog odbora, na dan 31. decembar 2021. godine, su:
Milena Milović, predsjednica Odbora, v.d. generalne direktorice Direktorata za obračun, kontrolu i politiku zarada, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja
Nikola Milosavljević, član
Vladislav Đulović, član
Đuro Kažić, član
Mirko Mašković, član
Mladen Perić, član
Mirjana Ivanović, članica.
- Članovi Odbora za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), na dan 31. decembar 2021. godine, su:
Aleksandar Nišavić, predsjednik Odbora
Aleksandra Popović, članica, načelnica Direkcije za finansijski sistem, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja
mr Tina Darmanović, članica
Mira Trebješanin, članica
Sanja Mićunović, članica.
- Članovi Revizorskog odbora, na dan 31. decembar 2021. godine, su:
Ana Cmiljanić, predsjednica Odbora
mr Zoran Senić, član
Igor Radonjić, član.
- Članovi Odbora za Informatični sistem, na dan 31. decembar 2021. godine, su:
Dejan Abazović, predsjednik Odbora
Boris Janičić, član
Stana Delić, članica
Mladen Perić, član
Davor Đurović, član.
- Članovi savjetodavnog tijela Odbora direktora IRF CG., na dan 31. decembar 2021. godine, su:
Đorđe Jevtić i Mijomir Čirović.

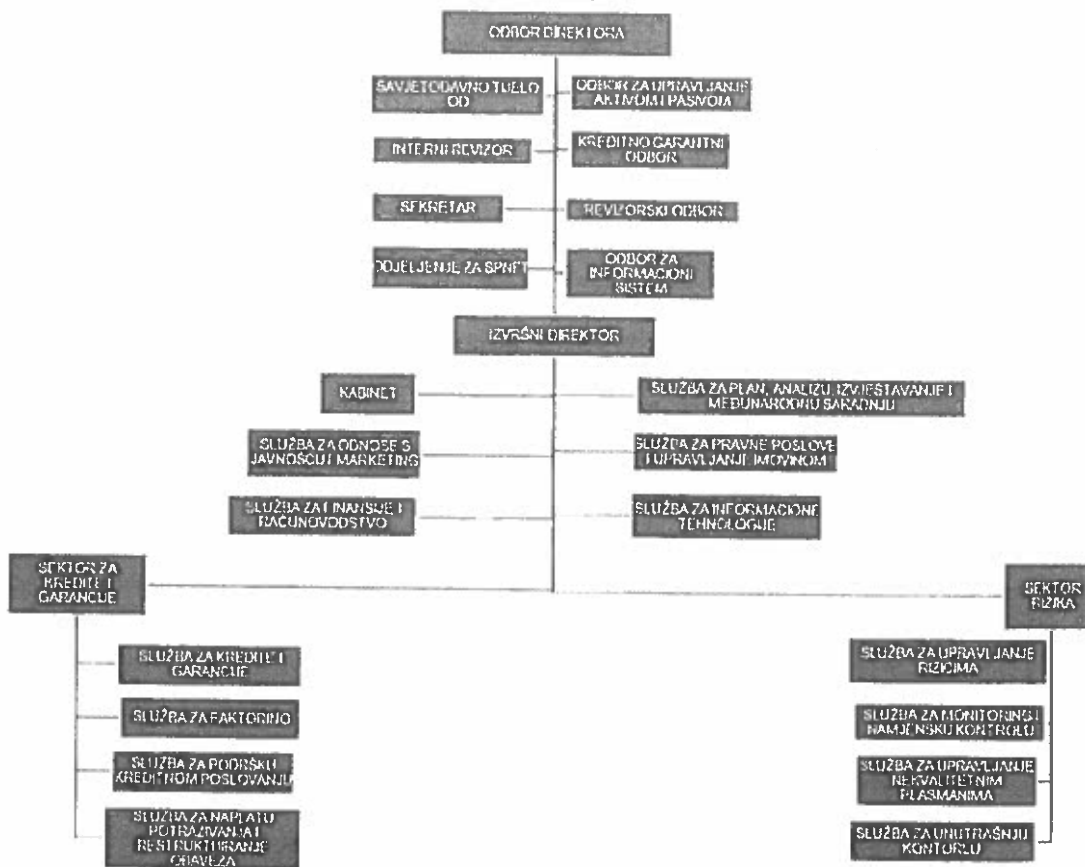
Organizaciona struktura

Unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta postavljena je da ostvari ciljeve IRF CG i da bude u funkciji efikasne i efektivne realizacije poslovnih procesa, kojima se obezbeđuje ostvarivanje cjelishodnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti s jedne strane i uzajamne povezanosti poslova s druge strane, poštujući načela:

- grupisanja istovrsnih ili srodnih i međusobno povezanih poslova u odgovarajuće organizacione jedinice;
- obezbeđenja djelotvornog i skladnog rada i efikasnog nadzora nad sektorima i službama;
- obezbeđenja efikasnog i efektivnog postupanja po zahtjevima klijenata;
- obezbeđenja zakonitosti rada.

Sve aktivnosti u IRF CG su postavljene da ostvare ciljeve i zadatke i podijeljene su u osnovne organizacione cjeline i to: Kabinet, Sektor za kredite i garancije, Sektor rizika, Služba za pravne poslove i upravljanje imovinom, Služba za finansije i računovodstvo, Služba za odnose s javnošću i marketing, Služba za informacione tehnologije, Služba za unutrašnju kontrolu, Služba za plan, analizu, izvještavanje i međunarodnu saradnju i Odjeljenje za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Tim IRF CG čini 92 zaposlena, a prosječna starost je 38 godina.

Neizvjesnost i turbulentnost nastala usljed pandemije COVID-19 u 2020. godini, ostavila je za sobom posljedice po svjetsku, pa i crnogorsku privredu usljed čega smo se u 2021. godini posvetili postpandemijskom oporavku crnogorske privrede uz podizanje svijesti o značaju zelenog finansiranja i digitalne tranzicije.

Vjemi Ideji konstantnog razvoja i unaprjeđenja svih procesa rada naše institucije, posvetili smo se segmentu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, sa ciljem da se u narednom periodu u ovom segmentu postignu rezultati i ciljevi predviđeni novousvojenim aktima Fonda. Takođe, uvođenjem radnog mjesta koje se bavi bazom kolaterala planski radimo na unaprjeđenju efikasnosti i dostupnosti podataka.

Sa ciljem unaprjeđenja informisanja o kreditnim linijama koje nudi IRF , kao i veće vidljivosti u javnosti po osnovu realizovanih aktivnosti, rezultata, društveno-odgovornog poslovanja IRF, u 2021. godini je oformljena Služba za odnose s javnošću i marketing. Primarna uloga nove službe se ogleda u promociji uslova kreditiranja i podrške koju IRF CG u kontinuitetu pruža razvoju preduzetništva, privrede i ranjivim kategorijama u Crnoj Gori, komunikaciji sa medijima, te drugim javnostima.

Zaposleni svojom konstantnom posvećenošću i predanim radom omogućavaju ostvarivanje značajnih rezultata, razvoj institucije i unaprjeđenje svih njenih procesa.

Sistem unutrašnje kontrole i upravljanja rizikom u odnosu na postupak finansijskog izvještavanja

U cilju postizanja pouzadnosti i objektivnosti računovodstvenih iskaza uspostavljen je sistem unutrašnje kontrole na način da su internom organizacijom i procedurama definisane kontrolne tačke ,kako bi se osigurala tačnost podataka, ispravnost i ažurnost knjiženja poslovnih promjena i usaglašenost analitika i sintetičkih podataka u glavnoj knjizi.

IRFCG AD na dnevnoj osnovi održava i unapređuje sistem internih kontrola kroz efikasno izvršavanje poslova na svim nivoima nadležnosti, kroz blagovremenu obradu finansijskih i drugih informacija i podataka, kao i kroz praćenje usklđenosti sa propisima i aktima koji uređuju poslovanje društva.

Izuzetno značajno mjesto u sistemu unutrašnjih kontrola zauzima aktivno upravljanje svim vrstama rizika kojima je IRFCG AD izložen u poslovanju, uključujući i operativni rizik-rizik gubitaka uslijed neadekvatnih internih procesa uključujući rizike povezane sa informacionim sistemom, pravni rizik i drugo, a sve u skladu sa regulativom CBCG i nizom internih akata.

Posebno značajnu ulogu u praćenju funkcionisanja sistema internih kontrola imaju Interna revizija i Revizorski odbor, čije su nadležnosti definisane internim pravilnikom i poslovníkom o radu.

II. Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

IRF CG je u 2021. godini ostvario poslovni rezultat u iznosu 2.050.345 €, što predstavlja najbolje ostvarenje tokom prethodne decenije.

Poslovni prihodi su iznosili 13.142.144 € i čine ih: prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu, u iznosu od 12.251.617 €, prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2021. godine u iznosu od 312.527 € kao i ostali prihodi (prihodi po osnovu zateznih kamata po kreditima i faktoringu) u iznosu od 578.000 €.

Ukupni rashodi su iznosili 11.485.093 €. Od toga se na troškove ispravke vrijednosti kreditnog portfolia odnosi 5.410.532€. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 2.230.461 €.

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja su u 2021. godini iznosili 2.906.572 €.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG, na 31. decembar 2021. godine, iznosi 464.676.734 €, što predstavlja rast od 2% u odnosu na kraj 2020. godine.

Na kraju 2021. godine iznos kapitala je 88.530.655 €, što predstavlja rast od 13% u odnosu na 2020. godinu. Rast je uslovljen činjenicom da je na kraju 2020. godini značajan efekat na pad vrijednosti kapitala bio vezan za obezvrjeđenje vrijednosti uloga u javnom preduzeću, sada društvu sa ograničenom odgovornošću, "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva, u iznosu od 7.243.278 €. IRF CG. Kako je 18.10.2021. godine potpisan Ugovor o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG, kojim se utvrđuje obaveza Ministarstva da IRF CG isplati sredstva u iznosu od 7.932.957,00 EUR, u deset jednakih godišnjih tranši počev od 01.01.2025. godine, navedeno je rezultiralo uvećanjem kapitala.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja na kraju 2021. godine iznose 371.636.419 €. Tokom 2021. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Kineske razvojne banke.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2021. GODINU

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2021	2020
A K T I V A		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	284.849.527	301.114.708
I. NEMATERIJALNA ULAGANJA	145.571	160.415
II. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	4.833.439	4.364.217
III. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	279.870.518	296.590.076
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	179.437.201	155.820.190
I. ZALIHE	122	72
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	30.470.544	43.628.100
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	64.283.419	54.759.295
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	84.107.484	56.941.777
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	575.632	490.946
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	390.006	113.338
F. UKUPNA AKTIVA	464.676.734	457.048.235
PASIVA		
A. KAPITAL	88.530.655	78.089.974
I. OSNOVNI KAPITAL	105.518.676	105.518.676
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 17.881.598	- 26.271.935
V. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	893.577	- 1.156.768
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	-	10.030.012
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	2.050.345	
3. Gubitak ranijih godina	1.156.768	
4. Gubitak tekuće godine	-	11.186.780
VII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	329.029.305	339.298.594
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	54.325	46.002
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	45.489.948	37.869.058
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1.572.442	1.746.608
G. UKUPNA PASIVA	464.676.734	457.048.235

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2021. GODINU

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2021	2020
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	13.142.144	12.007.082
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	362.331	345.766
5. Troškovi poslovanja	812.217	960.249
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali fični rashodi	2.230.461	2.307.495
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	116.699	1.227.886
8. Ostali rashodi iz poslovanja	5.410.821	15.878.688
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	25.854	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	5.108	45.575
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	2.906.572	3.201.623
15. Dobitak ili gubitak prije oporezivanja	2.058.667	- 11.177.518
14. Poreski rashod perioda	8.323	9.263
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	2.050.345	- 11.186.780

III. Ukupna kreditna aktivnost tokom 2021.godine

Ukupna kreditna aktivnost za 2021. godinu je iznosila 210,3 mil EUR .

Aktivnosti i investicije IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na :

- Unaprjeđenje poslovnog ambijenta radi poboljšanja konkurentnosti privrede, uz povećanje zaposlenosti i to kroz mehanizme finansijske podrške koji obezbjeđuju podršku razvoju prioritetnih sektora, ravnomjeran regionalni razvoj, unaprjeđenje poslovanja i likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća;
- Stvaranje uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika kroz podršku posebnim ciljnim grupama: (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, osobe sa invaliditetom i slično);
- Ostvarivanje veze poljoprivrede sa trgovinom i turizmom kroz diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima;
- Unaprjeđenje infrastrukture neophodnu za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslova i kvalitet života za ostanak stanovništva na selu;
- Tokom 2021. godine takode je realizovana značajna podrška za prevazilaženje negativnih posledica pandemije.

3.1. Razvoj preduzetništva

Unaprjeđenje životnog standarda kroz dinamički ekonomski rast zahtijeva kontinuiranu podršku razvoja preduzetništva, sa ciljem proširivanja preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa za osmišljavanje i realizaciju preduzetnickih ciljeva. Ciljne grupe koje je potrebno kvalitetno integrisati su: mladi, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, dakle, u najvećoj mjeri početnici u biznisu.

IRFCG je prepoznao značaj razvoja preduzetništva, koji je podržan sa oko 15 kreditnih linija, koje imaju za cilj motivisanje pomenutih ciljnih grupa za započinjanje sopstvenog biznisa i to uz veoma povoljne uslove finansiranja.

Osim toga, kontinuirana podrška se pruža od strane IRF CG, promovisanju samozapošljavanja žena, jer su istraživanja o ženskom preduzetništvu u Crnoj Gori identifikovala strukturne, ekonomske i infrastrukturne prepreke. U kreditnoj ponudi IRF CG , žene u biznisu su podržane kroz 3 kreditne linije, a sve žene koje imaju potencijala da započnu sopstveni biznis, biće podržane i u narednom periodu.

Početkom decembra 2021. godine, IRF je pokrenuo kampanju „Ona pokreće biznis“ koja ima za cilj podizanje svijesti o značaju, benefitima, potencijalu i uticaju ženskog preduzetništva na društvo, osnaživanje žena u Crnoj Gori za pokretanje novog ili unaprjeđenje razvojnog potencijala postojećeg biznisa kako bi se obezbijedilo otvaranje novih radnih mjesta, afirmacija ženskog preduzetništva kroz direktnu podršku realizaciji

njihovih preduzetničkih ideja, informisanje o dostupnim izvorima finansiranja, mogućnostima i uslovima za kreditiranje ženskog preduzetništva putem kreditnih linija IRF-a.

Takođe, u okviru kampanje, polazeći od ciljeva i vizije IRF-a, Strategije ženskog preduzetništva Crne Gore 2021 – 2024, a u skladu sa mapom puta koja je usmjerena na oporavak ekonomije nakon pandemije koronavirusa i implementaciju ciljeva održivog razvoja energetske i digitalne tranzicije, rodne ravnopravnosti, osnaživanja i jednakog pristupa finansijama, investicija u društvu usmjerenih na ravnomjerni ekonomski razvoj i inkluziju, raspisan je Javni poziv za dodjelu finansijskih nagrada za najbolje investicione projekte za žene u biznisu.

Za razvoj preduzetništva, u toku 2021. godine IRF CG je izdvojio 12,9 mil€, čime se podržava 159 projekata

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Kreditnom ponudom za 2021. godinu, za sektor MMSP, IRF CG je opredijelio kreditne linije kojim je podržao djelatnosti u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, modernizacije industrije, turizam i ugostiteljstvo, kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Ovi sektori imaju značajan efekat (direktni i indirektni) na ostale sektore, a njihovim razvojem omogućava se direktan doprinos BDP-u.

U strukturi namijenjenih sredstava po djelatnosti, tokom 2021. godine, najzastupljeniji sektor je trgovina sa 43%, u iznosu od 91 mil€.

Slijedi proizvodna djelatnost koja sa realizacijom od 52 mil€, čini 25% ukupno odobrenih sredstava.

Veliki dio investicione aktivnosti obavlja se u okviru turizma i ugostiteljstva, što je razumljivo imajući u vidu je turizam jedan od stratejskih prioriteta razvoja crnogorske privrede. Za ovu djelatnost IRF CG je u 2021. godini investirao 17 mil€.

Raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podršku poljoprivrednim proizvođačima.

Tokom 2021. godine u poljoprivredu i proizvodnju hrane uloženo je oko 23 mil€.

Uslužna djelatnost sa realizovanih 27 mil€ predstavlja 13% odobrenih sredstava

3.3. Podsticaj likvidnosti

Imajući u vidu izazove sa kojima se suočila cjelokupna privreda tokom 2020. i 2021. godine, usled pandemije Covid-19, najveća aktivnost IRF CG bila je usmjerena na održavanje likvidnosti i očuvanju radnih mjesta.

Tokom aprila 2021. godine vlada Crne Gore je usvojila set mjera za podršku privredi. Prva faza se odnosila na direktnu kreditnu podršku za MMSP realizovanu preko IRF CG. Set mjera IRF CG je kreiran da omogućiti različitim ciljnim grupama, značajnu finansijsku podršku, a sve u cilju održavanja tekuće likvidnosti i očuvanja radnih mjesta, kroz četiri programske linije:

- Program podrške likvidnosti privrednicima za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusa
- Mikrokrediti za likvidnost i obrtna sredstva
- Program podrške poljoprivredi i ribarstvu za likvidnost
- EU COSME program za finansiranje obrtnih sredstava

Ukupno odobrena sredstva za podsticaj likvidnosti, kroz ove 4 namjenske mjere ali i kroz redovne kreditne linije i faktoring, u 2021. godini iznosila su 150,6 mil€, kroz 219 plasmana.

3.4. Podrška održivom razvoju

Program se realizuje putem dvije kreditne linije: Program kreditiranja projekata zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije i Program kreditiranja infrastrukturnih projekata i projekata vodosnabdijevanja. Projekti koji se finansiraju iz kreditne linije treba da doprinesu održivom razvoju, valorizaciji prirodnih resursa i podstičaju razvoja biznisa.

Cilj Programa je realizacija investicionih projekata iz oblasti infrastrukture (saobraćajnice, vodovodi, prečišćavanje otpadnih voda i sl.) na lokalnom i državnom nivou, koji su funkciji iskorišćavanja privrednih potencijala i stvaranju uslova za razvoj biznisa, kao i finansiranje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

IRF CG je na bazi ovog programa podrške odobrio Elektroprivreda (EPCG) 30 mil € za finansiranje projekta Solari 3000+ i Solari 500+. IRF CG je, kao državna institucija, prepoznao veliki značaj ovog projekta koji će doprinijeti snaženju standarda građana naše države, a i doprinijeti novom zapošljavanju. IRF CG je zato podržao projekat Solari sa najnižom kamatnom stopom u istoriji ove institucije. Na ovaj način je pored podrške EPCG kao državnoj kompaniji, data konkretna podrška i brojnim malim i srednjim preduzećima koja će kroz učešće u projektu Solari ostvariti značajne benefite.

3.5. Kamatne stope IRF CG i mjere stimulacije

Politiku kamatnih stopa IRF CG kreira i prati u zavisnosti od stanja na crnogorskom finansijskom tržištu kao i u zavisnosti od uslova dobijanja kreditnih sredstava sa međunarodnog finansijskog tržišta.

Svojim ponudom i uslovima IRF CG održava konkurentnost u odnosu na ostale finansijske institucije na domaćem tržištu, nudeći kamatne stope za direktno plasirane kredite u rasponu od 0% (za kreditne linije: visokoškolski, tehnološki viškovi, žene u biznisu start-up) pa do 4%. Mora se naglasiti da je tokom 2021. naročita pažnja posvećena kreiranju povoljnih kamatnih stopa za projekte iniciranje od strane žena.

Na taj način IRF CG je jedina finansijska institucija u Cmoj Gori sa takvom vrstom ponude.

Osim povoljnih kamatnih stopa IRF CG je obezbijedio i posebne uslove kreditiranja u vidu stimulativnih mjera. One se prvenstveno odnose na subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i opštinama sa stepenom razvoja ispod državnog prosjeka razvijenosti, kao i za subjekte koji realizacijom projekta zaposle 3 ili više novih lica. U ovim slučajevima odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p., kao i niže naknade na odobreni kredit.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p. , odnosi se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

IV. Akcije / Udjeli

- **Javno preduzeće "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva**

Javno preduzeće "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva osnovano je 1991. godine u skladu sa Odlukom Skupštine Republike Crne Gore o osnivanju javnog Društva za vodosnabdijevanje, tretman i odvođenje otpadnih voda i deponovanje čvrstog otpada za područje Crnogorskog primorja i Cetinja. Učešće IRF CG u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" iznosilo je 7,9 mil€ , odnosno 12,10% kapitala.

Vlada Crne Gore je novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" kojom je definisano da se Društvo osniva kao jednočlano i da je jedini osnivač Društva Vlada. Kako navedenom Odlukom nije predviđen prenos udjela koji je IRF CG posjedovao u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, IRF CG je upućivao više inicijativa Vladi Crne Gore kojima je zahtijevao da Vlada donese odluku kojom će izvršiti obeštećenje IRF CG za iznos vrijednosti udjela u JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje".

S tim u vezi, Vlada Crne Gore je na sjednici od 23.09.2021. godine usvojila Informaciju o statusu udjela Investiciono razvojnog fonda Crne Gore u društvu "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" d.o.o. Budva i prihvatila prijedlog Ugovora o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG, kojim se utvrđuje obaveza Ministarstva finansija da IRF CG isplati sredstva u iznosu od 7.932.957,00 EUR, u deset jednakih godišnjih tranši počev od 01.01.2025. godine. Ugovor o prenosu novčanih sredstava između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG potpisan je 18.10.2021. godine.

V. Investicione nekretnine i stečena aktiva

IRF CG posjeduje u svom vlasništvu značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju i Žabljaku. Pomenute nekretnine IRF CG je u prethodnom periodu slicao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore ili na drugi zakonit način u postupku naplate spornih potraživanja.

IRF CG je tokom izazovne 2021. godine, a imajući u vidu poremećaje uzrokovane usljed pandemije virusa COVID 19, razmatrao mogućnosti valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno, uz posebno uvažavanje činjenice nepostojanja tražnje za kupovinom navedenih nepokretnosti.

Nekretnine i zemljišta koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim kreditima i koje IRF CG stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama u vrijednosti nižoj između ukupne vrijednosti tih potraživanja i procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljišta IRF CG iskazuje u okviru grupe „stalna sredstva namijenjena prodaji“. Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se knjži u momentu prodaje na teret ili u korist bilansa uspjeha.

VI. Rizici

U svom poslovanju IRFCG vodi računa o različitim vrstama rizika:

- Kreditni rizik
- Rizik likvidnosti
- Tržišni rizik
- Devizni rizik
- Rizik kamatne stope
- Operativni rizik
- Rizik solventnosti

IRF CG je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

Kreditni rizik

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG počinje da vrši CBCG i bilo je predviđeno da posebnim propisima uredi minimalne standarde za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala. To je i urađeno donošenjem dvije odluke 27/11/2018 od strane CBCG i to Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. U skladu sa navedenim IRF CG je pristupio usklađivanju internih akata i donošenju novih kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019 godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine.

Takođe, u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

U 2021. godini, zbog nastavka negativnog uticaja pandemije koronavirusa na privrednu aktivnost, IRF CG je nastavio intenzivnu kreditnu podršku i to posebno kroz kredite za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj preduzeća. IRF CG je pružao direktan doprinos realizaciji Paketa mjera Vlade Crne Gore za ublažavanje negativnih posledica pandemije koronavirusa i to putem odobravanja novih kredita posebno korisnicima iz ugroženih sektora. Sve ovo je imalo za rezultat kreditiranje značajnog broja korisnika u uslovima povećanog kreditnog rizika, kao i povećanje rizika koncentracije u određenim sektorima.

S druge strane, IRF CG je u pravcu kvalitetnijeg upravljanja rizicima krajem 2020. godine donio set mjera u cilju kontrole koncentracije izloženosti u narednom periodu i definisao niže limite maksimalne izloženosti za grupe povezanih lica kao i limite za sektore. Takođe IRF CG je revidirao i sistem internog kreditnog rejtinga, u cilju kvalitetnijeg upravljanja kreditnim rizikom. Krajem 2020. godine IRF CG je ponovo revidirao sistem

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2021. GODINU

Internih limita izloženosti kako bi uvažio i rastuće zahtjev privrede za kreditnim sredstvima, pri čemu su definisani nivoi odlučivanja u skladu sa visinom izloženosti. Predmetni limiti izloženosti su takođe inkorporirani u Godišnji plan rada IRF CG za 2022. godinu koji je usvojen od strane Vlade CG.

Za očekivati je da će i 2022. godinu obilježiti značajna uloga IRF CG u kreditiranju privrednika, kako za potrebe likvidnosti, tako i za oporavak investicionih aktivnosti privrednika, te u uslovima i dalje prisutnog uvećanog rizika poslovanja biće potrebno adekvatno upravljanje kreditnim rizikom u cilju održavanja finansijske stabilnosti IRF CG.

Monitoring portfolija

IRF CG, kako na dnevnom tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima a takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 2.216 aktivna plasmana:

- *Struktura plasmana prema intervalima kašnjenja*

Interval kašnjenja	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo glavnice plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	2,046	92.33%	362,473,831	92.89%
31-60	79	3.56%	14,473,597	3.71%
61-90	12	0.54%	1,037,916	0.27%
91-150	10	0.45%	4,684,464	1.20%
151-270	2	0.09%	31,446	0.01%
271-365	0	0.00%	0.00	0.00%
preko 365	67	3.02%	7,501,277	1.92%
UKUPNO	2,216	100.00%	390,202,531	100.00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kreditu u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 3.13% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2021. godine.

- *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama*

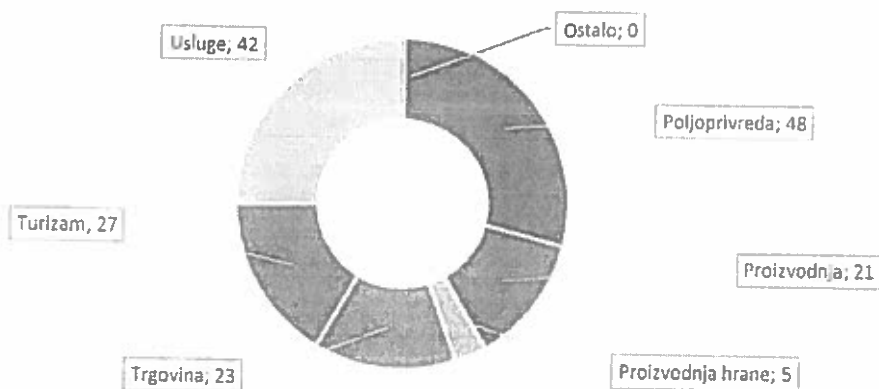
Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo glavnice plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	366	16.52%	110,233,595	28.25%	0
B1	470	21.21%	110,879,894	28.42%	2,217,598
B2	1139	51.40%	125,452,631	32.15%	8,781,684
C1	105	4.74%	16,656,632	4.27%	3,331,326
C2	57	2.57%	15,107,592	3.87%	6,043,037
D	5	0.23%	4,190,940	1.07%	2,933,658
E	74	3.34%	7,681,246	1.97%	7,681,246
UKUPNO	2,216	100.00%	390,202,531	100.00%	30,988,549

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kreditu klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 11.18% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2021. godine.

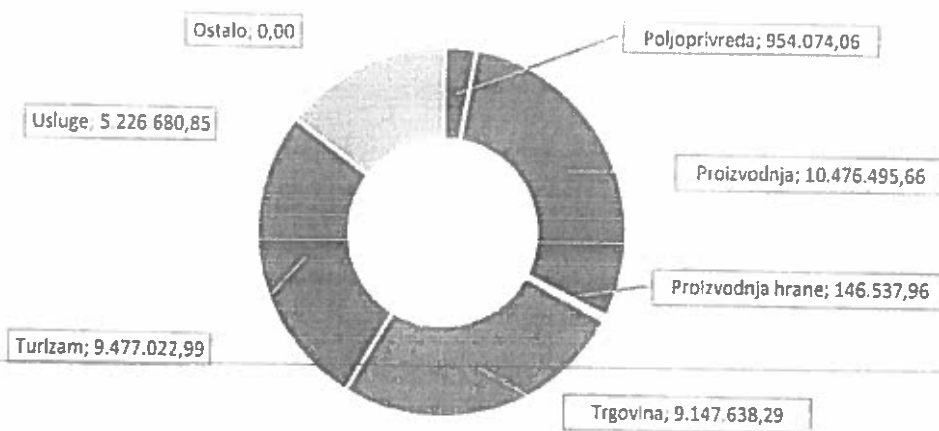
IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2021. GODINU

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

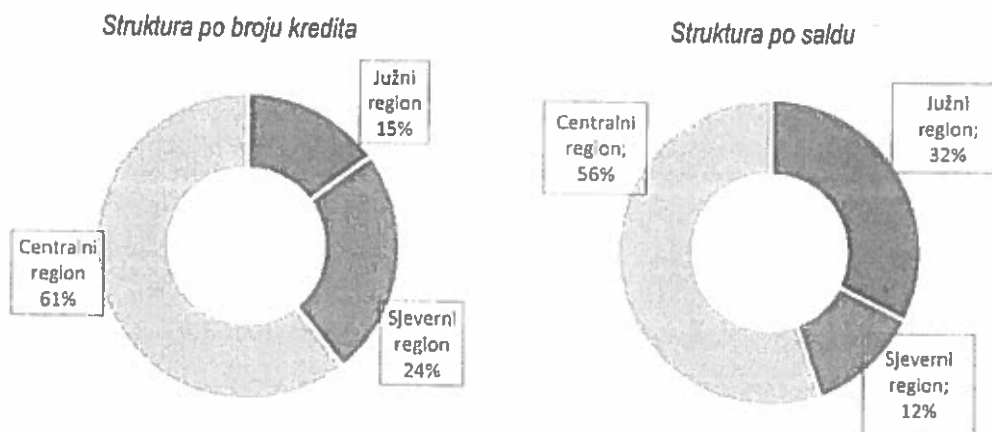
Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj proizvodnji (48 plasmana, odnosno oko 28.92%).

Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj. saldo problematičnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti proizvodnje (3.4%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije, odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

U cilju održavanja rizika na prihvatljivom nivou, IRF CG primjenjuje tehnike ublažavanja kreditnog rizika na nivou pojedinačnog plasmana, putem poštovanja limita izloženosti i pribavljanja prihvatljivih instrumenata obezbjeđenja u cilju sekundarne naplate.

Nakon odobrenja plasmana vrši se praćenje plasmana i poslovanja klijenata, kroz redovan i vanredni monitoring, u cilju pravovremene identifikacije signala upozorenja.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih djelova kreditnog portfolia, u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolia IRF CG, koji omogućava detektovanje potencijalnih problema u različitim biznis segmentima.

Rizik likvidnosti

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG, IRF CG je dužan da rizike kojima je izložen u svom poslovanju svodi na najmanju moguću mjeru, rukovodeći se načelima sigurnosti, solventnosti, likvidnosti, disperzije rizika i očuvanju realne vrijednosti kapitala.

Stim u vezi, IRF CG je usvojio dokumenta u cilju praćenja rizika likvidnosti:

- 1) Plan upravljanja rizikom likvidnosti u kriznim situacijama u IRF CG;
- 2) Pravilnik o upravljanju rizikom likvidnosti u IRF CG;
- 3) Procedura za testiranje likvidnosti primjenom stres scenarija u IRF CG.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRF CG neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospjeća, ili rizik da će IRF CG za izmirenje dospjelih obaveza morati da pribavlja novčana sredstva uz značajne troškove.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA ZA 2021. GODINU

Politika upravljanja likvidnošću predviđa da IRF CG svakodnevno prati koeficijent minimalne dnevne likvidnosti izražen kroz odnos likvidne aktive i dospjelih obaveza i da se o tome obavještavaju nadležni organi IRF CG.

Likvidnim sredstvima se smatraju:

- sredstva na računima kod domaćih banaka – depoziti po viđenju
- sredstva na računima kod domaćih banaka – oročeni depoziti ukoliko sadrže klauzulu o mogućnosti deponenta da bezuslovno povuče oročena sredstva u roku od 7 dana od dana podnošenja zahtjeva

Dospjelim obavezama se smatraju:

- dospjele obaveze po osnovu primljenih kredita
- dospjele obaveze po kamatama i naknadama
- 10% obaveza po osnovu odobrenih a neiskorišćenih kredita i odobrenih neiskorišćenih limita po faktoring aranžmanima
- ostale dospjele obaveze

Minimalna vrijednost koeficijenta iznosi 1.

IRF CG je uveo praksu dnevnog praćenja koeficijenta likvidnosti, koji na dan 31.12.2021. godine iznosi 11,8, što znači da su likvidna sredstva IRF CG značajno veća od dospjelih obaveza, tako da se može reći da je rizik likvidnosti na niskom nivou.

IRF CG osim mjerenja dnevne, dekadne i kvartalne likvidnosti, redovno prati finansijske pokazatelje kvaliteta i kretanja dinamike i strukture aktive i pasive koji na dan 31.12.2021 iznose:

Likvidna aktiva/Ukupne obaveze	23%
Likvidna aktiva/Ukupna aktiva	19%
Kreditni plasmani bruto*/Ukupna aktiva	84%
Osnovna sredstva/Ukupna aktiva	0,4%
Pozajmijena sredstva/Ukupna pasiva	80%

Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG zbog promjene vrijednosti bilansnih i vanbilansnih pozicija, uzrokovanih kretanjem cijena na tržištu.

Ova vrsta rizika obuhvata devizni rizik, rizik promjene kamatnih stopa i cjenovni rizik kod hartija od vrijednosti (HOV), kojima se aktivno trguje.

Na 31.12.2021.godine, IRF CG ne posjeduje u portfoliju ovu vrstu hartija od vrijednosti.

Devizni rizik

Devizni rizik je rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital IRF CG usled promjene deviznog kursa.

IRF CG je dužan da u procesu upravljanja deviznim rizikom:

- a) mjeri devizni rizik za sve stavke iz kojih proizilazi rizik;
- b) devizni rizik mjeri na agregatnoj osnovi i individualno po valutama;
- c) mjerenje rizika vrši na bazi pretpostavki o normalno očkivanim, kao i značajnim promjenama u deviznim kursovima, radi ocjene uticaja tih promjena na prihod i kapital IRF CG.

IRF CG na 31.12.2021. godine nema potraživanja ili obaveze u stranim valutama, tako da nije izložen deviznom riziku.

Rizik kamatne stope

Rizik kamatne stope se ispoljava kao rizik pada prihoda usled pada vrijednosti finansijske aktive, ili rizik povećanja finansijskih obaveza, a kao posljedica neželjenog kretanja kamatnih stopa. Obzirom da IRF CG koristi finansijske aranžmane sa fiksnom kamatnom stopom, ne postoji izloženost ovoj vrsti rizika.

Operativni rizik

Operativni rizik u IRF CG definiše se kao vjerovatnoća nastanka gubitka u poslovanju, usljed neadekvatnih internih sistema, procesa i kontrola, uključujući i neadekvatan informacijski sistem, zbog angažovanja lica izvan IRF CG za obavljanje određenih poslova, slabosti ili propusta u izvršavanju poslova ili internih procesa, rada zaposlenih, protivpravnih radnji i eksternih događaja koji IRF CG mogu dovesti do gubitka uključujući i pravni rizik (predstavlja mogućnost nastanka gubitaka usljed kazni i sankcija proisteklih iz sudskih sporova po osnovu neispunjavanja ugovornih i zakonskih obaveza, kao i usljed kazni i sankcija izrečenih od strane regulatornog tijela).

U skladu sa Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG i važećim internim aktima IRF CG za upravljanje operativnim rizikom, uspostavljen je okvir za upravljanje operativnim rizicima, definisana su ovlaštenja i odgovornosti u procesu preuzimanja i upravljanja operativnim rizikom, kao i sistem informisanja i izvještavanja Odbora za aktivu i pasivu, Odbora direktora i Menadžmenta IRF CG.

IRF CG je definisao principe za uspostavljanje okvira za efikasno upravljanje operativnim rizicima, vodeći se najboljim primjerima iz prakse koji se odnose na:

- (1) Uspostavljanje adekvatnog okruženja ili okvira za upravljanje operativnim rizicima;
- (2) Identifikaciju, procjenu, praćenje i kontrolisanje/nadzor operativnih rizika.

U IRF CG je uspostavljen sistem za samoprocjenu operativnog rizika (RCSA) kroz koji se mjeri uticaj operativnog rizika u odnosu na vjerovatnoću njegove pojave i vrši procjenu potencijalnog operativnog rizika (analizom prikupljenih podataka o gubicima po osnovu operativnog rizika). Uvođenjem sistema samoprocjene

operativnog rizika, IRF CG je podigao proces identifikacije, mjerenja i kontrole identifikovanih operativnih rizika na viši nivo proaktivnom procjenom potencijalnih rizika.

Operativni rizik se kontroliše i umanjuje na nivou svih organizacionih jedinica IRF CG. Analizom prikupljenih podataka o identifikovanim operativnim rizicima preduzimaju se mjere koje imaju za cilj uvođenje efikasnijih i adekvatnijih kontrola. U tom cilju, procesi IRF CG se prate i unaprjeđuju kako bi se spriječilo pojavljivanje gubitaka po osnovu operativnih rizika. U aprilu 2021. godini usvojen je Akcioni plan za smanjenje operativnih rizika za 2021. godinu. Takođe, krajem 2021. godine usvojena je prva verzija Mape procesa IRF CG sa definisanom listom glavnih poslovnih funkcija i procesa, vlasnicima svakog procesa (odgovornosti i vlašćenja), glavnim rizicima, kao i dijagrami toka procesa.

Upravljanje kontinuitetom poslovanja predstavlja jedan sveobuhvatan upravljački proces koji identifikuje potencijalne prijetnje, kojima je izloženo poslovanje IRF CG i njihove moguće uticaje na poslovne aktivnosti, i definiše okvir za razvijanje otpornosti organizacije i sposobnost efikasnog oporavka organizacije od posljedica incidentnog događaja, i na taj način štiti interese ključnih zainteresovanih strana, reputaciju i ključne poslovne aktivnosti IRF CG. U cilju uspostavljanja formalnog procesa upravljanja kontinuitetom poslovanja u IRF CG, formiran je Tim za izradu BCP, a u junu 2021. godine usvojena je Analiza uticaja na poslovanje (BIA analiza), kao osnov za razvoj prve verzije Plana kontinuiteta poslovanja, koji je usvojen u januaru 2022. godine.

Osnovicu za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik predstavlja prosjek neto kamatonosnih prihoda i neto nekamatonosnih prihoda za 2019, 2020. i preliminarni rezultati 2021. godinu. Na tako utvrđenu osnovicu primjenjen je koeficijent od 0.15 i tako dobijeni rezultat predstavlja iznos potrebnog kapitala za operativni rizik IRF CG, koji na dan 31.12.2021. godine iznosi 1,285,954.00 €.

Rizik solventnosti

Rizik solventnosti predstavlja mogućnost da IRF CG nema dovoljno raspoloživog kapitala da pokrije nastale gubitke generisane svim vrstama rizika.

Zakonom o IRF CG propisan je minimalni koeficijent solventnosti od 8%.

Koeficijent solventnosti se izračunava na osnovu Odluke o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala IRF CG, koju je usvojila Centralna banka Crne Gore, počev od 2019. godine. Na kraju 2021. godine koeficijent solventnosti iznosi 23%.

VII. Međunarodna saradnja

Strateške odrednice ekonomskog razvoja crnogorske privrede su osnov za kreiranje programa podrške IRF CG i u tom kontekstu su sve naše aktivnosti usmjerene ka kreiranju novih radnih mjesta i pomaganju ključnih oblasti crnogorske ekonomije u smislu dinamičnijeg ekonomskog rasta i sveobuhvatnosti razvoja.

Finansiranje rasta i razvoja predstavlja integrisani pristup obezbjeđivanju sredstava, politika i empirijski provjerene ekspertize u kontekstu evropskih integracija. To podrazumijeva mobilisanje domaćih izvora, međunarodnih izvora kao i maksimiziranje iskorišćenosti inovativnih izvora i mehanizama finansiranja.

Uloga IRF CG je podrška rastu i razvoju crnogorske privrede, u saradnji sa domaćim i međunarodnim finansijskim institucijama i uz podršku Vlade Crne Gore, kroz obezbjeđenje finansijske i druge podrške biznisu, usmjerene ka održivim, orjentisanim biznisima u svim sektorima a pogotovu onima gdje Vlada Crne Gore prepoznaje najveći potencijal.

IRF CG posluje pod tržišnim principima tj. sredstva obezbjeđuje na međunarodnom finansijskom tržištu, pa je aktivnost međunarodne saradnje od posebnog značaja i predstavlja uslov za pružanje povoljnih i dostupnih sredstava crnogorskim privrednicima ali i uvođenje inovativnih rješenja za razvoj poslovne zajednice.

EIB grupa

Evropska investiciona banka (EIB)

Evropska investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna institucija na svijetu i jedan od najvećih pružalaca klimatskog finansiranja.

Izmjenom kreditne politike u sektoru energetike, odnosno ukidanjem finansijske podrške za projekte vezane za eksploataciju fosilnih energenata, EIB je zvanično od kraja 2019. godine predstavio ambiciozan projekat kako bi postao „Klimatska banka Evropske unije“. Kako bi postigla postavljene klimatske ciljeve, EIB grupa je definisala „Mapu puta klimatske banke EIB grupe“ koja podržava „Evropski Zeleni Dil (Plan)“, sa ambicioznim ciljem da Evropska Unija postane ugljenično-neutralna do 2050. godine.

Sve do danas saradnja naših dvaju institucija se razvijala kako se povećavao ukupni portfolio IRF-a. EIB je vremenom postao glavni strateški međunarodni partner IRF CG. Ukupno zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 470 mil €.

Kreditna sredstva su plasirana preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i srednje kapitalizovanim preduzećima, ali i za infrastrukturne i ekološke projekte, javnim preduzećima i lokalnim samoupravama što dovoljno govori o EIB-u kao najznačajnijem međunarodnom partneru IRF CG.

Nakon detaljne analize efekata EIB finansiranja u Crnoj Gori putem IRF CG, iz novembra 2019. godine, utvrđeno je da upravo ovim modalitetom saradnje ostvaruje najveći efekat u okviru razvojnog mandata koji banka EU ima u Crnoj Gori. Istaknuto je da je IRF CG dao značajno bolje uslove nego komercijalne banke, koji se odnose na niže kamatne stope i dužu ročnost kredita, da smo bili pouzdan partner sa dobrim kvalitetom portfelja kao i da smo bili ažurni u ispunjavanju različitih zadataka. Istaknut je izuzetan uticaj na razvoj mikro i malih preduzeća i registrovanih preduzetnika jer su im naša sredstva pomogla da ostvare značajan rast prihoda, zaposlenosti, neto profita ali i da su pomogla smanjenju sive ekonomije. Takođe je istaknuto da su sredstva pomogla rastu konkurentnosti klijenata, razvoju novih proizvoda, geografskom širenju prodaje itd.

Kontinuitet uspješne saradnje, koja se sada osim finansiranja preduzetnika i opšteg MMSP sektora, mid-caps (srednje kapitalizovanih preduzeća), preduzeća javnog sektora i velikih preduzeća, širi i na projekte klimatske akcije (projekti koji imaju za cilj ispunjavanje ciljeva zaštite životne sredine kao što su energetska efikasnost, smanjenje emisija gasova koji izazivaju efekat „staklene bašte“, ulaganje u obnovljive izvore energije, generalnu resursnu efikasnost (upravljanje vodama, otpadom itd.) ali i za zaštitu zdravih ekosistema u Crnoj

Gori), čini novi finansijski okvir (peti po redu) na ukupan iznos od 150 mil € ,koji je započeo svoju realizaciju kroz deseti Ugovor na ukupan iznos od 50 mil €, potpisan u Oktobru 2021. godine.

S obzirom na veliki potencijal za navedene investicije, klimatski projekti imaju za cilj ubrzanje post-pandemijskog oporavka ali i transformaciju ekonomije ka energetski-pozitivnoj, afirmišući potencijale razvoja energetike kao i da ubrzaju postizanje ugljenično-neutralne ekonomije, čime bi Crna Gora bila usklađena sa najnovijim projekcijama i ambicijama EU za 2050. godinu.

Takođe, ali i ne manje bitno, u cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, IRF CG je dio „EYET“ inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, ostvare dodatno umanjenje kamatne stope.

IRF CG, pored dosadašnje finansijske podrške EIB-a zatražio i njihovu tehničku podršku u dijelu revizije organizacionog i poslovnog modela, odnosno definisanja strategije i planova za sistemsko unaprjeđenje, koji bi bili bazirani na sveobuhvatnom pregledu pravnog i institucionalnog okruženja u kome IRF CG posluje, ali i na najboljim međunarodnim praksama državnih razvojno-orijentisanih finansijskih institucija. Druga oblast koja bi bila u fokusu ovog zadatka je unaprjeđenje sistema za monitoring i evaluaciju (M&E sistem).

Cilj ovog zadatka je snaženje kapaciteta IRF-a kako bi bili u mogućnosti da osnažimo finansijske usluge u korist MMSP sektora i preduzetnika u Crnoj Gori, u kontekstu EU integracija i dostizanja ciljeva održivog razvoja.

Na ovu inicijativu EIB je potvrdno odgovorio. Proces odabira konsultanata je završen, ugovor je potpisan u Februaru 2022. godine te se početak rada očekuje u prvom dijelu 2022. godine. Sredstva za ovu tehničku pomoć EIB će obezbijediti kroz Inicijativu za ekonomsku otpornost¹ (ERI inicijativa EIB-a).

Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Član je EIB grupe. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija.

IRF CG je uspostavio saradnju koja se odnosi na implementaciju COSME programa kao i programa zapošljavanja i socijalne inovacije (EaS1).

COSME program

COSME je program Evropske unije namijenjen razvoju konkurentnosti preduzetnika i preduzeća u Evropskoj uniji i zemljama kandidatima za ulazak u članstvo

COSME garancija omogućava pokriće, garanciju kredita (transakcija krajnjih korisnika) IRF CG ka krajnjem korisniku koja za krajnji cilj ima olakšan pristup finansijama za preduzetnike i preduzeća koje imaju dobru i održivu poslovnu ideju, ali takođe imaju i problema sa prikupljanjem dovoljnog kolaterala da bi ostvarili svoj poslovni poduhvat. Cilj COSME garantnog fonda je komplementaran IRF CG kao finansijskoj instituciji koja

¹ <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/eri/index.htm>

omogućuje pristup finansijama za ugrožene grupe građana poput svršenih visokoškolaca, preduzetnika, žena u biznisu, malih poljoprivrednih proizvođača, zanatlija itd.

Ovim Ugovorom je pokriven obim portfelja do 75 mil €. IRF CG je počeo sa realizacijom ove garancije u drugom kvartalu 2020. godine. EIF je tokom COVID pandemije poboljšao određene uslove COSME garancije.

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI)

Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI) je instrument finansiranja na nivou EU a pokrenut od strane Evropske Komisije namijenjen promociji visokog nivoa kvalitetnog i održivog zapošljavanja, garantujući adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanja uslova rada.

Jedan od tri programska postulata EaSi programa je „Mikrofinansiranje i socijalno preduzetništvo“ u okviru kojeg funkcioniše finansijski instrument - EaSi garantni fond , čiji je organ upravljanja Evropski Investicioni Fond (EIF), namijenjen podršci mikrofinansiranju.

Garantni instrument je posebno namijenjen mikrofinansiranju i socijalnom preduzetništvu. Jedan od njegovih ključnih ciljeva je povećanje dostupnosti i pristupa finansijama ugroženim grupama koje žele da pokrenu sopstveni biznis, mikro preduzećima i socijalnim preduzećima, kako u fazi pokretanja tj. osnivanja preduzeća, tako i u fazi razvoja.

Jako je važno istaći da su ciljevi IRF-a, kao nacionalne razvojne finansijske institucije, usklađeni sa programskim ciljevima samog EaSi programa, kao što su jednakost između žena i muškaraca u pristupu finansijama, borba protiv nezaposlenosti, socijalne isključenosti, kreiranje visoko kvalitetnih i održivih radnih mjesta i slično.

Ugovor o garanciji je potpisan u Januaru 2020. godine kojim je definisan dozvoljeni obim portfelja pokrivenog EaSi garancijom od 5 mil €. EaSi garantni fond je dostupan IRF CG do kraja 2024. godine.

Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

Razvojna banka savjeta Evrope je najstarija evropska multilateralna razvojna finansijska institucija sa isključivo socijalnim opredjeljenjem odnosno socijalnim mandatom.

CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja. U skladu s tim učestvuje u finansiranju socijalnih projekata, odgovara na hitne situacije i na taj način, doprinosi poboljšanju uslova života većine ugroženih djelova stanovništva.

IRF CG je prepoznao mogućnost saradnje sa ovom razvojnom institucijom, u cilju obezbjeđenja sredstava kojima bi se podržalo preduzetništvo i razvoj MMSP, kao okosnice razvoja crnogorske privrede. IRF CG je odobreno 30 mil € za finansiranje onih klijenata koji se nalaze u ekonomski nerazvijenim regionima države kao i za finansiranje ekonomski ugroženih grupa građana poput radnika proglašanih tehnološkim viškovima iz procesa tranzicije, svršenim visokoškolcima, ženama u biznisu, početnicima u biznisu kao i malim

poljoprivrednim proizvođačima ali i ostalim individualcima kao što su zanatlije ili privrednici u okviru ostalih strukovnih udruženja.

IRF CG je u prvom dijelu 2019. godine poslao aplikaciju CEB-u za drugi po redu Ugovor o kreditu. U pitanju su kreditna sredstva namijenjena za poboljšanje uslova života na mikro-lokacijama u urbanim i ruralnim zonama širom nerazvijenih djelova Crne Gore.

Ovaj kreditni aranžman je u potpunosti usklađen sa jednim od sektora djelovanja IRF CG, a to je podrška realizaciji Infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda, projekata zaštite životne sredine, ali i podsticanje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja sa posebnim osvrtnom na ujednačen regionalni razvoj.

Iako veliki dio opština ispod prosjeka razvijenosti u Crnoj Gori, kao ciljna grupa ovog Projekta, ima sužen manevarski prostor za prijeko potrebne komunalne investicije i uopšteno investicije sa namjenom poboljšanja uslova življenja i privređivanja, IRF CG je ušao u ovaj projekat ohrabren dinamikom smanjenja zaduženosti nerazvijenih lokalnih samouprava, mahom iz sjevernog regiona, u prethodnom periodu, inovativnom rješenju kolateralizacije kredita putem Egalizacionog fonda ali i izuzetno povoljnim uslovima finansiranja koje obezbjeđuje CEB kao što su učešće u troškovima investicije od čak 75% kao i najniža kamatna stopa na međunarodnom tržištu, za ove razvojne i socijalno orjentisane namjene.

Dana 19.03.2021. godine, Administrativni Odbor CEB-a je odobrio predmetni zajam na iznos od 30 mil € IRF-u u skladu sa svojim sektorskim linijama: Inkluzivni rast i Održivost životne sredine. Ugovor je potpisan u martu 2022. godine. čime se obim ukupne saradnje sa CEB-om povećao na 60 mil € i nastavila uspješna saradnja sa ovim izuzetno važnim strateškim partnerom.

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF)

(WBIF) podržava društveno-ekonomski razvoj i pristupanje EU širom Zapadnog Balkana kroz obezbeđivanje finansijske i tehničke pomoći za strateške investicije u sektorima energetike, životne sredine, socijalnog, transportnog i digitalne infrastrukture. Takođe podržava inicijative za razvoj privatnog sektora.

Okvir dodjeljuje, na osnovu konkursnih procedura, grantove za aktivnosti pripreme infrastrukturnih projekata kao i za investicije.

U cilju efikasne realizacije ovog aranžmana, IRF CG je, u saradnji sa EU delegacijom u Crnoj Gori i Kancelarijom za evropske integracije Vlade Crne Gore, u novembru 2021. godine organizovao Konferenciju "Izvori finansiranja zelene i digitalne tranzicije i unaprjeđenja infrastrukture sjevernog regiona Crne Gore" za 13 opština na sjeveru Crne Gore, kako bi predstavnike opština informisali o načinu rada i mehanizmima prijavljivanja za u cilju realizacije strateških projekata u njihovim opštinama.

UNDP (United Nations Development Programme)

Jedna od najvažnijih zadataka kancelarije UNDP-a u Crnoj Gori je pružanje podrške u sprovođenju ključnih reformi na putu pridruživanja Evropskoj uniji. U partnerstvu sa Vladom Crne Gore, organizacijama, opštinama i drugim subjektima, UNDP se fokusira na rezultate u tri najznačajnije oblasti – demokratskom upravljanju, socijalnoj inkluziji i održivom razvoju.

Od kraja 2017. godine, IRF je zajedno sa UNDP-om, GEF-om, Prijesticom Cetinje i Ministarstvom održivog razvoja i turizma pripremao projekat „Razvoj zelenih biznisa u Crnoj Gori“. Premda je realizacija projekta počela u 2019. godini, projektni zadaci koji se tiču IRF-a su počeli sa realizacijom u 2020. godini.

Cilj projekta „Razvoj zelenih biznisa u Crnoj Gori“ je promovisanje poslovnih inicijativa sa niskim udjelom ugljenika, stvaranje zelenih radnih mjesta i dekarbonizacija crnogorske ekonomije.

Ova saradnja je rezultirala uvođenjem nove, inovativne kreditne linije u Avgustu 2021. godine – „Program podrške razvoju zelenih poslova u Crnoj Gori - fotonaponski paneli za privredu i poljoprivredu“ koji zajednički sprovodimo u saradnji sa Eko fondom Crne Gore.

Namjena ovog programa podrške je finansiranje realizacije projekata korišćenja OIE - za proizvodnju električne energije iz solarnih fotonaponskih sistema uz primjenu razmjene na mjestu konekcije. Prilikom pokretanja Programa je postojala mogućnost sufinansiranja projekta kroz bespovratna podsticajna sredstva (subvenciju/grant) od strane Eko fonda, ukoliko krajnji korisnik ostvari to pravo u skladu sa uslovima Programa odnosno Javnog konkursa koji realizuje Eko fond.

Francuska Agencija za Razvoj (Grupa Francuska Agencija za Razvoj)

Grupa Francuska Agencija za Razvoj (AFD) je javna ustanova koja sprovodi politiku Francuske u oblasti razvoja i međunarodne solidarnosti. Njene aktivnosti su usmjerene na finansiranje u oblastima klime, biodiverziteta, mira, obrazovanja, urbanizma, zdravlja i upravljanja. U okviru grupe posluje i razvojna finansijska institucija, Francuska Agencija za Razvoj.

Na tragu unaprijeđena klimatskog finansiranja, IRF CG je, sa AFD-om u aprilu 2021. godine zaključio dok Ugovora o finansiranju. Od ukupnog iznosa od 50 mil €, 30 mil € je usmjereno na zelene projekte, dok će se sa 20 mil € podržati ugrožene grupe mikro klijenata, poput zanatlija ili malih poljoprivrednih proizvođača. Ugovor o kreditu je praćen i Ugovorom o grantu koji se AFD obezbjeđenje tehničke pomoći u vidu granta – bespovratnih sredstava, vrijednog 400 hilj €, usmjerenog ka uspostavljanju sistema klimatskog finansiranja unutar IRF CG (unaprjeđenje politika i procedura, uspostavljanje sistema za ocjenu prijedloga projekata sa aspekata zaštite životne sredine i društvenih pitanja, obuka zaposlenih u prepoznavanju i tumačenju zelenih ciljeva i indikatora itd.), dok su kreditna sredstva skuplja od onih koje pruža EIB.

IPA fondovi

IRF bio jedan od korisnika projekta „Poboljšanje pristupa finansijama privatnog sektora za konkurentnost i inovacije“, za čiju implementaciju je zadužen Direktor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pretpristupne podrške (CFCU) ministarstva finansija i socijalnog staranja, dok je korisnik Ministarstvo ekonomskog razvoja. Projekat je u potpunosti realizovan krajem 2021. godine. U okviru projekta izvršena je dubinska analiza tržišta finansija u Crnoj Gori, utvrđeno je koji su tržišni promašaji i situacije u kojima je moguće ostvariti najveći uticaj, te je na osnovu predmetnih analiza napravljena investiciona strategija za finansijske instrumente koji podržavaju sektor MMSP u Crnoj Gori. Cilj ove strategije je da procijeni koji instrumenti imaju najveći uticaj na razvoj finansijskog tržišta u Crnoj Gori. Projekat je u fokusu takođe imao perspektivne brzorastuće i inovativne kompanije, te njihove mogućnosti razvoja u Crnoj Gori stvaranjem adekvatnog „ekosistema“ za razvoj novih kompanija i start-up-ova. U tu svrhu, kreiran je program investicione

spremnosti kako bi predmetne kompanije mogli da pristupe različitim tipovima finansiranja na inače konzervativnom crnogorskom tržištu pristupa finansija, ali i šire.

VIII. Mjere zaštite životne sredine

Kroz "Program kreditiranja zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije" IRF CG je uspostavio kreditnu liniju i time doprinio realizaciji investicionih projekata koji imaju svrhu:

- saniranje odlagališta otpada, podsticanje izbjegavanja i smanjivanja nastajanja otpada, upravljanje otpadom, obrade otpada i iskorišćavanje vrijednih svojstava otpada (recikliranje i sl.);
- podsticanje čistije proizvodnje, tj. izbjegavanje i smanjenje nastajanja otpada i emisija u proizvodnom procesu;
- sprovođenje nacionalnih energetske programa;
- podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije (sunce, hidroenergija, biomasa i dr.)
- i drugih sličnih projekata.

Osim navedene, 2021. godine uvedena je nova kreditne linije – „Program podrške razvoju zelenih poslova u Crnoj Gori - fotonaponski paneli za privredu i poljoprivredu". Namjena ovog programa podrške je finansiranje realizacije projekata korišćenja OIE - za proizvodnju električne energije iz solarnih fotonaponskih sistema uz primjenu razmjene na mjestu konekcije.

Istovremeno u okviru svoje kreditne djelatnosti IRF CG ne odobrava finansijsku podršku projektima koji se smatraju štetnim po okolinu i opasnim po zdravlje ljudi.

IRF CG obavljanja svoje djelatnost ekološki svjesno i angažovano, vodeći računa o mjerama zaštite životne sredine. To podrazumijeva planiranje i sprovođenje aktivnosti tako da se u najmanjoj mjeri prouzrokuju promjene u životnoj sredini, tj. da predstavljaju najmanji mogući rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi.

IX. Podaci o aktivnostima istraživanja i razvoja

- Istraživanje i razvoj

IRF CG kontinuirano ulaže u sisteme unaprjeđenja i automatizaciju poslovanja kroz primjenu savremenih rješenja informacionih tehnologija.

- Ulaganje u obrazovanje kadrova

Najvažniji segment uspješnosti poslovanja IRF CG jesu zaposleni, njihovo znanje, sposobnost i odnos prema radnim zadacima, kolegama i klijentima. Motivisanost zaposlenih jedan je od prioriteta razvoja IRF-a. Usmjereno i pravovremeno ulaganje u ljude tj. zaposlene daje nam dugoročno održivu konkurentnost na tržištu.

Aktivnosti zapošljavanja novih kadrova u IRF CG usmjerene su ka privlačenju kvalitetnih pojedinaca, koji su usko specijalizovani za određenu oblast, koji posjeduju dodatna znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova koji su u nadležnosti IRF CG.

X. Planirani budući razvoj

Snažan negativan uticaj pandemije korona virusa na kretanje privredne aktivnosti, velikim dijelom uticao je na kratkoročne i srednjoročne mjere finansijske i nefinansijske podrške privrednim subjektima u Crnoj Gori. U tom smislu, 2021. godina je na neki način prekretnica i na globalnom nivou, u smislu fokusa na održivo i inkluzivno finansiranje i odgovorniji odnos prema raspoloživim resursima. Shodno tome, globalna kretanja i fokus na kreiranju održivih rješenja i primjeni zelene ekonomije i digitalnoj transformaciji, upućuju na važnost kreiranja posebnih programa podrške koji promovišu investicije u održive izvore energije, održivu poljoprivredu i energetska efikasnost u funkciji ostvarenja ekonomske politike Vlade Crne Gore, u sinergiji sa ministarstvima i drugim javnim institucijama.

Imajući u vidu gore navedeno, IRF CG će tokom 2022 godine, kao i do sada, biti posvećen promociji i realizaciji programa podrške namijenjenim mikro, malim, srednjim i srednje kapitalizovanim preduzećima u cilju očuvanja postojećih i otvaranja novih radnih mjesta, očuvanju likvidnosti, kreiranju dodate vrijednosti i unapređenju konkurentnosti crnogorske privrede sa posebnim naglaskom na zelenu ekonomiju i digitalnu transformaciju.

Tokom 2022. godine će se nastaviti sa podrškom prevazilaženju efekata pandemije, sa naglaskom na razvojnu komponentu, koja treba da doprinese uklanjanju strukturne i sektorske neravnoteže, kao i da se prevaziđe problem nedovoljno diverzifikovane proizvodne baze.

U cilju pružanja podrške crnogorskoj privredi, u skladu sa definisanim prioritetima, IRF CG će nastaviti saradnju sa postojećim partnerima, ali i sagledavati u saradnji sa Vladom Crne Gore nove mogućnosti, u cilju obezbjeđenja dodatnih izvora finansiranja po što povoljnijim uslovima. Naravno, u svom djelovanju IRF CG će se kao i do sada rukovoditi principima odgovornog i održivog poslovanja.

Izvršna direktorica

dr Irena Radović

Direktor Sektora za kredite i garancije

Nikola Milosavljević

 Menadžer sektora rizika

Vladislav Dulović

